"[illegible] તેને [illegible] સ્વર્ગમાં [illegible] આપે છે."

બેહેશ્તી ઝેવર

અથવા

સ્વર્ગનું ઘરેણું

ભાગ ૩ જો

મુળ ઉર્દુથી ભાષાંતર કરાવી છપાવી પ્રસિદ્ધકર્તા

ગુલામ મોહમ્મદ બી૦ હાજી હાફેજ સાદિક.

શાબાન સને ૧૩૨૫ હીજરી

પહેલી આવૃત્તિ પ્રત ૧૦૦૦

ધી "રાંદેર" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ નાણાવટ--સુરત.

કીંમત પાંચ આના

હજરતે ફરમાવ્યું છે

" ખોદા જેના વિષે ભલાઈ ધારે છે તેને દીનમાં [illegible] આપે છે. "

બેહેશ્તી ઝેવર

અથવા

સ્વર્ગનું ઘરેણું

ભાગ ૩ જો

મુળ ઉર્દુથી ભાષાંતર કરાવી છપાવી પ્રસિદ્ધકર્ત્તા

ગુલામ મોહમ્મદ બી૦ હાજી હાફેજ સાદેક.

શવ્વાલ સને ૧૩૨૫ હીજરી

પહેલી આવૃત્તિ પ્રત ૧૦૦૦

ધી " રાંદેર " પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ નાણાવટ—સુરત.

કીંમત પાંચ આના

પ્રસ્તાવના.

તમામ તારીફ ખોદાને વાસ્તે છે. અને બેહદ દરૂદ અને સલામ હઝરત મોહમ્મદ પ અને તેવણુની આલ અને સહાબાપર થાઓ !

એ પછી ગુલામ મોહમ્મદ બીં હાજી હાફેઝ સાદેક ખોદા તેના હાલને સુધરેલો રાખે અને પોતાની મોહબ્બત આપે, કહેછે કે દલીલો અને વારંવારના અનુભવોથી એ વાત યકીન અને સાબીતીના દરજ્જાને પોંહચી ચુકી છે કે આ જમાનામાં મુસલમાનોની ખરાબીઓનો એક વધારે મોટો ભાગ ઓરતોની અભણતા છે. જેને સુધારવું જાહેર છે કે કેળવણી વગર બીજું કંઈ થઈ શકતું નથી. એ સવાલ તમામ અક્કલવાળા અને કેળવણી પામેલા સાહેબોએ માન્ય કીધો છે. અને સર્વ એ વાતપર એક મત છે.

હવે રહી એ વાત કે તે દીની કેળવણી છે કે દુન્યાની.? એ સવાલ પુછતાં અભીપ્રાયમાં વિરૂધ્ધતા હોવી સંભવિત છે. પણ જરા ધ્યાન દોડાવતાં એ વાતનો ફેસલો સહેલાઇથી થઈ શકે છે.

વાતચીત ચાલચલણ અને લેણદેણનો આધાર સારી રીતભાત અને નેકીઓપર છે. સારી વર્તણુંક અને નેકીઓ દીની ઇલિમ સંપાદન કરવાથીજ હાંસલ થઈ શકે છે.

અને વાતચીત ચાલચલણ અને લેણ દેણમાં દરમીયાની રસ્તે ચાલવું એ વાત જ્યાં સુધી માણસના વિચારો સુધરેલા નહિ હોય ત્યાં સુધી થઈ શકતુંજ નથી. કેમકે કોઇપણ સારા અને વખાણવા લાયક કામના કર્તાથી તેના મનના વિચારો સુધરવા વગર થઈ શકવું એવુંજ છે કે જાણે એક ગલાસની અંદર મુળ વગરનો ફુલોનો તોરો હોય કે જે એ દહાડા કરતાં વધારે પ્રફુલ્લીત રહી શકતો નથી.

અને તેથીજ કરીને દુનીયાના ઇલિમનો આધાર મનના સુધરવા ઉપર આધર રાખે છે. અને ઘણીજ દ્રઢતાથી એ વાતનો દાવો કરવામાં આવે છે કે મનના વિચારો સુધારવાને વાસ્તે દીની ઇલિમના જેવો કોઇપણ કાયદો કે મુકરર કીધેલી દ્રઢ વર્તણુંક જોખમદાર નહિ થઈ શકી અને નહિ થઈ શકે છે.

એ શિવાય દરમીયાની રસ્તે ચાલવું એપણ દીની હુકમોમાં જેવી રીતે મળી આવે છે તેવી બીજે કેથેપણ મળી આવતી નથી. કે જે રાજ્યદારી ઇલિમ જાણનારાઓ ઉપર છુપું નથી. તેથી કરીને સૌને વાસ્તે અને ખાસ કરીને ઓરતો વાસ્તે કેળવાયલા થવા માટે કોઇપણ જાહેર સાધન નથી તો પ્રથમ બહુજ અવશ્યનું છે કે કોઈ ચોપાન્યું દીની ઇલિમની તમામ બાબતોનું એવું લખાય કે જેમાં ખાસ કરીને અકીદાઓ ઇબાદતો સારી વર્તણુંકો અરસપરસના હકો અને મનના સુધારવાની કેળવણી અપાયલી હોય. અને તેનીજ સાથે દુનીયાના ગુજરાન અને વિદ્વાનોના અનુભવો અને બચ્ચાંઓને કેળવણી આપવાની રીત અને તંદુરસ્તી જાળવી રાખવાની સુચનાઓ અપાયલી હોય.

અલ્લાહ તઆલાનું લાખ લાખ શુકર છે કે ઘણા મુદ્દતની આ મનની ઇચ્છા પુરી થઈ અને એવી અગત્યતા પુરી પાડવાને વાસ્તે બેહેસ્તી ઝેવર નામનો એક રિસાલો દશ ભાગમાં ઉર્દુમાં હઝરત મૌલાના મૌલવી અશરફઅલી સાહેબે રચ્યો જે રિસાલો અનેક પ્રેસોમાં છપાઈ પ્રગટ થયો. અને ખોદા પાકના ફઝલથી તેના આ ત્રીજા ભાગે ગુજરાતીમાં ભાષાંતર થઈ પબ્લીકમાં પોતાનો દેખાવ આપ્યો.

મારા ઇસલામી ભાઇયો જો એની કદરદાની કરશે અને એને શોખથી ખરીદીને વાંચી તેપર અમલ કરશે તો ઇં અં તઆલા એના બાકી રહેલા ભાગો પણ બહુજ જલદી ગુજરાતીમાં ભાષાંતર થઈ છપાઈ પ્રગટ કરવામાં આવશે.

બેહેસ્તી ઝેવર ભાગ ૩

બેહેસ્તી ઝેવર

ખોદાના નામથી જે મોટો મેહેરબાન રહમકર્તા.

રોઝાનું બયાન.

હદીસ શરીફમાં રોઝાનો મોટો સવાબ વર્ણાયલો છે. અને અલ્લાહુ તઆલા આગળ રોઝદારનો મોટો રૂતબો છે.

નબી (સલ) એ ફરમાવ્યું છે કે જેણે ફક્ત અલ્લાહ તઆલાનેજ વાસ્તે રમઝાનના રોઝા સવાબ સમજીને રાખ્યા તો તેના આગળા તમામ ગુનાહો બક્ષી દેવામાં આવે છે.

અને હઝરત નબી (સલ) એ ફરમાવ્યું છે કે રોઝદાર માણસના મોંની ગંધ અલ્લાહ તઆલા આગળ કસતૂરીની સુગંધી કરતાં પણ વધારે પ્યારી છે કયામતને દહાડે રોઝાનો અપાર સવાબ મળશે.

રિવાયત છે કે રોઝદારોને વાસ્તે કયામતને દહાડે અર્શની નીચે દસ્તરખ્વાન (જે લુગડા પર ખાણું પીરસવામાં આવે છે તેના)

ઉપર ખાણું મુકવામાંઆવશે તે લોકો તેના ઉપર બેસીને ખાણું ખાશે અને બીજા સૌ લોકો તો હજી હીસાબમાંજ ગુંથાચલા હશે તેથી કરીને તે લોકો (જેઓ સાથે હીસાબ કિતાબ થઈ રહેલો હશે) કહેશે કે આ લોકો કેવા છે કે ખાવા પીવામાં લાગેલા છે અને અમે હજી હિસાબમાંજ ગુંથાયલા છીએ. તેઓને જવાબ દેવામાં આવશે કે એ લોકો રોઝા રાખ્યા કરતા હતા અને તમે નહીં રાખતા હતા.

રોઝો પણ ઈસલામી દીનનો મોટો રૂકન (ફરજ) છે. જે માણસ રમઝાનના રોઝા નહીં રાખશે તો મોટો ગુનોહ (તેનાથી) થશે અને તેનો દીન કમજોર થઈ જશે.

૧ મસઅલો રમઝાન શરીફના રોઝા ગાંડા અને નાબાલેગ શિવાય દરેક મુસલમાન પર ફરજ છે. જ્યાંસુધી કોઇ ઉજર ન હોય ત્યાં સુધી રોઝો છોડી દેવો જાયઝ નથી. અને જો કોઇ માણસ રોઝાની નઝર કરે (માનતા માને) તો રોઝો નજર કરવાથી ફરઝ થઈ જાય છે. અને કઝા (ઉઝરથી નહીં રાખેલા) રોઝા અને કફારાના રોઝા પણ ફરઝ છે. અને એ શિવાય બાકીના રોઝા નફિલ છે. રાખે તો સવાબ છે અને નહીં રાખે તો કાંઇ ગુન્હો નથી. પણ ઇદ અને બકરઇદને દહાડે અને બકરઇદ પછીના ત્રણ દિવસોમાં રોઝો રાખવો હરામ છે.

૨ મસઅલો. જ્યારથી સવારની નમાઝનો વખત શુરૂ થાય છે ત્યારથી લઇને સૂર્ય આથમે ત્યાં સુધી રોઝાની નીયતથી સૌ ખાવું અને પીવું છોડી દે અને ધણી સાથે સંભોગ (સોહબત) પણ કરે નહીં એનેજ શરએ (શરીફ) માં રોઝો કહે છે.

૩ મસઅલો. જીભથી નીયત કરવી અને કઇ બોલવું જરૂરી નથી પણ જ્યારે દિલમાં એવો ધ્યાન હોય કે આજે મારો રોઝો છે અને આખો દિવસ કંઈ ખાધું પીધું અને સોહબત કરાવી ન હોય તો તેનો રોઝો થઈ ગયો. અને જો કોઇ જીભથી બોલી પણ દે કે એ અલ્લાહ હું કાલે તારો રોઝો રાખીશ અથવા અર્બીમાં બોલે કે "બેસૌમે ગદીન નવયતો." તો પણ કંઈ હરકત નથી એ પણ સારૂં છે.

૪ મસઅલો. અગર કોઇએ આખો દિવસ કંઈ ખાધું પીધું નહીં સવારથી સાંજ સુધી ભૂખી અને તરસી રહી પણ મનમાં રોઝાનો ઈરાદો નહોતો, પણ ભૂખજ લાગી નહીં અથવા કોઇ બીજા સબબથી ખાવા પીવામાં આવ્યું નહીં તો તેનો રોઝો નહીં થયો. જો મનમાં તે રોઝાનો ઇરાદો કરી લેત તો રોઝો થઇ જતે.

૫ મસઅલો. શરેઅ (ના–હુકમ) થી રોઝાનો વખત સવારથી શુરૂ થાય છે તેથી કરીને જ્યાં સુધી સવાર નહીં પડે ત્યાં સુધી ખાવું પીવું વિગેરે સૌ જાયઝ છે. કેટલીક ઓરતો પાછલી રાત્રે સેહરી ખાઇને નીયતની દોઆ પઢીને સૂઇ જાય છે અને સમજે છે કે હવે નીયત કીધા પછી કંઇ ખાવું પીવું નહીં જોઇએ. એ તેઓનો વિચાર ખોટો છે. જ્યાં સુધી સવાર નહીં પડે ત્યાં સૂધી બેફકર ખાય પીએ અગરજો તેણીએ નીયત કીધી હોય અથવા નહીં કીધી હોય.

રમઝાન શરીફના રોઝાનું બયાન.

૬ મસઅલો. રમઝાન શરીફના રોઝાની જો રાતથી નીયત કરીલે તોપણ ફરઝ અદા થઇ જાય છે. અને અગર રાતના રોઝો રાખવાનો ઇરાદો નહોતો અને સવાર પડી ગઈ તે છતાં એવુંજ ધ્યાન રહ્યું કે આજે હું રોઝો રાખીશ નહીં. પછી દહાડો ઉગ્યા બાદ વિચાર આવ્યો કે ફરઝને છોડી

હેવું બુરૂં છે; તેથી કરીને હવે રોઝાની નીયત કરી લીધી ત્યારે પણ રોઝો થઈ ગયો. પણ જો સવારે કંઈ ખાધું પીધું હોય તો નંઇયત કરી શકતી નથી.

૭ મસઅલો. અગર કંઈ ખાધું પીધું નહોય ત્યારે બપોર થાય તેના એક કલાક આગળ રમઝાનના રોઝાની નીયત કરી લેવી જાયઝ છે

૮ મસઅલો. રમઝાન શરીફના રોઝામાં ફકત એટલી નીયત કરવી બસ છે કે આજે મારો રોઝો છે. અથવા રાતના એટલું ધ્યાન ધરી લે કે કાલે મારો રોઝો છે. ફકત એટલી નીયતથી પણ રમઝાનનો રોઝો અદા થઈ જશે. અગર નીયત કરવામાં ખાસ એ વાતનો વિચાર નહીં કર્યો હોય કે રમઝાનનો રોઝો છે કે ફરઝ રોઝો છે, ત્યારે પણ રોઝો થઇ જશે.

૯ મસઅલો. રમઝાનના મહિનામાં અગર કોઇએ એવી નીયત કીધી કે કાલે હું નફિલનો રોઝો રાખીશ; રમઝાનનો રોઝો રાખીશ નહીં. એટલુંજ નહીં પણ એ રોઝાની ફરી કદી કઝા રાખી લઇશ. ત્યારે પણ રમઝાનનોજ રોઝો થશે નફિલનો રોઝો થશે નહીં.

૧૦ મસઅલો. પાછલા રમઝાનનો રોઝો કઝા થઈ ગયો હતો અને આખો વરસ વિતી ગયો. હજી સુધી તેની કઝા રાખી નહીં; ફરી જ્યારે રમઝાનનો મહિનો આવ્યો ત્યારે તેજ કઝાની નીયતથી રોઝો રાખ્યો ત્યારે પણ રમઝાનનોજ રોઝો થશે. અને કઝાનો રોઝો થશે નહીં. કઝાનો રોઝો રમઝાન પછી રાખે.

૧૧ મસઅલો. કોઇએ માનતા માની કે જો મારૂં ફલાણું કામ થઇ જાય તો હું અલ્લાહ તઆલાને વાસ્તે બે રોઝા અથવા એક રોઝો રાખીશ ફરી જ્યારે રમઝાનનો મહિનો આવ્યો ત્યારે તેણીએ તેજ માનતાના રોઝા રાખવાની નીયત કીધી; રમઝાનના રોઝાની નીયત કીધી નહીં. ત્યારે પણ રમઝાનનોજ રોઝો થયો નઝરનો રોઝો અદા થયો નહીં. નઝરના રોઝા રમઝાન પછી ફરી રાખે. એ સૌનો સાર એ નીકળ્યો કે રમઝાનના મહિનામાં જ્યારે કોઇ રોઝાની નીયત કરશે તો રમઝાનનોજ રોઝો થશે. બીજો કોઈ રોઝો થશેજ નહીં.

૧૨ મસઅલો. શાબાનની ૨૯ મી તારીખે જો રમઝાનનો ચાંદ દેખાય તો સવારમાં રોઝો રાખો. અને જો નહીં દેખાય અથવા આકાશપર વાદળાં હોય અને ચાંદ નજરે પડે નહીં તો સવારે રોઝો રાખશો નહીં. હદીસ શરીફમાં એવી રીતે રોઝો રાખવાની મનાઇ આવેલી છે. એટલુંજ નહિં પણ શાબાન મહિનાના ત્રીસ દહાડા પુરા કીધા પછી રમઝાનના રોઝા શરૂ કરો.

૧૩ મસઅલો. (શાબાન–મહિનાની ૨૯ મી તારીખે વાદળાં હોવાથી રમઝાન શરીફનો ચાંદ નહિં દેખાયો. ત્યારે સવારે નફિલરોઝો પણ રાખશો નહિં. પણ કદી એવી તક આવી લાગે કે હમેશ પીરને દહાડે અને જુમેરાતને દિવસે અથવા બીજા કોઈ અમુક દહાડે રોઝો રાખતી હતી અને કાલે તેજ દહાડો છે ત્યારે સવારે નફિલની નીયતથી રોઝો રાખવો બેહતર છે. ફરી અગર કોઈ ઠેકાણેથી ચાંદ થવાની ખબર આવી ગઈ ત્યારે તેજ નફિલ રોઝાથી રમઝાનનો ફરઝ (રોઝો) અદા થઇ ગયો. હવે તેની કઝા રાખે નહિં.

૧૪ મસઅલો. વાદળાંના સબબથી (શાબાનની) ૨૯ મી તારીખે, રમઝાનનો ચાંદ નહિ દેખાયો ત્યારે બપોર થાય તેથી એક કલાક પેહેલાં સુધી કઈ ખાશો પીશો

નહિ. જો કોઇ ઠેકાણેથી ચાંદની ખબર આવી જાય તો હવે રોઝાની નીયત કરી લેશો અને જો ખબર નહિ આવે તો ખાશો અને પીશો.

૧૫ મસઅલો. (શાબાનની) ૨૯ મી તારીખે જો ચાંદ નહીં થયો તો એમ નહિં ધારશો કે કાલનો દહાડો રમઝાનનો તો નથી ગયા વરસના રમઝાનનો જે એક રોઝો મારે માથે કઝા રાખવાનો છે ચાલો તે રાખી લઉં; અથવા કોઇ મન્નત માની હતી તેનો રોઝો રાખી લઉં. તે દહાડે તો કઝાનો રોઝો, અને મન્નતનો રોઝો, અને કફારાનો રોઝો રાખવો પણ મકરૂહ છે; કોઈ પણ રોઝો રાખવો નહિ જોઇએ. જો કઝા કે નઝરનો રોઝો રાખી લીધો પછી કોઈ ઠેકાણેથી ચાંદ થવાની ખબર આવી ત્યારે પણ રમઝાનનોજ રોઝો અદા થશે. કઝા અને મન્નતનો રોઝો ફરીથી રાખે. અને જો ખબર નહિ આવી તો જે રોઝાની નીયત કીધી હતી તેજ અદા થઈ ગયો.

ચાંદ જોવાનું બયાન.

૧૬ મસઅલો. જો આસમાન પર વાદળાં હોય અથવા અંધકાર હોય એથીકરીને રમઝાનનો ચાંદ દેખાયો નહીં; પણ એક પરહેજગાર દીનદાર સાચા માણસે આવીને ગવાહી દીધી કે મેં રમઝાનનો ચાંદ જોયો છે ત્યારે ચાંદ સાબેત થઇ જશે. પછી તે સાક્ષી દેનારો મરદ હોય અથવા ઓરત હોય. (તોપણ તે સાક્ષી સાચી ગણાશે.)

૧૭ મસઅલો. અને જો વાદળાંના સબબથી ઈદનો ચાંદ દેખાયો નહીં ત્યારે એક માણસની ગવાહી માતબર ગણાશે નહીં. પછી તે ગમે તેવો મોટો ભરોસેદાર આદમી કેમ ન હોય. પણ જ્યારે બે માતબર પરહેજગાર મરદો અથવા એક દીનદાર મરદ અને બે દીનદાર ઓરતો પોતે ચાંદ જોયો છે એવી ગવાહી દીએ ત્યારે ચાંદ સાબેત થશે. અને જો ચાર ઓરતો સાક્ષી દીએ ત્યારે પણ ગવાહી કબૂલ રાખવામાં આવશે નહીં.

૧૮ મસઅલો. જે માણસ દીન ઉપર ચુસ્ત નથી પણ (કબીરા) ગુનાહો કરતો રહે છે જેમકે નમાઝ પઢતો ન હોય અથવા રોઝા રાખતો ન હોય અથવા જુઠું બોલ્યા કરે છે અથવા બીજો કોઈ (કબીરો) ગુન્હો કરે છે શરીઅતપર ચુસ્ત રીતે ચાલતો ન હોય, ત્યારે શરીઅતમાં તેની વાતનો કંઇ પણ ભરોસો નથી. પછી ગમે તેટલી કસમો ખાઇને તે કેમ બયાન નહીં કરતો હોય. એટલુંજ નહીં પણ એવાજ જો બે ત્રણ માણસો હોય તેઓ પણ ચાંદ વિષે ગવાહી દેવામાં માતબર ગણાશે નહીં.

૧૯ મસઅલો. આ જે મશહુર છે કે જે દહાડે રજબની ચોથી (તારીખ) હોય છે તેજ દહાડે રમઝાનની પહેલી હોય છે. એ વાતનો શરીઅતમાં જરા પણ ભરોસો નથી જો ચાંદ નહીં થાય તો રોઝો રાખવો નહીં જોઇએ.

૨૦ મસઅલો. ચાંદ જોઇને એમ કહેવું કે ચાંદ બહુજ મોટો છે કાલનો માલમ પડે છે, બુરૂં છે. હદીસે શરીફમાં આવેલું છે કે એ (વાત કહેવી) કેયામતની નિશાની છે. જ્યારે કેયામત પાસે આવશે ત્યારે લોકો એ પ્રમાણે કહયા કરશે. સાર એ કે ચાંદનું મોટું અથવા નાનું હોવું એ પણ ઓગણત્રીસ અથવા ત્રીશમું ચાંદ હોવાને વાસ્તે કંઈ માતબર વાત નથી. તેમજ હિંદુઓની વાત પર પણ ભરોસો કરશો નહીં કે આજે બીજ છે તો આજે ચાંદ નકકી છેજ. શરીઅતની રૂએ એ સૌ વાતો નકામી છે.

૨૧ મસઅલો. જો આકાશ બીલકુલ સાફ હોય (વાદળાં ન હોય) તો બે ચાર મા-

ણુસોની ગવાહીથી પણ ચાંદ સાબેત થશે નહીં; પછી તે ચાંદ ગમેતો રમઝાનનો હોય અથવા તો ઈદનો હોય, જો એટલા બધા માણુસો પોતે ચાંદ જોયો છે એમ બયાન કરે, કે જેથી દિલ સાક્ષિ આપે કે એ સૌ જુઠી વાત બનાવીને આવ્યા નથી એટલા બધા લોકો જુઠું બોલે એ કોઇ તરેહથી થઈ શકતુંજ નથી ત્યારે ચાંદ સાબેત થશે.

૨૨ મસઅલો. આખા શહેરમાં એ વાત મશહુર છે કે કાલે ચાંદ થઇ ગયો. બહુ માણુસોએ જોયો. બહુ શોધવા અને ઢુંઢવા પછી પણ એવું કોઇ માણુસ મળતું નથી જેણે પોતે ચાંદ જોયો હોય (એમ બયાન કરે) તો એવી ખબરનો કંઇ ભરોસો નથી.

૨૩ મસઅલો. કોઇએ રમઝાનનો ચાંદ પોતે એકલાએજ જોયો. તેના શિવાય શેહેરમાં કોઇએ પણ જોયો નથી. પણ તે શરીઅત પ્રમાણે ચાલતો ન હોય (ફાસેક અથવા બિદઅતી હોય) ત્યારે તેની ગવાહીથી શહેરવાળા લોકો તો રોઝો રાખે નહીં પણતે માણુસને પોતાને રોઝો રાખવો જોઇએ. અને હવે આ એકલા જોનારે ત્રીશ રોઝા પુરા કીધા પણ હજી ઇદનો ચાંદ દેખાયો નહીં ત્યારે તે એકત્રીશમો રોઝો પણ રાખે અને શેહેરવાળાઓની સાથે ઇદ કરે. (એમ નહીં કે પોતાના ત્રીશ રોઝા પુરા થઇ ગયલા સમજીને ચાંદ દેખાય તે પેહલાં ઇદ કરે અને રોઝો છોડી દીએ.)

૨૪ મસઅલો અગર કોઇએ ઈદનો ચાંદ પોતે એકલાએ દીઠો તેથી કરીને શરીઅતે (આલેમોએ) તેની ગવાહીને માતબર રાખી નહીં (કેમકે ઇદનો ચાંદ એક માણુસની ગવાહીથી સાબેત થતો નથી), ત્યારે પેલા જોનારને પણ ઇદ કરવી દુરૂસ્ત નથી. સવારે રોઝો રાખે અને પોતાના ચાંદ જોવાપર ભરોસો કરે નહીં, અને રોઝાને તોડે નહીં.

કઝા રોઝાનું બયાન.

૨૫ મસઅલો. હેઝના સબબથી અથવા બીજા કોઇ કારણુથી જે રોઝા જતા રહયા હોય, રમઝાન પછી જયાં સૂધી જલદીથી થાય ત્યાં સૂધી તેઓની કઝા રાખે વાર લગાડે નહીં, વગર ઉઝરે કઝા (રોઝા) રાખવામાં વાર લગાડવી ગુન્હો છે.

૨૬ મસઅલો. રોઝાની કઝાઓમાં દિવસ અને તારીખ મુકરરર કરીને કઝાની નિયત કરવી કે ફલાણી તારીખના રોઝાની કઝા રાખું છું (જેમકે રમઝાનની ૧૨મી તારીખ જુમ્માને દહાડે હતી અને તેજ દીવસનો રોઝો કઝા થયો હતો તો હવે તેની કઝા રાખતી વખતે નીયત કરવી કે રમઝાનની ૧૨મી તારીખના રોઝાનો હું કઝા રોઝો રાખું છું) એની કંઇ જરૂર નથી. પણ જેટલા દહાડાના કઝા રોઝા હોય તેટલાજ કઝા રાખવા જોઇએ. પણ જો બે રમઝાનના થોડા થોડા રોઝા કઝા રાખવાના બાકી હોય તો વરસ મુકર્રર કરવાની જરૂરછે. એટલે એવી તરેહથી નીયત કરે કે ગયા સાલના રોઝાની કઝા રાખું છું અથવા ગયા સાલના આગળા સાલ [વરસ]ના રોઝાની કઝા રાખું છું; (અથવા સને ૧૩૨૪ હીજરીના રમઝાનના રોઝાની કઝા રાખું છું. અથવા ૧૩૨૩ હીજરીના રમઝાનના રોઝાની કઝા રાખું છું એવી તરેહથી જો સનની ગણત્રી આવડતી હોય તો તે વરસનું નામ લીએ.)

૨૭ મસઅલો. કઝા રોઝાઓને વાસ્તે રાતથી નીયત કરવી જરૂરી છે. અગર સવાર પડી જશે તે પછી નીયત કરશે તો કઝા રોઝો દુરસ્ત થશે નહિ પણ તે નફિલ રોઝો થઇ ગયો કઝા રોઝો ફરીથી રાખે.

૨૮ મસઅલો. કફારાના રોઝાનો પણ એજ હુકમ છે કે રાતથી નીયત કરવી જોઇએ. જો સવાર થઈ ગયા પછી નીયત કરશો

તો રોઝો (કફ્ફારાનો) દુરૂસ્ત થશે નહિ. (પણ નફિલ થઇ જશે અને કફ્ફારાનો ફરીથી રાખવો પડશે.)

૨૯ મસઅલો. જેટલા રોઝા કઝા થઇ ગયા હોય જોઇએ તો સૌ (રોઝાઓ) ને સામટા રાખે અને જોઇએતો થોડા થોડા કરીને રાખે બેઉ તરેહથી રાખવા જાયઝ છે.

૩૦ મસઅલો. હજી રમઝાનના રોઝા કઝાના રાખ્યા નથી અને બીજો રમઝાન આવી પોહોંચ્યો તો કંઈ હરકત નથી પેહલાં રમઝાનના રોઝા રાખે અને ઈદ થઇ ગયા પછી કઝા રોઝાઓ રાખે. પણ એટલી વાર લગાડવી એ બુરૂં છે.

૩૧ મસઅલો. રમઝાનના મહિનામાં દિવસે બેહોશ (બેભાન) થઈ ગઇ અને ત્રણ દિવસ સુધી લગોલગ બેભાન રહી. ત્યારે ફકત બે દહાડાનાજ રોઝાની કઝા રાખે. જે દહાડે બેભાન થઇ ગઇ હતી તેની કઝા રાખવી વાજેબ નથી. કેમકે તે દહાડાનો રોઝો નીયત કરવાથી દુરૂસ્ત થઈ ગયો. પણ જો તે દહાડે રોઝો રાખેલો નહોતા અથવા તે દહાડે ગળામાં કંઈ દવા નાંખવામાં આવી અને ગળાની નીચે ઉતરી ગઇ તો તે (પેહલા) દહાડાની કઝા પણ વાજેબ છે. (એટલે ત્રણે દહાડાના કઝા રોઝા રાખે.)

૩૨ મસઅલો. અને જો રાતના બેભાન થઈ હોય ત્યારે પણ જે રાત્રે બેભાન થઇ તે એક દહાડાની કઝા વાજેબ નથી (પછી) બાકી જેટલા દહાડા બેભાન રહી હોય તે સૌ (દહાડાઓ)ની કઝા વાજેબ છે. પણ જો તે રાત્રે (કે જે રાત્રે તે બેભાન થઇ) સવારે રોઝો રાખવાની નીયત નહતી અથવા સવારમાં કોઈ દવા ગળામાં નાંખવામાં આવી ત્યારે તે દહાડાનો રોઝો પણ કઝા રાખે.

૩૩ મસઅલો. જો તમામ રમઝાનમાં બેભાન રહે ત્યારે પણ કઝા રાખવી જોઇએ. સૌ રોઝા માફ થઇ ગયા એમ સમજે નહિ. પણ જો ગાંડપણ થઈ ગયું અને આખા રમઝાન (મહિનો) ગાંડી રહી. ત્યારે તે રમઝાનના કોઇ પણ રોઝાની કઝા વાજેબ નથી. અને રમઝાનના દહાડામાં જો કોઈ દહાડે ગાંડપણ જતું રહ્યું અને અક્કલ ઠેકાણે આવી ગઈ તો તે દહાડેથી રોઝા રાખવા શરૂ કરી દે અને જેટલા રોઝા ગાંડપણમાં ગયા હોય તેની કઝા પણ રાખે.

નઝર (માનતા)ના રોઝાનું બયાન.

૩૪ મસઅલો. જ્યારે કોઈ નઝર (જે શરીઅતમાં જાયઝ હોય તેવી) માને ત્યારે તેને પૂરી કરવી વાજેબ છે જો (નઝરના રોઝા માની લીધા પછી) નહિ રાખશે તો ગુન્હેગાર થશે.

૩૫ મસઅલો. નઝર બે પ્રકારની છે. (૧) એ છે કે દિવસ અને તારીખ મુકર્રર કરીને નઝર માની કે એ અલ્લાહ ! જો આજે ફલાણું કામ થઇ જાય તો કાલે તારો રોઝો રાખીશ અથવા એમ કહે કે એ અલ્લાહ જો મારી ફલાણી મુરાદ (ઇચ્છા) પૂરી થાય તો પરમ દહાડે જુમ્માને દિવસે રોઝો રાખીશ. એવી માનતામાં જો રાતથી રોઝાની નીયત કરે તોપણ દુરૂસ્ત છે. અને જો રાતથી નીયત નહીં કીધી હોય તો બપોર થાય તેથી એક કલાક પહેલાં નીયત કરી લે એ પણ દુરસ્ત છે. નઝર અદા થઇ જશે.

૩૬ મસઅલો. જુમ્માને દહાડે રોઝો રાખવાની નઝર માની અને જ્યારે જુમ્માનો દિવસ થયો ત્યારે ફકત એટલીજ નીયત કીધી કે આજે મારો રોઝો છે. એમ મુકર્રર નહિ કીધું કે નઝરનો રોઝો છે; અથવા નફિલના રોઝાની નીયત કીધી ત્યારે પણ નઝરનો રોઝો અદા થઈ જશે. પણ જો તેજ જુમ્માને દહાડે કઝા રોઝો રાખી લીધો અ-

ને નઝરનો રોઝો રાખવાનું યાદ નહિ રહયું અથવા યાદ તો હતો પણ જાણી જોઇને કઝા-રોઝો રાખ્યો ત્યારે નઝર (માનતા) નો રોઝો અદા થશે નહિ પણ કઝા રોઝો અદા થશે નઝરનો રોઝો ફરી રાખે.

૩૭ મસઅલો. અને બીજી તરેહની નઝર એ છે કે દહાડો અથવા તારીખ મુકર્રર કીધી નહિ અને નઝર માની, અને કહયું કે એ! અલ્લાહ ! જો ફલાણું કામ થઇ જાય તો એક રોઝો રાખીશ એવી માનતાના (રોઝા) વાસ્તે રાતથી નીયત કરવી જરૂર છે. જો સવાર થયા પહેલાં નીયત કરશે તો નઝરનો રોઝો થશે નહિ પણ તે રોઝો નફીલ થઇ જશે (નઝરનો રોઝો ફરી રાખવો પડશે.)

નફિલ રોઝાનું બયાન.

૩૮ મસઅલો. નફિલ રોઝાની નીયત જો એવી રીતે મુકર્રર કરે કે " હું નફિલનો રોઝો રાખું છું " તોપણ સહીહ છે. અને જો ફકત એટલીજ નીયત કરે કે " હું રોઝો રાખું છું " ત્યારે પણ દુરસ્ત છે.

૩૯ મસઅલો. બપોર થાય તેનાથી એક કલાક પહેલાં નફિલની નીયત કરી લેવી દુરસ્ત છે. ત્યારે જો દહાડે દશ વાગે ત્યાં સુધી ધારો કે રોઝો રાખવાનો ઇરાદો નહોતો પણ હજુ સુધી કંઈ ખાધું પીધું નથી ફરી મન થયું અને રોઝો રાખી લીધો તો દુરસ્ત છે.

૪૦ મસએલો રમઝાન શરીફના મહિના શિવાય જે દહાડે ચાહે તે દહાડે નફિલનો રોઝો રાખી શકે છે. જેટલા વધારે રાખશે તેટલો સવાબ વધારે થશે. પણ ઇદને દહાડે અને બકરઇદની દશમી અગીઆરમી બારમી અને તેરમી (મળીને) વરસમાં ફકત પાંચ દહાડા રોઝો રાખવો હરામ છે.

૪૧ મસઅલો. કોઇ માણસ જો ઈદને દહાડે રોઝો રાખવાની માનતા માને ત્યારે પણ તે દહાડાનો રોઝો દુરસ્ત નથી. તે [ઈદના દહાડા]ના બદલામાં કોઈ બીજેદહાડે રાખી લે.

૪૨ મસઅલો. કોઈએ જો એવી માનતા માની કે હું આખા વરસના રોઝા રાખીશ. વરસમાં કોઈ દહાડાનો રોઝો છોડીશ નહિ. ત્યારે પણ મચકુર પાંચ દહાડા (રમઝાનની ઈદ અને બકરઈદ અને તેની પછીના ત્રણ દહાડા)ના રોઝા રાખે નહિ. બાકીના સૌ રાખે. પછી એ પાંચ રોઝાઓની કઝા રાખે.

૪૩ મસઅલો. નફિલનો રોઝો નીયત કીધા પછી વાજેબ થઇ જાએછે. ત્યારે સવારે જો એમ નીયત કીધી કે "આજે મારો રોઝો છે" ફરીને રોઝાને તોડયો તો હવે તેની કઝા રાખવી જોઇએ.

૪૪ મસઅલો. કોઇએ એવો ઈરાદો કીધો કે " હું કાલે રોઝો રાખીશ. " પણ પછી સવાર થાય તે પેહલાં ઈરાદો બદલાઈ ગયો અને રોઝો રાખ્યો નહિ ત્યારે [તેની] કઝા [રાખવી] વાજેબ નથી.

૪૫ મસઅલો. ધણીની રજા વગર નફિલ રોઝો રાખવો [ઓરતને] દુરૂસ્ત નથી. અગર તેની રઝા વગર રોઝો રાખી લીધો તો તે [રોઝા] ને તોડી નાંખવો દુરૂસ્ત છે. ફરી જ્યારે તે કહે ત્યારે તેની કઝા રાખે.

૪૬ મસઅલો. કોઇને ઘેર મેહમાન [પરોણાથઇ ગઈ, અથવા કોઇએ દઅવત કીધી [નોતરૂં દીધું] ત્યારે જો તે [મેહમાન] ખાશે નહિ તો તે [નોતરૂં દેનાર] નું દિલ દુખાશે અને તે નારાજ થશે ત્યારે તેનું મન રાજી રાખવા સારૂ નફિલ રોઝો તોડી નાંખવો દુરૂસ્ત છે. અને [એથી ઉલટું જો નોતરે તેડનારે રોઝો રાખેલો હોય તો] મેહમાનને રાજી કરવા સારૂ તેને પણ [નફિલ

રેઝો] તોડી નાંખવો વાજબ છે. (પછી તેની કઝા રાખે.)

૪૭ મસઅલો. કોઈએ જો ઇદને દહાડે નફિલ રેઝો રાખી લીધો અને નીયત કરી લીધી ત્યારે પણ તેને તોડી નાંખે અને તેની કઝા રાખવી પણ વાજેબ નથી.

૪૮ મસઅલો. મોહરરમની દસમી તારીખે રેઝો રાખવો મુસ્તહબ છે. હદીસે શરીફમાં આવેલું છે કે જે કોઇ એ રેઝો રાખશે તેના પાછલા એક વરસના ગુનાહો માફ થઇ જશે.

૪૯ મસઅલો. એવીજ રીતે બકર ઇદની નવમી તારીખે રેઝો રાખવાનો બહુજ મોટો સવાબ છે. એ રેઝો રાખવાથી આગળા એક વરસના અને પાછલા એક વરસના ગુના માફ થઇ જાય છે. અને જો શરૂ ચાંદથી નવમી બકરઇદ સુધી લગોલગ રેઝા રાખે તો ઘણુંજ સારૂં છે.

૫૦ મસઅલો. શબ બરાતની પંદરમી તારીખે અને ઈદ (રમઝાનની થઈ જાય તે પછી શવ્વાલ મહીના)ના છ દહાડાઓમાં રેઝા રાખવાનો બીજા નફિલ રેઝાઓ કરતા વધારે સવાબ છે.

૫૧ મસઅલો. જો દર મહિને બારમી તેરમી અને ચૌદમી તારીખે ત્રણ દિવસ [લગોલગ] રેઝા રાખ્યા કરે તોજાણે તેણે આખા વરસના લગોલગ રેઝા રાખ્યા. હુઝૂર [રસૂલે ખુદા] સલ લલ લાહો અલેહે વ આલેહી વસલ્લમ એ પ્રમાણે રેઝા રાખ્યા કરતા હતા. જો કોઈ [હમેશ મજકૂર રેઝા રાખવાની] હીંમત ધરે તો એનો પણ બહુજ મોટો સવાબ છે.

જે ચીજોથી રેઝો તુટતો નથી અને જે ચીજોથી રેઝો તુટે છે અને કઝા અથવા કફારો વાજેબ થાય છે તેઓનું બયાન.

૫૨ મસઅલો. જો રેઝો રાખનાર ભૂલથી કંઈ ખાએ અથવા ભૂલથી પોતાના ધણી સાથે સોહબત કરી લે તો તેનો રેઝો તૂટયો નથી. અગર ભુલી જઇને પેટ ભરીને ખાધું પીધું ત્યારે પણ રેઝો તુટતો નથી. અગર રેઝાને ભુલી જઇને કેટલીક વખત [રહી રહીને] ખાધું પીધું ત્યારે પણ રેઝો નહિ તુટયો.

૫૩ મસઅલો. એક માણસને જોયો કે [રેઝાને] ભુલી જઇને ખાઇ પી રહેલો છે ત્યારે જો તે [ભુલીને ખાનારો માણસ એવો શકિત વાળો તાકાતવાન છે કે તેને રેઝા રાખવાથી વધારે તકલીફ થતી નથી તે વખતે તેને રેઝો યાદ દેવડાવવો વાજેબ છે. અને અગર કોઈ નાતાકાત માણસ હોય [એવો] કે જેને રેઝાથી ઇજા પોંહચે છે, તો તેને યાદ દેવડાવે નહિ. ખાવા દે.

૫૪ મસઅલો. દહાડે સૂઈ ગઈ અને એવું સ્વપ્નું [ખ્વાબ] જોયું કે જેથી ન્હાવાની હાજત થઇ ગઈ [એહતેલામ થઇ ગયો] તો એનાથી રેઝો તુટયો નહિ.

૫૫ મસઅલો. દિવસે સુરમો, તેલ વિગેરે લગાડવું ખુશબો [સુગંધી] સુંઘવી દુરસ્ત છે, એનાથી રેઝામાં કંઇપણ નુકસાન આવતો નથી પછી ગમે તે વખતે હોય. એટલુંજ નહિ પણ અગર સુરમો લગાડયા પછી થૂકમાં અથવા નીટમાં સુરમાનો રંગ જણાયો તોપણ રેઝો નહિ મકરૂહ થશે અને તુટશે પણ નહિ.

૫૬ મસઅલો. ધણી ધણીઆણીનું સાથે સૂવું, અડકવું, પ્યાર કરવો એ સૌ દુરસ્ત છે. પણ જો જુવાનીનો એવો જોશ હોય કે એવા કામોથી સોહબત કરી લેવાની બીક હોય ત્યારે એમ કરવું નહિ જોઇએ. [તે વખતે એમ કરવું] મકરૂહ છે.

૫૭ મસઅલો. હલક [ગળાં]માં માખી ચાલી ગઇ અથવા આપોઆપ ધુમાડો ચાલ્યો ગયો, અથવા ધૂળ ચાલી ગઈ તો તેનાથી રોઝો તૂટયો નથી. પણ જો જાણી જોઈને એમ કીધું ત્યારે રોઝો તૂટી ગયો.

૫૮ મસઅલો. લોબાન વિગેરે કંઇ સળગાવ્યું પછી તેને પોતાની પાસે રાખીને સુંઘ્યું તો રોઝો જતો રહયો. એવીજ રીતે હુકકો (બીડી) પીવાથી પણ રોઝો જતો રહે છે. પણ એવા ધુમાડા શિવાય અત્તર, કેવડો, ગુલાબનો ફૂલ વિગેરે બીજી ખુશબો સુંઘવી કે જેમાં ધુમાડો નથી દુરૂસ્ત છે.

૫૯ મસઅલો. દાંતમાં ગોશનો રેશો અટકેલો હતો અથવા સોપારીની કતરણ વિગેરે કંઇ બીજી ચીજ હતી તેને ખિલાલથી કાઢીને ખાઇ લીધી પણ મોથી બહાર નહિ કાઢી આપોઆપ ગળામાં ચાલી ગઇ. ત્યારે જુઓ અગર ચણાથી ઓછી હોય ત્યારે તો રોઝો તુટયો નથી અને જો ચણાની બરાબર અથવા ચણા કરતાં વધારે હોય તો રોઝો તુટી ગયો. પણ જો મોંમાંથી બહાર કાઢી હતી પછી ગળી ગઈ તો (તે ચીજ ચણા કરતાં ઓછી હોય અથવા ચણા જેટલી હોય અથવા ચણા કરતાં વધારે હોય) દરેક હાલતમાં રોઝો તૂટી ગયો. ત્રણેને માટે એકજ હુકમ છે.

૬૦ મસઅલો. થૂક ગળવાથી રોઝો તૂટતો નથી પછી ગમે તેટલો કેમ ને હોય.

૬૧ મસઅલો. પાન ખાધા પછી કોગળો કરીને મોં લૂછી નાંખ્યું પણ થૂકમાંથી લાલક (રતાશ) નહિ ગઈ તો તેથી કઇં હરકત નથી રોઝો થઇ ગયો.

૬૨ મસઅલો. રાત્રે ન્હાવાની હાજત થઈ પણ ગુસલ નહિ કીધું, દહાડે ગુસલ કીધું ત્યારે પણ રોઝો થઇ ગયો. એટલુંજ નહિ પણ જો આખો દહાડો ન્હાય નહિ ત્યારે પણ રોઝો જશે નહિ. પણ એનો (એટલે આખો દહાડો નાપાક રેહવાનો) ગુનો જુદો થશે.

૬૩ મસઅલો. નાક એટલા જોરથી સણકી કે નીટ હલક (ગળા) માં ઉતરી ગયું તો રોઝો તૂટયો નથી. એવીજ રીતે મોંમાંની રાલ (પ્રવાહ) ગળી જવાથી રોઝો જતો નથી.

૬૪ મસઅલો. મોંમાં પાન દાબીને સૂઇ ગઈ અને સવાર પડી જવા પછી જાગી ત્યારે રોઝો થયો નથી. કઝા રાખે. પણ કફ્ફારો (તેના ઉપર) વાજેબ થશે નહિ.

૬૫ મસઅલો. કોગળું કરતી વખતે ગળામાં પાણી ચાલ્યું ગયું અને રોઝો યાદ હતો તો રોઝો તૂટી ગયો કઝા રાખવી પડશે. કફ્ફારો નથી.

૬૬ મસઅલો. આપોઆપ ઉલટી થઇ તો તેથી રોઝો તૂટશે નહિ. પછી ઉલટી થોડી થઇ હોય કે વધારે પણ જો પોતે જાણી જોઈને ઉલટી કીધી અને મોં ભરીને ઉલટી થઈ તો રોઝો જતો રહયો. અને જો એનાથી થોડી હોય તો પોતે જાણીજોઇને કરવાથી પણ રોઝો તૂટશે નહિ.

૬૭ મસઅલો. થોડી ઉલટી આવી પણ પછી આપોઆપ ગળામાં પાછી ચાલી ગઈ ત્યારે પણ રોઝો તૂટયો નથી. પણ જો જાણીજોઇને પાછી ગળી જાત તો રોઝો તુટી જતે.

૬૮ મસઅલો. કોઇએ કાંકરી અથવા લોઢાનો કકડો વિગેરે કોઇ એવી વસ્તુ ખાધી જેને લોકો ખાતા નહોય અને તેમજ તે વસ્તુને દવા પ્રમાણે પણ ખાતા ન હોય તો તેનો રોઝો જતો રહયો. પણ કફ્ફારો તેના પર નથી. અને જો એવી ચીજ ખાધી કે પીધી જેને લોકો ખાય છે, અથવા કોઇ

એવી ચીજ ખાધી કે જેને લોકો સાધારણ રીતે તો ખાતા નથી પણ દવાની માફક જરૂર પડે તે વખતે ખાય છે ત્યારે પણ રોઝો જતો રેહશે. અને કઝા (તેમજ) કફ્ફારો વાજેબ થશે.

૬૯ મસઅલો. જો મરદ સાથે સોહબત કરાવી ત્યારે પણ રોઝો જતો રહયો તેની કઝા પણ રાખે અને કફ્ફારો પણ દીએ. જ્યારે મરદની પેશાબ કરવાની જગ્યાનો આગલો ભાગ અંદર ચાલ્યો ગયો તો કઝા તેમજ કફ્ફારો વાજેબ થઇ ગયા પછી ગમેતો મની નીકળે કે નહિ નીકળે.

૭૦ મસઅલો. જો મરદે પોતાની ઈંદરી પાખાનાની (હગવાની) જગ્યામાં દાખલ કરી દીધી અને સોપારી અંદર ચાલી ગઈ ત્યારે પણ ઔરત અને મરદ બેઉનો રોઝો જતો રહયો અને કઝા તેમજ કફ્ફારો બન્ને વાજેબ થઈ ગયા.

૭૧ મસઅલો. રોઝાને તોડવાથી કફ્ફારો ત્યારેજ વાજેબ થાય છે કે જ્યારે રમઝાન શરીફમાં રોઝા તોડી નાંખે; અને રમઝાન શરીફ શિવાય બીજા કોઇ રોઝાને તોડવાથી કફ્ફારો વાજેબ થતો નથી. પછી ગમે તેમ તોડે; અને ગમેતો તે રમઝાનની કઝાનાજ રોઝા કેમ નહોય. પણ જો તે રોઝાની નીયત રાતથી નહિ કીધી હોય અથવા રોઝો તોડયા પછી તેજ દહાડે હેઝ આવી ગયો હોય તો તેના તોડવાથી કફ્ફારો વાજેબ નથી.

૭૨ મસઅલો. કોઇએ રોઝામાં તપખીર સુંઘી, અથવા કાનમાં તેલ નાંખ્યું, અથવા જુલ્લાબને વાસ્તે હુકનો લીધો ત્યારે પણ રોઝો જતો રહયો. પણ ફકત કઝા વાજેબ છે, કફ્ફારો નથી. અને જો કાનમાં પાણી નાંખ્યું તો રોઝો નહિ ગયો.

૭૩ મસઅલો. રોઝામાં કોઇએ પેશાબની જગ્યાની અંદર કોઇ દવા કે તેલ દાખલ કીધું, તો રોઝો જતો રહયો.* કઝા વાજેબ થઈ પણ કફ્ફારો નથી.

૭૪ મસઅલો. કોઇ જરૂરના સબબે દાઈ (સોઇયાણી)એ પેશાબની જગ્યામાં આંગળી નાંખી અથવા પોતે પોતાની આંગળી નાંખી પછી પૂરી આંગળી અથવા થોડી આંગળી પાછી કાઢી અને ફરી નાંખીતો રોઝો તૂટી જશે પણ કફ્ફારો વાજેબ નથી. અને બહાર કાઢયા પછી ફરીથી જો અંદર નહિ નાંખી તો રોઝો તૂટયો નહિ પણ પહેલીજવાર નાંખતી વખતે જો પાણી વિગેરે કોઇપણ ચીજમાં આંગળી ભીંજેલી હશે તો પહેલીજ વખતે નાંખવાથી રોઝો તૂટી જશે.

૭૫ મસઅલો. મોંમાંથી લોહી નીકળેછે તેને થૂકની સાથે ગળી ગઇ તો રોઝો તૂટી ગયો. પણ જો લોહી થૂકથી ઓછું હોય અને લોહીનો સ્વાદ ગળામાં માલમ નહિ પડે ત્યારે રોઝો તૂટયો નથી.

૭૬ મસઅલો. જો જીભથી કોઇ વસ્તૂ ચાખીને થૂકી દીધી તો રોઝો તૂટયો નથી, પણ વગર જરૂરે એમ કરવું મકરૂહ છે. પણ જો કોઇનો ધણી ઘણોજ ગુસ્સાવાળો હોય અને બીક લાગે કે સાકની અંદર મીઠું અને પાણી બરાબર નહિ હશે તો બહૂજ કંકાશ થશે તેણીને મીઠું ચાખવું દુરૂસ્ત છે મકરૂહ નથી.

૭૭ મસઅલો. પોતાને મોઢે કોઇ ચીજ ચાવીને નાના બચ્ચાને ખવડાવવી મકરૂહ છે. પણ જો એવીજ જરૂર હોય અને લાચારી નો વખત હોય તો મકરૂહ નથી.

૭૮ મસઅલો. કોલસો ચાવીને દાંતો પર મનજન કરવો તેમજ બીજું કોઈ મન-

---

* એ મસઅલો ઔરતો વાસ્તે છે જો મરદ પોતાની ઇંદરીમાં તેલવિગેરે કંઈ નાંખશે તો રોઝો જશે નહિ.

જન દાંતો પર લગાડવું મકરૂહ છે. જો તેમાંથી કંઈ ગળામાં ઉતરી જશે તો રોઝો જતો રહેશે. અને મીસવાકથી દાંતો સાફ કરવા દુરૂસ્ત છે, પછી મિસવાક તાજી હોય અથવા તો સૂકી હોય અગર લીમડાના ઝાડની મિસવાક છે અને તેનું કડુ મોમાં માલમ પડે છે તોપણ મકરૂહ નથી.

૭૯ મસઅલો. કોઈ ઓરત બેભાન સૂતેલી હતી અથવા બેભાન હાલતમાં પડી હતી. તેનાથી કોઇએ સોહબત કીધી તો રોઝો જતો રહયો ફક્ત કઝા વાજેબ છે. કફ્ફારો વાજેબ નથી. અને મરદ પર કફ્ફારો પણ વાજેબ છે.

૮૦ મસઅલો. કોઇએ ભૂલથી ખાઈ લીધું અને એમ સમજી કે મારો રોઝો જતો રહયો. અને તેથી કરીને ફરી જાણી જોઈને ખાધું તો હવે રોઝો જતો રહયો. ફક્ત કઝા વાજેબ છે, કફ્ફારો વાજેબ નથી.

૮૧ મસઅલો. જો કોઇને ઉલટી થઈ અને તે સમજી કે મારો રોઝો જતો રહયો એવા વીચારથી ફરી જાણી જોઇને ખાઈ લીધું અને રોઝો તોડી નાંખ્યો ત્યારે પણ કઝા વાજેબ છે કફ્ફારો વાજેબ નથી.

૮૨ મસઅલો. જો સુરમો લગાડયો અથવા ફસ્દ ખોલાવી તેલ નાંખ્યું ફરી સમજી કે મારો રોઝો તૂટી ગયો. અને ફરી જાણી જોઈને ખાઈ લીધું ત્યારે કઝા અને કફ્ફારો બંને વાજેબ છે.

૮૩ મસઅલો. રમઝાનના મહીનામાં જો કોઇનો રોઝો એકાએક તૂટી ગયો. તો રોઝો તૂટી જવા પછી પણ દહાડામાં કંઇ ખાવું પીવું દુરૂસ્ત નથી. આખો દહાડો રોઝો રાખનારાઓની પેઠે રહેવું વાજેબ છે.

૮૪ મસઅલો. કોઇએ રમઝાનના મહિનામાં રોઝાની નીયતજ નહિ કીધી. તેથી કરીને ખાવું પીવું જારી રાખ્યું તો તેણીના ઉપર કફ્ફારો વાજેબ નથી. કફ્ફારો તેજ વખતે છે કે જ્યારે નીયત કીધા પછી તોડી નાંખે.

સેહરી ખાવી અને ઇફ્તાર કરવાનું બયાન.

૮૫ મસઅલો. સેહરી ખાવી સુંનત છે. થોડામાં થોડી બે ત્રણ ખારેકજ ખાઈ લે. અથવા કોઈ બીજી વસ્તૂ થોડી અથવા વધારે ખાઇ લે. કંઈ નહિ તો થોડું પાણી પી લીએ.

૮૬. જો કોઇએ સેહરી નહિ ખાધી પણ ઉઠીને એકાદ પાન ખાઈ લીધું તોપણ સેહરી ખાવાનો સવાબ મળી ગયો.

૮૭. મસઅલો. સેહરીમાં જ્યાંસુધી બને ત્યાં સુધી વાર લગાડીને ખાવું વધારે સારૂં છે. પણ એટલી વાર નહિ લગાડે કે સવાર પડી જવા આવે, અને રોઝો થયો કે નહિ તેમાં શક પડે.

૮૮ મસઅલો. જો સેહરી બહૂજ જલદી ખાઈ લીધી પણ તમાકૂ, પાન, ચા, પાણી વિગેરે મોડે સુધી ખાતી પીતી રહી. જયારે સવાર થવાને થોડી વાર રહી ગઈ ત્યારે કોગળો કરી લીધો ત્યારે પણ વાર લગાડીને ખાવાનો સવાબ મળી ગયો. અને એનો પણ તેજ હુકમ છે જે કે વાર લગાડીને ખાવાનો હુકમ છે.

૮૯ મસઅલો. જો રાતના સેહરી ખાવાને વાસ્તે આંખ ઉઘડી નહિ; ઘેરના સૈ માણસો સૂઈ રહયા. ત્યારે સેહરી ખાધા વગર રોજો રાખવો. સેહરી છુટી જવાથી રોઝાને છોડી દેવો ઘણીજ નાહિંમતીનું કામ છે અને મોટો ગુનો છે.

૯૦ મસઅલો, જ્યાંસુધી સવાર નહિ પડે અને પરોઢીયાનો વખત નહિ આવે જેનું બયાન નમાઝોના વખતોમાં ગુજરી ચુકયો

છે ત્યાંસુધી સેહેરી ખાવી દુરૂસ્ત છે તેની પછી દુરૂસ્ત નથી.

૯૧ મસઅલો. કોઇની આંખ મોડે ઉઘડી અને એવો વિચાર તેને થયો કે હજી રાત બાકી છે. એવા અનુમાનથી સેહરી ખાઈ લીધી. પછી માલમ પડયું કે સવાર થયા પછી સેહરી ખાધી છે, તો રોઝો થયો નથી. કઝા રોઝો રાખે. અને કફારો વાજેબ નથી. તોપણ કંઈ ખાય પીએ નહિ, રોઝા રાખનારાઓની પેઠે રહે. તેમજ જો સૂરજ આથમ્યો નથી તોપણ ખાવું પીવું દુરૂસ્ત નથી.

૯૨ મસઅલો. જો એટલી વાર થઇ ગઈ હોય કે સવાર પડી જવાનો શક થઇ ગયો ત્યારે હવે કંઈ ખાવું મકરૂહ છે. અને એવે વખતે જો કંઇ ખાધું અથવા પાણી પી લીધું તો બુરૂં કીધું અને ગુનો થયો. પછી જો માલમ થયું કે તે વખતે સવાર પડી ગઇ હતી તો તે રોઝાની કઝા રાખે. અને જો કંઈ માલમ પડે નહિ બિલકુલ શક રહી જાય તો કઝા રાખવી વાજેબ નથી. પણ બચાવની વાત એછે કે તેની કઝા રાખી લીએ.

૯૩ મસઅલો. મુસતહબ એછે કે જ્યારે સૂરજ ખાતરી પુર્વક આથમી જાય ત્યારે તરત રોઝો ખોલી નાંખે વાર લગાડીને રોઝો ખોલવો મકરૂહ છે.

૯૪ મસઅલો. વાદળને દહાડે જરા વાર લગાડીને રોઝો ખોલશો. જ્યારે સારી પેઠે ખાતરી થઇ જાય કે સૂરજ આથમી ગયો હશે ત્યારે ઇફ્તાર કરશો અને ફકત ઘડીયાળ વિગેરેના ઉપર કંઇ પણ ભરોસો કરશો નહિ. જ્યાં સુધી કે તમારૂં દિલ શાક્ષી નહિ દીએ. કેમકે રખેને ઘડીયાળ કંઇ બરાબર નહોય. એટલૂંજ નહિ પણ અગર કોઇ અઝાં પણ પોકારી દીએ પણ હજી વખત થવામાં કંઇ શક હોય ત્યારે પણ રોઝો છોડવો દુરૂસ્ત નથી.

૯૫ મસઅલો. ખારેકથી રોઝો ખોલવો બેહતર છે. અથવા કોઇ મીઠી ચીજ હોય તેનાથી ખોલે. તેપણ નહિ હોય તો પાણીથી ખોલે. કેટલીક ઓરતો અને કેટલાક મરદો મીઠાની કાંકરીથી ઈફ્તાર કરે છે. અને તેમાં સવાબ સમજે છે એ ખોટો અકીદો છે.

૯૬ મસઅલો. જ્યાં સુધી સૂરજના ડૂબવામાં શક રહે ત્યાં સુધી ઇફ્તાર કરવો જાયઝ નથી.

કફારાનું બયાન.

૯૭ મસઅલો. રમઝાનશરીફના રોઝાને તોડી નાંખવાનો કફારો એ છે કે બે મહિના લગોલગ રોઝા રાખે. થોડા થોડા કરીને રોઝા રાખવા દુરૂસ્ત નથી. જો કોઇ સબબથી વચ્ચે બે એક રોઝા નહિ રાખ્યા તો હવે ફરીથી બે મહિનાના રોઝા રાખે. પણ જેટલા દહાડા હેઝના સબબથી જતા રહ્યા હોય તે માફ છે. તેઓના છુટી જવાથી કફારામાં કંઈ નુકસાન નહિ આવ્યો. પણ પાક થવા પછી તરત ફરી રોઝા રાખવા શરૂ કરે અને સાઠ રોઝા પૂરા કરી લીએ.

૯૮ મસઅલો. નફાસથી વચમાં રોઝા છૂટી જાએ પૂરા રોઝા લગોલગ નહિ રાખી શકે તોપણ કફારો સહીહ થયો નથી સૌ રોઝા ફરીથી રાખે.

૯૯ મસઅલો. કોઇ દુખ કે બીમારીના સબબથી કફારાના રોઝા રાખવામાં જો વચમાં કેટલાક છૂટી ગયા ત્યારે પણ તંદુરસ્ત થવા પછી ફરીથી રોઝા રાખવા શરૂ કરે.

૧૦૦ મસઅલો. જો વચમાં રમઝાનનો મહિનો આવી ગયો તોપણ કફારો અદા થયો નહિ.

૧૦૧ મસઅલો. અગર કોઇને રોઝા રાખવાની શક્તિ નહી હોય તો સાઠ ફકીરોને સવાર સાંજ પેટ ભરીને ખાવું ખવાડી દે. જેટલું તેઓથી ખવાય ખૂબ પેટ ભરીને ખાય.

૧૦૨ મસઅલો. તે ફકીરોમાં જો કેટલાએક નાનાં બચ્ચાં હોય તો જાયઝ નથી. તે બચ્ચાંઓના બદલામાં બીજા ફકીરોને ફરી ખવાડે.

૧૦૩ મસઅલો. જો ઘઉંની રોટલી હોય તો ફક્ત રોટલીજ ખવાડવી પણ દુરૂસ્ત છે. અને જો જવ બાજરી જુવાર વિગેરેની રોટલી હોય તો તેની સાથે કંઇ દાળ વિગેરે દેવી જોઇએ જેની સાથે રોટલી તેઓ ખાય.

૧૦૪ મસઅલો. જો ખાણું નહિ ખવાડે પણ સાઠ ગરીબોને કાચો અનાજ દીએ તોપણ જાયઝ છે. દરેક ફકીરને એટલું દીએ કે જેટલું ફિત્રના સદકામાં દેવાય છે. અને સદકએ ફિત્રનું બયાન ઇનશાઅલ્લાહો તઆલા ઝકાતના બાબમાં આવશે.

૧૦૫ મસઅલો. જો તેટલા અનાજની કીંમત દઈ દીએ તોપણ જાયઝ છે. જો કોઇ બીજાથી કહ્યું કે તમે મારા તરફથી કફ્ફારો અદા કરી દો અને સાઠ ફકીરોને ખવાડી દો અને તેણે તેના તરફથી ખાણું ખવાડી દીધું અથવા કાચો અનાજ દઈ દીધો ત્યારે પણ કફ્ફારો અદા થઈ ગયો. અને જો તેના કહ્યા વગર કોઇએ તેના તરફથી દઈ દીધો તો કફ્ફારો સહીહ થશે નહિ.

૧૦૬ મસઅલો. જો એકજ ફકીરને સાઠ દહાડા સુધી સવાર સાંજ ખાણું ખવાડયું અથવા સાઠ દહાડા સુધી કાચું અનાજ અથવા કીંમત દેતી રહી ત્યારે પણ કફ્ફારો સહીહ થઇ ગયો.

૧૦૭ મસઅલો. જો સાઠ દહાડા સુધી લગોલગ ખવાડયું નહિ પણ વચમાં કેટલાક દહાડા આંતરાના ગયા તો કંઇ હરકત નથી એ પણ દુરૂસ્ત છે.

૧૦૮ મસઅલો. જો સાઠ દહાડાના અનાજનો હિસાબ ગણીને એક ફકીરને એકજ દહાડો દઈ દીધો તો દુરૂસ્ત નથી. તેમજ એકજ ફકીરને એકજ દહાડો સાઠ વખત દઇ દીધું તોપણ એકજ દહાડાનો અદા થયો. એક કમ સાઠ ફકીરોને ફરી દેવું જોઇએ. એવીજ રીતે કીંમત દેવાનો પણ હુકમ છે. એટલે એક દહાડામાં એક ફકીરને એક રોઝાના બદલાથી વધારે દેવું જાયઝ નથી.

૧૦૯ મસઅલો. જો કોઈ ફકીરને ફિત્રના સદકાથી વજનમાં કમતી દીધું તો કફ્ફારો સહીહ થયો નહિ.

૧૧૦ મસઅલો. જો એકજ રમઝાનના બે કે ત્રણ રોઝા તોડી નાંખ્યા તો એકજ કફ્ફારો વાજેબ છે. પણ જો એ બે રોઝા એકજ રમઝાનના નહિ હશે તો જુદો જુદો કફ્ફારો દેવો પડશે.

જે કારણોથી રોઝો તોડવો જાયઝ છે તેનું બયાન.

૧૧૧ મસઅલો. એકાએક એવી બીમાર પડી ગઈ કે જો રોઝો નહિ તોડશે તો જાનને જોખમ થશે. અથવા બીમારી બહુજ વધી જશે તો રોઝો તોડી નાંખવો દુરૂસ્ત છે. જેમકે એકાએક પેટમાં એવું દરદ થઈ આવ્યું કે બેચેન થઇ ગઇ; અથવા સાપ કરડયો તો દવા પી લેવી અને રોઝો તોડી નાંખવો જાયઝ છે. તેમજ જો એવી તરસ લાગી કે મરી જવાની બીક છે ત્યારે પણ તોડી નાંખવો દુરૂસ્ત છે,

૧૧૨ મસઅલો. ગર્ભવંતી ઓરતને કોઈ એવી વાત આવી પડી જેથી તેની

જાનનો અથવા બચ્ચાની જાનનો ખોફ છે. ત્યારે રોઝો તોડી નાંખવો જાયઝ છે.

૧૧૩ મસઅલો. ખાણું રાંધવાથી બેહદ તરસી થઈ અને એવી અકળામણ થઇ ગઇ કે હવે જીવની બીક છે. ત્યારે રોઝો ખોલી નાંખવો દુરૂસ્ત છે પણ જો તેણીએ જાણી જોઇને એટલું બધું કામ કીધું કે જેના સબબથી તેણીની એવી હાલત થઇ ગઇ તો તે ગુનેગાર થશે.

જે કારણોથી રોઝો નહિ રાખવો જાયઝ છે તેનું બયાન.

૧૧૪ મસઅલો. જો એવી બીમારી છે રોઝાને નુકસાન કરે છે અને એવી બીક છે કે જો રોઝો રાખશે તો બીમારી વધી જશે અથવા ઘણે મોડે સારી થશે, અને જાનને જોખમ થશે તો રોઝો નહિ રાખે. જ્યારે સારી થાય ત્યારે તેની કઝા રાખી લે. પણ ફક્ત પોતાના મનમાં એવો વિચાર કરવાથી રોઝો છોડવો દુરૂસ્ત નથી. પણ જ્યારે કોઇ મુસલમાન દીનદાર હકીમ અથવા ડાકટર કહી દે કે રોઝો તમને નુકસાન કરશે ત્યારે છોડવો જોઇએ.

૧૧૫ મસઅલો. જો હકીમ કે ડાકટર કાફેર હોય અથવા શરીઅતના હુકમો પર ચુસ્ત રીતે ચાલતો ન હોય તો તેના કહેવાપર કંઇ પણ ભરોસો નથી. માત્ર તેના કહેવાથી રોઝો રાખવો છોડે નહિ.

૧૧૬ મસઅલો. જો હકીમે તો કંઇ કહ્યું નથી પણ તેનો પોતાનો અનૂભવ છે અને કંઇ એવી નિશાનીઓ માલમ પડી જેથી કરીને દિલ એવી ગવાહી દે છે કે રોઝો નુકસાન કરશે ત્યારે પણ રોઝો રાખે નહિ અને જો પોતે અનુભવી નહિ હોય અને તે બીમારીની પણ તેણીને ખબર ન હોય, ત્યારે ફક્ત ધારણાનો કંઇ પણ ભરોસો નથી. જો દીનદાર હકીમના બતાવ્યા વગર અને પોતાના અનુભવ વગર પોતાના માત્ર વિચારથીજ રમઝાનનો રોઝો તોડશે તો તો કફારો દેવો પડશે. અને જો રોઝો નહિ રાખશે તો ગુનેગાર થશે.

૧૧૭ મસઅલો. જો બીમારીથી તંનદુરૂસ્ત થઇ ગઇ પણ હજી શરીરમાં શક્તિ નથી અને રોઝો રાખવાથી ફરી બીમાર પડી જવાની બીક છે ત્યારે પણ રોઝો નહિ રાખવો જાયઝ છે.

૧૧૮ મસઅલો. જો કોઇ મુસાફરીમાં હોય તો તેને પણ દુરૂસ્ત છે કે રોઝો નહિ રાખે. પછી તેની કઝા કદી રાખી લીએ. અને મુસાફરીના તેજ અર્થ છે જેનું બયાન નમાઝના મસઅલાઓમાં થઈ ચુક્યું છે એટલે ત્રણ મનઝિલ જવાનો ઇરાદો હોય.

૧૧૯ મસઅલો. મુસાફરીમાં જો કંઇ ઇજા ન થાય જેમકે રેલની સવારી છે અને ધારે છે કે સાજ સુધી ઘેર પોહોંચી જઈશ, અથવા પોતાની સાથે તમામ તરેહનો આરામ લેવાનો સામાન તૈયાર છે; તો એવે વખતે રોઝો રાખવો બહેતર છે. અને જો રોઝો નહિ રાખે પણ કઝા રાખે તોપણ કોઇ ગુનો નથી. પણ રમઝાન શરીફની જે ફઝીલત છે તેનાથી દૂર રેહશે. અને જો રસ્તામાં રોઝાના સબબથી તકલીફ અને બેચેની હોય તો એવે વખતે રોઝો નહિ રાખવો બેહતર છે.

૧૨૦ મસઅલો. જો માંદગીથી સારી નહિ થઇ અને તેમાંજ મરી ગઈ. અથવા હજી ઘર નહિ પોંહચી અને મુસાફરીમાંજ મરી ગઇ તો જેટલા રોઝા બીમારીના સબબથી અથવા મુસાફરીના કારણથી છોડી દેવાયલા હોય તેઓને વાસ્તે આખેરતમાં તેણીનાપર કંઇ હિસાબ કિ-

તાબ અથવા અઝાબ થશે નહિ; કેમકે તેણીને કઝા રાખવાની પુરસતજ નહિ મળી.

૧૨૧ મસઅલો. જો બીમારીમાં દસ રોઝા ગયા હતા, ફરી પાંચ દહાડા સારી રહી પણ કઝા રોઝા રાખ્યા નહિ તો પાંચ રોઝાતો માફ છે. માત્ર પાંચ રોઝા નહિ રાખવા વાસ્તે તેનાપર સવાલ થશે. અને જો પૂરા દસ દહાડા સારી રહી તો પૂરા દસ દહાડાની પકડ થશે. તેથી કરીને જરૂર છે કે જેટલા રોઝાઓ વાસ્તે તેનાપર આખેરતમાં પકડ થવાની હોય તેટલા દહાડાનો ફિદયો દેવા વાસ્તે વસીયત કરીને મરી જાય જ્યારે કે તેણીની પાસે માલ હોય. અને ફિદયાનું બયાન આગળ આવે છે.

૧૨૨ મસઅલો. તેમજ મુસાફરીમાં જો રોઝા નહિ રાખ્યા હોય ફરી ઘર પોહોંચ્યા પછી મરી ગઇ તો જેટલા દહાડા ઘરમાં રહી છે ફકત તેટલાજ દહાડાની પૂછ થશે. તેણીને પણ જોઇએ કે ફિદયાની વસીયત કરી જાય, જો રોઝો તેણીનાથી વધારે છોડી દેવાયલા હોય તો તેનો સવાલ થશે નહિ.

૧૨૩ મસઅલો. જો રસ્તામાં પંદર દહાડા રેહવાની નીયતથી થોભી ગઈ. તો હવે રોઝો છોડવો દુરૂસ્ત નથી કેમકે શરીઅત મૂજબ હવે તે મુસાફેર રહી નહિ. પણ જો પંદર દહાડા કરતાં ઓછી મુદત રહેવાનો ઈરાદો હોય તો રોઝો નહિ રાખવો દુરૂસ્ત છે.

૧૨૪ મસઅલો. ગર્ભવંતી સ્ત્રી અને ધવાડનારી સ્ત્રીને જ્યારે પોતાના જીવની અથવા બચ્ચાના જીવની કંઇ બીક હોય ત્યારે રોઝો નહિ રાખે. પછી કદી કઝા રાખી લે. પણ જો તેનો ધણી માલદાર હોય કે કોઇ ધવાડનારીને રાખીને ધવડાવી શકતો હોય તો દૂધ પીવડાવવાની સ્થિતીમાં માને રોઝો રાખવો છોડી દેવો દુરૂસ્ત નથી. પણ જો તે એવું બચ્ચું હોય કે પોતાની મા શિવાય બીજા કોઇનું દૂધ નહિ પીતું હોય તો એવે વખતે માને રોઝો નહિ રાખવો દુરૂસ્ત છે.

૧૨૫ મસઅલો. કોઈ ધવડાવનારી સ્ત્રીએ દૂધ પીવડાવવા વાસ્તે નોકરી કીધી પછી રમઝાન આવી લાગ્યો અને રોઝાથી બચ્ચાની જાનની બીક છે ત્યારે ધવાડનારીને રોઝો નહિ રાખવો દુરૂસ્ત છે.

૧૨૬ મસઅલો. સ્ત્રીને હેઝ આવ્યું અથવા બચ્ચું પેદા થયું અને નફાસ જારી થયો ત્યારે હેઝ અને નફાસ રહે ત્યાં સુધી રોઝો રાખવો દુરૂસ્ત નથી.

૧૨૭ મસઅલો. જો રાતના પાક થઈ ગઈ તો હવે સવારનો રોઝો છોડે નહિ. અને જો રાતના ન્હાઈ નહિ હોય તોપણ સવાર થયા પછી પાક થઈ તો હવે પાક થયા પછી રોઝાની નીયત કરવી દુરૂસ્ત નથી. પણ કંઈ ખાવું પીવું પણ દુરૂસ્ત નથી: હવે આખો દિવસ રોઝો રાખનારાઓની માફક રહે.

૧૨૮ મસઅલો. એવીજ રીતે જો કોઇ દહાડાની વખતે મુસલમાન થઇ અથવા દિવસની વખતે જુવાન થઈ તો હવે આખો દહાડો કંઈ ખાવું પીવું દુરૂસ્ત નથી. અને જો કંઈ ખાઈલીધું તો તે રોઝાની કઝા રાખવી પણ નવી મુસલમાન થયલી ઓરતને અને નવી જુવાન થયલી સ્ત્રીના ઉપર વાજેબ નથી.

૧૨૯ મસઅલો. મુસાફરીમાં રોઝો નહિ રાખવાનો ઈરાદો હતો પણ બપોર થાય તેથી એક કલાક આગળ પોતાને ઘેર પોંહચી ગઇ. અથવા એવે વખતે પંદર દહાડા રેહવાની નીયતથી કોઇ ઠેકાણે રહી ગઈ.

અને હજી કંઇ ખાધું કે પીધું નથી તો હવે રોઝાની નીયત કરી લે.

૧૩૦ મસઅલો. કોઈ એવી ઘરડી થઇ ગઇ કે રોઝો રાખવાની તાકાત તેમાં રહી નહિ. અથવા એવી માંદી છે કે હવે સારા થવાની તેને આશા નથી અને રોઝો રાખવાની તાકાત પણ તેમાં નથી તો તે રોઝો રાખે નહિ. અને દરેક રોઝાના બદલામાં એક ફકીરને ફિત્રના સદકા જેટલું અનાજ દીએ. અથવા સવાર સાંજ તેને પેટ ભરીને ખવડાવે. શરીઅતમાં એને ફિદયો કહે છે. અને જો અનાજના બદલામાં તેટલાજ અનાજની કીંમતના પૈસા તેને દઇદીએ ત્યારે પણ દુરૂસ્ત છે.

૧૩૧ મસઅલો. તે ઘઉં જો થોડા થોડા કરીને કેટલાક મિસકીનોને દઇદીએ તોપણ સહીહ અને જાયઝ છે.

૧૩૨ મસઅલો. ફરી જો તેમાં તાકાત આવી ગઇ અથવા માંદાપણાથી સારી થઈ ગઈ ત્યારે સૌ રોઝા કઝા રાખવા પડશે અને જે ફિદયો દીધો હોય તેનો સવાબ જુદો મળશે.

૧૩૩ મસઅલો. કોઇને માથે ઘણા રોઝા કઝા હતા અને મરતી વખતે વસીયત કરી ગઇ કે મારા રોઝાઓના બદલામાં ફિદયો દઈ દેજો, તો તેના માલમાંથી તેનો વલી ફિદયો દઈ દીએ. અને કફન, દફન, અને કરજ અદા કીધા પછી જેટલો માલ રહે તેના ત્રીજા ભાગમાંથી જો તમામ ફિદયો દેવાય તેટલો માલ વધતો હોય તો ફિદયો દેવો વાજેબ થશે.

૧૩૪ મસઅલો. જો તેણીએ વસીયત નહિ કીધી પણ વલીએ પોતાના માલમાંથી ફિદયો દઈ દીધો ત્યારે પણ ખોદા અરહમુર્રાહેમીનથી ઉમ્મેદ રાખે કે રખેને તે કબૂલ કરી લીએ અને હવે રોઝાઓ વાસ્તે પકડ કરે નહિ. અને વસીયત મરનારે નહિ કીધી હોય તો મરનારના માલમાંથી ફિદયો દેવો જાયઝ નથી. તેમજ જો માલના ત્રીજા ભાગ કરતાં વધી જાએ તો વસીયત કીધી હોય તે છતાં તમામ વારસો રાજી નહિ થાય ત્યાંસુધી વધારે દેવું જાયઝ નથી. પણ જો તમામ વારસો રાજી ખુશી થઈ જાય તો બંને તરેહથી ફિદયો દેવો જાયઝ છે. પણ નાબાલેગ વારસની રજાનો શરીઅતમાં કંઈ વિશ્વાસ નથી. બાલેગ વારસો પોતાનો ભાગ જુદો કરીને તેમાંથી દઈ દીએ તો દુરૂસ્ત છે.

૧૩૫ મસઅલો. જો કોઇની નમાઝો કઝા થઈ ગઈ હોય અને વસીયત કરીને મરી ગઈ હોય કે મારી નમાઝોના બદલામાં ફિદયો દઇ દેજો તેનો પણ એજ હુકમ છે.

૧૩૬ મસઅલો. દરેક વખતની નીમાઝનો એટલોજ ફિદયો છે કે જેટલો એક રોઝાનો છે. એ હિસાબથી દિવસ અને રાતની મળીને પાંચ ફરઝ અને એક વિત્ર છ નમાઝોના બદલામાં એંસી રૂપીયાભારના શેરને હિસાબે એક અધોળ કમ પોણા અગીયાર સેર ઘઉં દીએ પણ બચાવને અર્થે પૂરા બાર શેર આપે.

૧૩૭ મસઅલો. કોઇને માથે ઝકાત બાકી છે હજી દીધી નથી તો વસીયત કરી જવાથી તેનું પણ અદા કરવું વારસોપર વાજેબ છે. જો વસીયત નહિ કીધી અને વારસોએ પોતાની રાજીખુશીથી દઇ દીધી તો ઝકાત અદા નહિ થઇ.

૧૩૮ મસઅલો. જો વલી મરનાર તરફથી કઝા રોઝા રાખી લીએ અથવા તેના તરફથી કઝા નમાઝો પઢી લીએ તો એ દુરૂસ્ત નથી એટલે તેને માથેથી ઉતરશે નહિ.

૧૩૯ મસઅલો. વગર કારણે રમઝાનનો રોઝો છોડી દેવો દુરૂસ્ત નથી. અને

બહૂજ મોટો ગુનો છે એમ નહિ સમજે કે એના બદલામાં એક રોઝો કઝા રાખી લઇશ કેમકે હદીસ શેરીફમાં આવેલું છે કે રમઝાનના એક રોઝાના બદલામાં જો આખું વરસ રોઝો રાખતીજ રહે તોપણ તેટલો સવાબ નહિ થશે જેટલો કે રમઝાનનો એક રોઝો રાખવાથી મળતે.

૧૪૦ મસઅલો. જો કોઇએ પોતાના ગુનાને લીધે કમનસીબે રોઝો નહિ રાખ્યો તો લોકોની સામે કંઈ ખાય કે પીએ નહિ. તેમજ એમ પણ નહિ કહે કે આજે મારો રોઝો નથી. કેમકે ગુનો કરીને તે ગુનાને ઝાહેર કરવું એ પણ ગુનો છે. ત્યારે જો તે સૌ લોકો આગળ કહી દેશે તો બેવડો ગુનો થશે. એકતો રોઝો નહિ રાખવાનો અને બીજો લોકો આગળ જાહેર કરવાનો. એ વાત જે મશહૂર છે કે "ખોદાપાકથી ચોરી નથી તો બંદાઓની શી ચોરી?" એ ખોટી વાત છે. એટલુંજ નહિ પણ જે લોકો કોઈ ઉઝરથી રોઝો નહિ રાખતા તેઓને પણ લાયક છે કે સૌની રૂબરૂમાં ખાય નહિ.

૧૪૧ મસઅલો. જ્યારે દીકરા દીકરી રોઝો રાખવા લાએકના થઈ જાએ તો તેઓને પણ રોઝાનો હુકમ કરે. અને જ્યારે દસ વરસની ઉમ્મરના થઈ જાય ત્યારે મારીને રોઝો રખાવે. જો તમામ રોઝા નહિ રાખી શકે તો જેટલા રાખી શકે તેટલાજ રખાવે.

૧૪૨ મસઅલો. જો નાબાલેગ છોકરા છોકરી રોઝો રાખીને તોડી નાંખે તો તેની કઝા રખાવે નહિ. પણ જો નમાઝની નીયત કરીને તોડી નાંખે તો તેને તેઓની પાસે ફરીથી પડાવે.

એઅતેકાફનું બયાન.

રમઝાન શરીફની ૨૦ મી તારીખે સુરજ ડૂબે તેથી થોડા વખત પહેલાંથી ૨૯ કે ૩૦ મી તારીખ એટલે જે દહાડે ઇદનો ચાંદ દેખાય તે દહાડે દહાડો આથમે ત્યાંસુધી પોતાના ઘરમાં* જ્યાં નમાઝ પઢવાને વાસ્તે જગ્યા મુકર્ર કીધી હોય તે જગ્યાએજ મજબૂતીથી બેસી રહેવું એને એઅતેકાફ કહે છે.

એનો બહૂજ મોટો સવાબ છે. જો એઅતેકાફ શરૂ કરે તો ફકત પિસાબ જાજરૂ, અથવા ખાવા પીવાની નાચારીઓને વાસ્તે તો ત્યાંથી ઉઠવું જાયઝ છે. અને જો ખાણું પાણી દેનારો હોયતો ખાવા પીવા વાસ્તે પણ નહિ ઉઠે. હમેશ તેજ જગ્યાએ રહે અને ત્યાંજ સૂએ. અને બહેતર એ છે કે નકામી નહિ રહે. કુરઆને શરીફ પઢતી રહે નફિલો અને તસીબીહો જેની તોફીક થાય તેમાં લાગી રહે અને જો હેઝ કે નફાસ આવીજાએ તો એઅતેકાફ છોડી દે તેમાં દુરૂસ્ત નથી. અને એઅતેકાફમાં મરદની સાથે સોહબત કરવી, કોટી કરવી, ભેટવું પણ દુરૂસ્ત નથી.

ઝકાતનું બયાન.

જેની પાસે માલ હોય, અને તેની ઝકાત તે નહિ કાઢતી હોય તો તે અલ્લાહ તઆલાની આગળ ઘણીજ ગુનેગાર છે. કેયામતને દહાડે તેણીના ઉપર સખત અઝાબ થશે. હઝરત રસૂલુલ્લાહે (સલ્લ) ફરમાવ્યું છે કે "જેની પાસે સોનું ચાંદી હોય અને તે તેની ઝકાત નહિ દેતો હોય તો કેયામતને દહાડે તેને વાસ્તે અગ્નીની તખતીઓ બનાવશે. ફરી તેઓને જહંનમની આગપર તપાવીને તેની બન્ને પાંસળીઓ અને કપાળ અને પીઠ પર ડામ દેવામાં આવશે. અને જ્યારે તે ટાઢી પડી જશે ત્યારે ફરીથી ગરમ કરી લેવામાં આવશે."

* અને મર્દો એઅતેકાફ એવી મસીદમાં કરે કે જ્યાં પાંચે વખત જમાઅત થતી હોય.

અને હઝરત નબી (અલ)એ ફરમાવ્યું કે જેને અલ્લાહે માલ દીધો અને તેણે ઝકાત નહિ દીધી તો કયામતને દહાડે તેનો માલ ઝેરી ખોડો સાપ બનાવવામાં આવશે. તે તેની ગરદનમાં લિંટળાઇ જશે. તે તેના બન્ને જડબા તોડશે અને કરડશે. અને કહેશે કે હુંજ તારો માલ છું હુંજ તારો ખજાનો છું. ખોદા બચાવે. વારૂ એટલા અઝાબને કોણ સહન કરી રાખશે? થોડી લાલચને વાસ્તે એવી મુશીબત ભોગવવી બહૂજ મુર્ખાઇની વાત છે. ખોદાતઅલાનીજ દીધેલી દોલતને ખોદાના માર્ગમાં નહિ દેવી કેટલી બુરી વાત છે.

૧ મસઅલો. જેની પાસે સાડીબાવન તોલા *ચાંદી હોય અથવા સાડાસાત તોલા સોનું હોય અને એક વરસ સુધી બાકી રહે તો વરસ પૂરૂં થતાં તેની ઝકાત દેવી વાજેબ છે. અને જો એનાથી કમી હોયતો તેનાપર ઝકાત વાજેબ નથી. અને જો એના કરતાં વધારે હોયતો ત્યારે પણ ઝકાત વાજેબ છે.

૨ મસઅલો. કોઇની પાસે આઠ તોલા સોનું ચાર કે છ મહિના સુધી રહયું ફરી તે કમી થઈ ગયું અને બે ત્રણ મહિના પછી ફરી પૈસો મળી ગયો ત્યારે પણ ઝકાત દેવી વાજેબ છે. મતલબ એકે જ્યારે વરસની શરૂઆતમાં કે આખેરમાં પૈસાવાળો થઇ જાય અને વરસની વચ્ચે કેટલાક દહાડા તેગણુથી ઓછા રહી જાય ત્યારે પણ ઝકાત વાજેબ થાય છે. વચ્ચે થોડા દહાડા કમી થઇ જાય ત્યારે પણ ઝકાત માફ થતી નથી. પણ સૌ માલ જતો રહે અને તે પછી પાછો દ્રવ્ય મળીજાય તો જ્યારથી ફરી મળેલો છે ત્યારથી એક વરસનો હિસાબ લગાડાશે.

૩ મસઅલો. કોઇની પાસે આઠ કે નવ તોલા સોનું હતું પણ વરસ દહાડો પૂરો થાય તે પહેલાં જતું રહયું અને વરસ પુરો ગુજર્યો નહિ તો ઝકાત વાજેબ નથી.

૪ મસઅલો. કોઈની પાસે બસો રૂપીયા છે. અને એટલાજ રૂપીયાની તે કરજદાર છે, તો તેણીના ઉપર ઝકાત વાજેબ નથી. પછી આખા વરસ સુધી રહે અથવા નહિ રહે. અને જો દોઢસો રૂપીયાનું દેવું હોય તો પણ ઝકાત વાજેબ નથી કેમકે દોઢસો રૂપીયા દેણમાં જતા રહયા ત્યારે ફકત પચાસ રૂપીયા રહી ગયા અને પચાસ રૂપીયામાં ઝકાત વાજેબ થતી નથી.

૫ મસઅલો. જો બસો રૂપીયા પાસે હોય અને એકસો રૂપીયાનું માથે કરજ હોય તો એકસો રૂપીયાની ઝકાત વાજેબ છે.

૬ મસઅલો. સોના ચાંદીના ઘરેણાં અને વાસણ અને સાચી ફીત કિનારી સૌના ઉપર ઝકાત વાજેબ છે. પછી તે પેહેરતી હોય અ

*અને રૂપીયાના વજનથી ચોપન રૂપીઆ તેરઆની અને ત્રણ રતી વજનમાં ચાંદી અને સાત રૂપીયા બાર આની અને સાત રતી સોનું થયું. એ હિસાબથી હઝરત ફાતેમા (રદી)ની મેહેર આશરે રૂપીયા ૧૩૭ની થઈ. અને એ સૌ હિસાબ જે વાત મશહુર છે કે મિસકાલ ૪॥ માસાનો છે તેના ઉપરથી છે. અને જે હિસાબ જાતે કરવામાં આવ્યો તો તેમાં કોઈ ઠેકાણે વધ ઘટ નીકળેછે તેથી કરીને જો કોઇ બચાવ રાખવામાંગે તો તે એવી રીતે કરે કે ઝકાત ચાલીશ રૂપીઆભાર ચાંદી અને છરૂપીઆભારમાં પાંચ રતી કમ સોનામાં દીએ. અને ફિત્રના સદકામાં એંસી રૂપીઆભારના સેરથી બસેર ઘઉં દઈદીએ. અને ગલીઝા નજાસતને લીધે સાડાત્રણ માસાથી બચે. અને ફાતેમા (રદી)ની મેહેરમાં ઓરતને વાસ્તે બચાવ એમાં છે કે સોરા૦થી વધારે માંગે નહિ. અને યાદ રાખવું જોઈએકે અમે તમામ તોલમાં લખનૌના તોલા માસાને માતબર ગણ્યોછે. જેની રૂએ અંગ્રેજી સિકકાનો રૂપીયો સાડા અગ્યાર માસાનો થાય છે. જે શેહરોમાં તોલાનું વજન કમી કે વધારે હોય તેનાજ ઉપરથી હિસાબ કરી લેશો.

થવા બંધ રાખતી હોય, અને કદી પણ પેહેરતી નહોય. મતલબ એકે ચાંદી સોનાની દરેક ચીજમાં ઝકાત વાજેબ છે. પણ જો ઉપર બતાવેલા વજનથી ઓછી હોય તો ઝકાત વાજેબ થશે નહિ.

૭ મસઅલો. સોનું કે ચાંદી જો ખરા નહોય પણ તેમાં કંઈ ભેળ હોય જેમકે દાખલા તરીકે ચાંદીમાં કલ્લઈ મેળવેલી છે. ત્યારે જુઓકે ચાંદી વધારે છે કે કલ્લઇ. જો ચાંદી વધારે હોય તો તેના ઉપર ચાંદીનોજ હુકમ લાગુ પડશે. અને ઉપર જણાવેલા મુજબ તેનું વજન હોય તો ઝકાત વાજેબ છે. અને જો કલ્લઈ વધારે છે તો તેને ચાંદી સમજાશે નહિ પણ કલ્લઈ સમજાશે. ત્યારે જે હુકમ પીત્તળ, ત્રાંબું, લોઢું અને કલ્લઈ વિગેરે ચીજોનું છે જેમકે આગળ બયાન કરવામાં આવશે. તેજ એનું પણ હુકમ છે.

૮ મસઅલો. કોઈની પાસે નહિ તેટલું પુરૂં સોનું છે અને નહિ તેટલી ચાંદી છે, પણ થોડું સોનું છે અને થોડી ચાંદી છે. તો હવે જો બંનેની કીંમત સાથે ગણતાં જો સાડાબાવન તોલા ચાંદીની બરાબર થઈ જાય અથવા સાડા સાત તોલા સોનાની બરાબર થઇ જાય તો ઝકાત વાજેબ છે. અને જો બંને ચીજો એટલી થોડી વજનની હોય કે બંનેની કીંમત નહિ તેટલી ચાંદી જેટલી થાય છે અને નહિ તેટલા સોના જેટલી થાય છે તો ઝકાત વાજેબ નથી. અને જો સોના અને ચાંદી તેટલી પૂરેપૂરી હોય તો કીંમત ગણવાની કંઈ જરૂર નથી.

૯ મસઅલો.ધારો કે કોઇ વખતે પચ્ચીસ રૂપીયાનું એક તોલું સોનું મળે છે. અને એક રૂપીયાની દોઢ તોલો ચાંદી મળે છે, અને કોઇની પાસે બે તોલા સોનું અને પાંચ રૂપીયા પોતાના જરૂરી કામકાજથી વધારે છે, અને એક વરસ સુધી તે એમજ પડયા રહ્યા, તો તેના ઉપર ઝકાત વાજેબ છે. કેમકે બે તોલા સોનું પચાસ રૂપીયાનું થયું અને પચાસ રૂપીયાની ચાંદી પોણુસો તોલા થઇ ત્યારે બે તોલા સોનાની જો તમે ચાંદી ખરીદશો તો પોણુસો તોલા મળશે. અને તમારી પાસે પાંચ રૂપીયા છે. એ હિસાબથી જેટલા અંદાજા ઉપર ઝકાત વાજેબ થાયછે તેના કરતાં વધારે માલ થઇ ગયો. પણ જો તમારી પાસે ફકત બે તોલા સોનુંજ રેહતે અને તે શિવાય રૂપીયા કે ચાંદી કંઇ રેહતે નહિ તો ઝકાત વાજેબ નહિ થાત.

૧૦ મસઅલો. એક રૂપીયા ની ચાંદી બે તોલા મળે છે. અને કોઇની પાસે ફકત ત્રીસ રૂપીયા છે તો તેનાપર ઝકાત વાજેબ નથી. અને ત્રીશ રૂપીયાની ચાંદી તો સાઠ તોલા થઇ એમ તેનાપર હિસાબ લગાડવામાં આવશે નહિ. કેમકે રૂપીયો તો ચાંદીનોજ થાયછે અને જ્યારે ફકત ચાંદી કે ફકત સોનું કોઈની પાસે હોય તો વજનપર હિસાબ ગણાશે કીંમતપર નહિ.

૧૧ મસઅલો. કોઇની પાસે સો રૂપીયા પોતાના ખરચ કરતાં વધારે રાખેલા હતા પછી વરસ પુરૂં થાય તે પેહલાં પચાસ રૂપીયા બીજા મળી ગયા તો પચાસનો હિસાબ જુદો ગણાશે નહિં પણ તેજ રૂપીયા સાથે તેઓને મેળવી દેવામાં આવશે. અને જ્યારે તે સો રૂપીયા ઉપર વરસ વિતી જશે ત્યારે પૂરા દોઢસોની ઝકાત વાજેબ થશે. અને એમ સમજાશે કે જાણે પૂરા દોઢસો રૂપીયા પર વરસ વિતી ગયો.

૧૨ મસઅલો. કોઈની પાસે સો તોલા ચાંદી હતી પછી વરસ પુરૂં થાય તે પહેલાં બે ચાર તોલા સોનું આવી ગયું અથવા નવ કે દશ તોલા સોનું મળી ગયું. ત્યારે પણ તેનો હિસાબ જૂદો ગણવામાં આવશે નહિ પણ તે ચાંદી સાથે મેળવીને ઝ-

કાતનો હિસાબ કરવામાં આવશે. તો જ્યારે તે ચાંદીપર એક સાલ પૂરૂં વિતી જશે ત્યારે તે તમામ માલપર જકાત વાજેબ થશે.

૧૩ મસઅલો. સોનું અને ચાંદી એ શિવાય જેટલી ચીજો છે જેમકે લોઢું, ત્રાંબુ, પીત્તળ, ગીલીટ, કલ્લઇ વિગેરે અને એ ચીજોના બનેલા વાસણ વિગેરે અને લુગડાં જોડા અને એ ઉપરાંત જે કંઇ રાચરચીલું હોય તેનો એવો હુકમ છે કે જો તેણી તેને વેચતી હોય અને વેપાર કરતી હોય ત્યારે જુઓ કે તે માલ કેટલો છે. જો તે માલ એટલો હોય કે તેની કીંમત સાડીબાવન તોલા ચાંદી અને સાડા સાત તોલા સોનાની કીંમતની બરાબર હોય તો જ્યારે સાલ પૂરો થાય તો તે વેપારના માલ ઉપર ઝકાત વાજેબ છે. અને જો એટલું ન હોય તો તેમાં ઝકાત વાજેબ નથી. અને જો માલ વેપારને વાસ્તે રાખેલો નથી તો તેમાં ઝકાત વાજેબ નથી. પછી ગમે તેટલો માલ કેમ ન હોય. જો હઝારો રૂપિયાનો માલ હોય તોપણ ઝકાત વાજેબ નથી.

૧૪ મસઅલો. ઘરનું સામાન જેવું કે પીત્તળની મોટી દેગો, થાળીઓ, લગન, ખુનચા, ખાવા પીવાના વાસણ, અને રહેવાનું ઘર, અને પેહેરવાનાં લુગડાં અને સાચા મોતીઓના હાર વિગેરે. એ ચીજોમાં ઝકાત વાજેબ નથી. પછી ગમે તેટલા કેમ ન હોય પછી ગમે તો તે રોજ વપરાતા હોય અને ગમે તો નહિ વપરાતા હોય કોઇપણ રીતે ઝકાત વાજેબ નથી. માત્ર જો એ વેપારનો માલ હોય તો ઝકાત વાજેબ છે. ખુલાસો એ કે સોના ચાંદી શિવાય બીજો જે કંઇ માલ હોય જો તે વેપારનો માલ હોય તો ઝકાત વાજેબ છે. નહિ તો તેમાં ઝકાત વાજેબ નથી.

૧૫ મસઅલો. કોઇની પાસે પાંચ દશ ઘર છે અને તેણી તેઓને ભાડે આપે છે. ત્યારે એ ઘરોપર પણ ઝકાત વાજેબ નથી. પછી ગમે તેટલી કીંમતના કેમ નહોય. તેમજ જો કોઇએ બસો ચારસો રૂપીયાના વાસણ ખરીદી લીધા અને તેને ભાડે ફેરવે છે તો તે ઉપર પણ ઝકાત વાજેબ નથી. મતલબ કે ભાડે આપવાની વસ્તુ ઉપર ઝકાત વાજેબ થતી નથી.

૧૬ મસઅલો. પેહેરવાના બેવડા પોશાક ગમે તેટલી વધારે કીંમતના હોય તેમાં ઝકાત વાજેબ નથી. પણ જો તેમાં સાચી જરીનું કામ હોય કે જો તેમાંથી જરી છૂટી પાડવામાં આવે તો સાડાબાવન તોલા અથવા એ કરતાં વધારે નીકળે તો તે ચાંદીપર ઝકાત વાજેબ છે.

૧૭ મસઅલો. કોઇની પાસે ચાંદી અથવા સોનું છે અને કેટલોક વેપારનો માલ છે, તો સૌને મેળવી જુઓ કે જો તેની કીંમત સાડાબાવન તોલા ચાંદી અથવા સાડા સાત તોલા સોનાની બરાબર થાય છે તો ઝકાત વાજેબ છે અને જો એટલીન હોય તો વાજેબ નથી.

૧૮ મસઅલો. વેપારનો માલ તેજ ગણાશે કે જેને એજ ઇરાદાથી ખરીદ કીધો હોય કે તેનો વેપાર કરશું. ત્યારે જો કોઇએ પોતાના ઘર ખરચને વાસ્તે અથવા લગ્ન વિગેરેના ખરચને વાસ્તે ચોખા ખરીદ કીધા પછી વિચાર કીધો કે લાવો તેનો વેપાર કરીએ તો એ માલ વેપારનો ગણાશે નહિ અને તેના ઉપર ઝકાત વાજેબ નથી.

૧૯ મસઅલો. જો કોઇની પાસે તમારે કરજ લ્હેણું થાય છે તો તેના ઉપર પણ ઝકાત વાજેબ છે. પણ લ્હેણું ત્રણ તરેહનું છે. એકતો એકે રોકડ રૂપીઆ અથવા સોનું ચાંદી કોઇને કરજ દીધાં, અથવા વેપારનો માલ વેચ્યો તેનું લ્હેણું છે; અ-

ને એક વરસ અથવા બે ત્રણ વરસ પછી લ્હેણું વસૂલ થયું ત્યારે જો તે રકમ એટલી હોય કે જેના ઉપર ઝકાત વાજેબ થાય છે તો તે સૌ વરસોની ઝકાત દેવી વાજેબ છે. અને જો એકી વખતે લ્હેણું નહિ વસૂલ થાય તો જ્યારે તેમાંથી અગ્યાર રૂપીયા* મળે ત્યારે તેટલાની ઝકાત દેવી વાજેબ છે.

અને જો એનાથી ઓછા મળે તો વાજેબ નથી. ફરી જ્યારે અગ્યાર રૂપીયા બીજા મળે તો તેની ઝકાત દઈ દીએ. એવીજ રીતે ઝકાત દેવી જારી રાખે અને જ્યારે દીએ તો તમામ વરસોની દીએ. અને જો લ્હેણું એના કરતાં ઓછું હોય તો ઝકાત વાજેબ થશે નહિ. પણ જો તેની પાસે કંઇ બીજો માલ પણ હોય અને બંનેને મેળવતાં રકમ પૂરી થઈ જાય તો ઝકાત વાજેબ થશે.

૨૦ મસઅલો. જો રોકડ કંઇ દીધું નથી, અને નહિ વેપારનો માલ વેચ્યો, પરંતુ કોઇ એવી ચીજ વેચી હતી જે વેપારની નહિ હતી. જેવીકે પેહેરવાનાં લુગડાં વેચ્યાં, અથવા ઘરનું સામાન વેચ્યું અને તેની કીંમત બાકી છે. અને તે એટલી છે જેટલી કે ઝકાતને વાસ્તે હોવી જોઇએ. ફરી તે કીંમત કેટલાક વરસ પછી વસૂલ મળી તો સૌ વરસોની ઝકાત દેવી વાજેબ છે. અને જો તે સૌ એકી વખતે વસૂલ નહિ થાય પણ થોડી થોડી કરીને મળે તો જ્યાં સુધી પોણાપંચાવન રૂપીયા નહિ વસૂલ મળે ત્યાં સુધી ઝકાત વાજેબ નથી. જ્યારે પોણાપંચાવન રૂપીયા મળી જાય તો સૌ વરસોની ઝકાત દેવી વાજેબ છે.

૨૧ મસઅલો. ત્રીજીતરેહ એછે કે ધણીની પાસે મેહેર લેવી બાકી છે તે ઘણા વરસો પછી મળી તો તેની ઝકાતનો હિસાબ જે દિવસે તે મેહેર મળી તે દિવસથી છે. તેના આગળા વરસોની ઝકાત વાજેબ નથી. પણ જો હવે તેણીની પાસે રાખેલી રહે અને તેના ઉપર એક વરસ વિતી જાય તો ઝકાત વાજેબ થશે. નહિતો વાજેબ નથી.

૨૨ મસઅલો. જો કોઈ પૈસાદાર માણસ જેનાપર ઝકાત વાજેબ છે વરસ ગુજરે તે પેહલાંથી ઝકાત દઇદીએ. અને વરસ પૂરો થવાની રાહ નહિ જુએ તો એપણ જાયઝ છે. અને ઝકાત અદા થઈ જાય છે. અને જો તે માલદાર નહિ હોય પણ કેથેથી પૈસા મળવાની આશા હતી, એવી આશાથી માલ મળવા અગાઉ તેણીએ ઝકાત દઈદીધી. ત્યારે આ ઝકાત અદા થશે નહિ. જ્યારે માલ મળી જાય અને તેનાઉપર એક વરસ વિતી જાય ત્યારે ઝકાત દેવી જોઇએ.

૨૩ મસઅલો. માલદાર માણસ જો કેટલાક વરસોની ઝકાત આગળથીજ દઇદીએ તો એપણ જાયઝ છે. પણ જો કોઈ વરસમાં માલ વધી ગયો તો તેટલા વધારાની ઝકાત ફરી દેવી પડશે.

૨૪ મસઅલો. કોઈની પાસે સોરૂપીયા તેની જરૂર કરતાં વધારે રાખેલા છે અને સોરૂપીયા બીજે ઠેકાણેથી મળવાની આશા છે. હવે તેણીએ પૂરા બસો રૂપીયાની ઝકાત વરસ પૂરો થાય તે પહેલાં દઇ દીધી, એપણ દુરૂસ્ત છે.

૨૫ મસઅલો. કોઇના માલપર પૂરૂં એક વરસ વિતી ગયું પણ હજી તેણે ઝકાત નહિ કાઢી હતી કે એટલામાં તમામ માલ ચોરી થઇ ગયો અથવા કોઇ બીજી તરેહથી જતો રહયો તો ઝકાત પણ માફ થઈ ગઈ. અને જો પોતે પોતાનો માલ કોઇને દીધો અથવા કોઈ પણ તરેહથી જાણી જોઇને પોતે બરબાદ કરી દીધો ત્યારે

* હિસાબ ગણતાં ૧૦|||≡ થાય છે. થોડું કંઈ વધવાથી પૂરા અગ્યાર લખી દીધા. પણ બચાવ એમાં છે કે આઠ રૂપીયા વસૂલ મલવાથી દઈ દીએ.

જેટલી ઝકાત વાજેબ થઇ હતી તેટલી માફ નહિ થઇ, પણ દેવી પડશે.

૨૬ મસઅલો. વરસ પૂરૂં થયા પછી કોઇએ પોતાનો તમામ માલ ખેરાત કરી દીધો ત્યારે પણ ઝકાત માફ થઈ ગઇ.

૨૭ મસઅલો. કોઇની પાસે બસો રૂપીયા હતા. એકવરસ પછી તેમાંથી એકસો રૂપીયા ચોરી થઇ ગયા. અથવા એકસો રૂપીયા લીલ્લાહ દઈ દીધા. એકસોની ઝકાત માફ થઈ ગઇ ફકત સો રૂપીયાની ઝકાત દેવી પડશે.

ઝકાત અદા કરવાનું (દેવાનું) બયાન

૨૮ મસઅલો. જ્યારે માલઉપર પુરૂં વરસ ગુજરી જાય તો તરતજ ઝકાત દઇ દેવી જોઇએ. સારા કામમાં ઢીલ કરવી ઠીક નથી; કે રખેને એકાએક મોત આવી જાય, અને એનો બોજો પોતાની ગરદનપર રહી જાય. જો વરસ પુરૂં થવા પછી ઝકાત નહિ દીધી અહીં સુધી કે બીજું વરસ પણ ગુજરી ગયું તો ગુનેગાર થઇ, હજીપણ તોબા કરીને બંને વરસોની ઝકાત દઇ દીએ. સાર એકે પોતાની આખી ઉમ્મરમાં કોઇ પણ વખતે જરૂર દઈ દીએ બાકી રાખે નહિ.

૨૯ મસઅલો. જેટલો માલ હોય તેનો ચાળીસમો ભાગ ઝકાતમાં દેવો વાજેબ છે. એટલે સો રૂપીયામાં અઢી રૂપીયા, અને ચાળીસ રૂપીયામાં એક રૂપીયો.

૩૦ મસઅલો. જે વખતે ઝકાતના રૂપીયા કોઈ ગરીબને દીએ તે વખતે પોતાના મનમાં એટલું જરૂર વિચારી લીએ કે હું ઝકાત આપું છું. જો તેણીએ એવી નીયત નહિ કીધી એમજ દઈ દીધા તો ઝકાત અદા નહિ થઈ ફરીથી દેવી જોઇએ. અને એ જેટલું દીધું હશે તેનો સવાબ જુદો મળશે.

૩૧ મસઅલો. જો ફકીરને દેતી વખતે એ નીયત નહિ કીધી તો જ્યાં સુધી તે ફકીર પાસે તે માલ રહે ત્યાં સુધી એ નીયત કરી લેવી દુરૂસ્ત છે. હવે નીયત કરી લેવાથી પણ ઝકાત અદા થઇ જશે. પણ જો ફકીરે ખરચી નાંખ્યો તે વખતે નીયત કરવી બોકટ છે; હવે ફરીથી ઝકાત દીએ.

૩૨ મસઅલો. કોઇએ ઝકાતની નીયતથી બે રૂપીયા કાઢીને જુદા રાખ્યા કે જયારે એને લેવા લાયક કોઇ મળશે તો તેને દઇશ. ફરી જયારે ફકીરને દઈ દીધા તે વખતે ઝકાતની નીયત કરવી ભૂલી ગઇ તો પણ ઝકાત અદા થઇ ગઈ. પણ જો ઝકાતની નીયતથી કાઢીને જુદા નહિ મુકતે તો ઝકાત અદા થતે નહિ.

૩૩ મસઅલો. કોઇએ ઝકાતના બે રૂપીયા કાઢયા તો તેનો અખત્યાર છે કે ગમેતો એકનેજ સૌ દઇ દીએ અથવા થોડું થોડું કરીને કેટલાક ગરીબોને દીએ. અને ગમેતો તેજ દહાડે સૌ દઈ દીએ અથવા થોડું થોડું કરીને કેટલાક મહિનામાં દીએ.

૩૪ મસઅલો. વધારે સારૂં એજ છે કે એક ગરીબને એટલું દઈ દીએ કે તે દહાડે તેને પુરતું પડે. કોઈ બીજાથી તેને માંગવાની જરૂર પડે નહિ.

૩૫ મસઅલો. એકજ ફકીરને એટલો માલ દઈ દેવો કે જેટલો માલ હોવાથી ઝકાત વાજેબ થાય છે મકરૂહ છે. પણ જો દઈ દીધો તો ઝકાત અદા થઈ ગઈ. અને તેનાથી કમ દેવું જાયઝ છે, મકરૂહ પણ નથી.

૩૬ મસઅલો. કોઇ ઓરત કરજ લેવા આવી અને એ વાતની ખબર છે કે તે એવી કંગાળ અને મુફલેસ છે કે કદી તે અદા કરી શકશેજ નહિ. અથવા એવી પચાવી પડનાર છે કે કરજ લીધા પછી કદી અદા કરતી નથી. તેવી ઓરતને કરઝને નામે ઝકાતનો પૈસો દઇ દીધો, અને પોતાના મનમાં વિચારી

દીધું કે હું ઝકાત દઉં છું તો ઝકાત અદા થઈ ગઇ. અગરજો તે પોતાના મનમાં એજ સમજે કે મને કરઝ દીધેલો છે.

૩૭ મસઅલો. જો કોઇને બક્ષીસ તરીકે કંઇ દીધું પણ મનમાં એવી નીયત કીધી કે હું ઝકાત દઉં છું ત્યારે પણ ઝકાત અદા થઈ જશે.

૩૮ મસઅલો. કોઈ ગરીબ માણસ ઉપર તમારા દસ રૂપીયા લ્હેણા છે અને તમારા માલની ઝકાત પણ દસ રૂપીયા કે એ કરતાં વધારે છે. ત્યારે તેને ઝકાતની નીયતથી પોતાનું લ્હેણું માફ કરી દીધું, તો ઝકાત અદા નહિ થઈ. પણ તે માણસને જો ઝકાતની નીયતથી દસ રૂપીયા દઇ દેશો તો ઝકાત અદા થઈ જશે. હવે એજ રૂપીયા પોતાના લ્હેણામાં તેનાથી લઈ લેવા દુરૂસ્ત છે.

૩૯ મસઅલો. કોઈની પાસે ચાંદીનાં એટલાં ઘરેણાં છે કે હિસાબ ગણતાં ત્રણ તોલા ચાંદી ઝકાતની થાય છે. અને બજારમાં ત્રણ તોલા ચાંદી બે રૂપીયે વેચાય છે, તો ઝકાતમાં બે રૂપીયા દેવા જાયઝ નથી. કેમકે બે રૂપીયાનું વજન ત્રણ તોલા થતા નથી અને ચાંદીની જકાતમાં જ્યારે ચાંદી દેવાય તો વજનનો હિસાબ ગણાશે, કીંમતનો હિસાબ ગણાશે નહિ. પણ એવી હાલતમાં જો કે બે રૂપીયાનું લુગડું અથવા કોઈ બીજી ચીજ દઈ દીધી અથયા ત્રણ તોલા ચાંદી દઇ દીએ તો દુરૂસ્ત છે. ઝકાત અદા થઈ જશે.

૪૦ મસઅલો. ઝકાતનારૂપીયા પોતે પોતાના હાથે નહી દીધા. પણ કોઇ બીજાને દીધા કે તમે દઈ દેજો એ પણ જાયઝ છે. હવે માણસ દેતી વખતે ઝકાતની નીયત નહિ કરે તો પણ ઝકાત અદા થઇ જશે.

૪૧ મસઅલો. કોઈ ગરીબને દેવા સારૂ તમે બે રૂપીયા કોઇને દીધા પણ તેણે રૂપીઆ ફકીરને દીધા નહિ જો કે તમે તેને દીધા હતા, પણ પોતાની પાસેથી બે રૂપીયા તમારા તરફથી દીધા. અને એવો વિચાર કીધો કે તે રૂપીયા હું લઈ લઇશ. ત્યારે પણ કઝાત અદા થઇ ગઇ. પણ તેમાં શરત એ છે કે તમારા રૂપીયા તેની પાસે હોવા જોઈએ. અને હવે તે માણસ પોતાના બે રૂપીયાના બદલામાં તમારા પેલા બે રૂપીયા લઈ લીએ. પણ તમારા દીધેલા રૂપિઆ જો તેણે પ્રથમ ખરચી નાંખ્યા અને તે પછી પોતાના રૂપીયા ગરીબને દીધા તો ઝકાત અદા થઇ નહિ. અથવા તમારા રૂપીયા તેની પાસે રાખેલા તો છે, પણ પોતાના રૂપીયા દેતી વખતે તેણે નીયત એવી રીતે નહિ કીધી કે તે રૂપીયા હું લઈ લઇશ. ત્યારે પણ ઝકાત અદા થઇ નહિ. હવે પેલા બે રૂપીયા ફરીથી ઝકાતમાં દીએ.

૪૨ મસઅલો. જો તમે રૂપીયા નહિ દીધા પણ એટલું કહી દીધું કે તમે મારા તરફથી ઝકાત દઇ દેશો. તેથી કરીને તેણે ઝકાત દઈ દીધી તો અદા થઇ ગઇ. અને જેટલું તેણે તમારા તરફથી દીધું છે હવે તમારી પાસેથી લઈ લે.

૪૩ મસઅલો. જો તમે કોઈને કંઇ કહયું નહિ; અને તેણે તમારી રજા વિના તમારા તરફથી ઝકાત દઇ દીધી ત્યારે ઝકાત અદા નહિ થઈ. હવે જો તમને મનજૂર પણ હોય ત્યારે પણ દુરૂસ્ત નથી. અને જેટલું તમારા તરફથી દીધું છે તેટલું વસૂલ કરવાનું તેને તમારાથી હક છે.

૪૪ મસઅલો. તમે એક માણસને પોતાની ઝકાત દેવા વાસ્તે બે રૂપીયા દીધા ત્યારે તેને અખત્યાર છે કે પોતે કોઇ ગરીબ ને દીએ અથવા કોઇ બીજાને સોંપે કે તમે આ રૂપીયા ઝકાતમાં દઇ દેશો. અને નામ બતલાવવાની જરૂર નથી કે ફલાણીના તરફથી એ ઝકાત દેશો. અને તે માણસ તે રૂપીયાને

જો પોતાના કોઇ સગાવ્હાલાને કે માબાપને ગરીબ સમજીને દેશે તો પણ જાયઝ છે. પણ જો તે પોતે ગરીબ હશે તો પોતાને લઇ લેવું દુરૂસ્ત નથી. પણ જો તમે એમ કહી દીધું હોય કે તમને જોઈએ તેમ એને વાપરશો. અને જેને જોઈએ તેને આપશો તો પોતાને લેવું પણ દુરૂસ્ત છે.

પાકની ઝકાતનું બયાન.

૪૫ મસઅલો. કોઈ શેહેર કાફેરોના કબજામાં હતું અને તેજ લોકો ત્યાં વસ્તા હતા, ફરી મુસલમાનોએ તે શેહેર ઉપર ચઢાઈ કીધી, અને લડાઈ કરીને તે શેહેર તેઓથી છીનવી લીધું, અને ત્યાં ઇસિલામી દીનનો ફેલાવો કીધો, અને મુસલમાન પાદશાહે કાફેરોથી લઇને શેહેરની તમામ જમીન તેજ મુસલમાનોને વ્હેંચી આપી તો એવી જમીનને શરીઅતમાં ઉશરી કહે છે. અને તે શેહેરના તમામ લોકો જો પોતાની ખુશીથી મુસલમાન થઇ ગયા લડવાની જરૂર પડી નહિ ત્યારે પણ તે શેહેરની તમામ જમીન ઉશરી કહેવાશે. અને અરબસ્તાનની તમામ જમીન પણ ઉશરી છે.

૪૬ મસઅલો. જો કોઇના બાપદાદાઓના વખતથી એજ ઉશરી જમીન બરાબર ચાલતી આવે છે, અથવા કોઈ એવા મુસલમાન પાસેથી ખરીદ કીધી જેની પાસે એવીજ રીતે ચાલી આવે છે. તો એવી જમીનમાં જે કંઇ પેદા થાય તેમાં પણ ઝકાત વાજેબ છે. અને તેની રીત એવી રીતે છે કે જો ખેતરને પાણી પીવડાવવું નહિ પડતું હોય ફક્ત વરસાદના પાણીથી પાક થઇ ગયો અથવા નદી કે નાળું કે દરયાને કિનારે ભિનાશમાં કોઇ ચીજ રોપી. જો વગર પાણી દીએ પેદા થઈ ગઇ તો એવા ખેતરમાં જેટલું પાક્યું છે તેનો દસમો ભાગ ખેરાત કરી દેવો વાજેબ છે. એટલે દસમણમાંથી એક મણ અને દસ શેરમાં એક શેર. અને જો ખેતરને કોસ અથવા કોઈ બીજી રીતે પાણી પાઇને પકવેલું છે તો પાકનો વીસમો ભાગ ખેરાત કરે. એટલે વીસમણમાં એકમણ અને વીસશેરમાં એક શેર. અને એજ હુકમ બાગ બગીચા વિગેરેનો પણ છે. એવી જમીનમાં ગમે તેટલી થોડી ચીજ પાકે તોપણ એ સદકો ખેરાત કરવો વાજેબ છે. ઓછા વધારામાં કંઈ ફરક નથી.

૪૭ મસઅલો. અનાજ, સાક, તરકારી, મેવો, ફળફળાદી, ફૂલ વિગેરે જે કંઇ પેદા થાય સૌનો એજ હુકમ છે.

૪૮ મસઅલો. ઉશરી જમીન અથવા પહાડ કે જંગલથી જો મધ કાઢવામાં આવ્યું તો તેમાં પણ એ સદકો વાજેબ છે.

૪૯ મસઅલો. કોઇએ પોતાના ઘરમાં કોઈ ઝાડ રોપ્યું અથવા કોઇ ભાજીપાલો અથવા કોઈ બીજી વસ્તુ રોપી અને તેમાં ફળ લાગ્યું તો તેમાં એ સદકો વાજેબ નથી.

૫૦ મસઅલો. જો ઉશરી ઝમીનને કોઈ કાફેર ખરીદી લીએ તો તે ઉશરી રહેતી નથી. ફરી જો તે કાફેર પાસેથી કોઇ મુસલમાન ખરીદે અથવા કોઇ બીજી રીતે તે મુસલમાનને મળી જાય. ત્યારે પણ તે ઉશરી નહિ રહેશે.

૫૧ મસઅલો. એવાત કે એ દસમો કે વીસમો ભાગ દેવો કોને માથે છે, જમીનના માલીકને માથે છે કે જે પકવે તેને માથે છે, એ મસઅલામાં દીનના આલેમોમાં ઘણીજ મોટી માંહોમાંહે વિરૂધ્ધતા છે. પણ અમે સેહલાઈને વાસ્તે એજ બતલાવ્યા કરીએ છીએ કે પકવનારને માથે છે. તેથી કરીને જો ખેતર ગણોતેદીધેલું હોય પછી તે ગણોત ગમેતો અનાજના બદલામાં હોય

અથવા રૂપીઆના બદલામાં પણ ખેડનારનેજ માથે મચકૂર ઝકાત છે. અને જો ખેતર ભાગમાં હોય તો માલેક અને ખેડુત બંને પોતપોતાના હિસ્સામાંથી ભાગ પડતી ઝકાત દીએ.

જે લોકોને ઝકાત દેવી દુરૂસ્ત છે તેઓનું બયાન.

પર મસઅલો. જેની પાસે સાડા બાવન તોલા ચાંદી અથવા સાડા સાત તોલા સોનું અથવા એટલીજ કીંમતનો વેપારનો માલ હોય તેને શરએ શરીફમાં માલદાર કહે છે. એવા માણસને ઝકાતનો પૈસો દેવો દુરૂસ્ત નથી, અને તેને ઝકાતનો પૈસો લેવો અને ખાવો પણ હલાલ નથી. એવીજ રીતે જેની પાસે એટલીજ કીંમતનો કોઈ માલ હોય જે વેપારનો તો નથી પણ તેની જરૂર કરતાં વધારે છે, તે પણ માલદાર છે. એવા માણસને પણ ઝકાત દેવી જાયઝ નથી અગરજો એવા માલદારને પોતે ઝકાત દેવી વાજેબ નથી.

પ૩ મસઅલો. અને જેની પાસે એટલો માલ નથી પણ થોડો માલ છે. અથવા બિલકુલ નથી એટલે એક દહાડો પોતાનું ગુજરાન કરી શકે એટલું પણ નથી, તેને ગરીબ કહે છે. એવા માણસને ઝકાતનો પૈસો દેવો દુરૂસ્ત છે. અને એવા લોકોને લેવું પણ દુરૂસ્ત છે.

પ૪ મસઅલો. મોટી મોટી રાંધવાની દેગો અને મોટા પાથરવાના ગાલીચા શેત્રંજી વિગેરે કે જેઓની વરસોમાં એકાદ વખત કોઇ લગ્ન વિગેરેમાં જરૂર પડતી હોય અને રોજ તે વપરાતા ન હોય તે જરૂરી સામાનમાં ગણાશે નહિ.

પપ મસઅલો. રહેવાનું ઘર, પહેરવાનાં કપડાં, અને કામકાજ વાસ્તે નોકર, ચાકર, અને ઘરનાં રાચરચીલાં, વાસણ વિગેરે જે ઘણું કરીને વાપરવામાં આવતા હોય એ સૌ જરૂરના સામાનમાં ગણાય છે. મચકુર ચીજો હોવાથી તેણી માલદાર ગણાશે નહિ. પછી તે ચીજો ગમે તેટલી કીંમતની કેમ નહિ હોય. તેથી કરીને તેણીને ઝકાતનો પૈસો દેવો જાયઝ છે. એવીજ રીતે વિદ્વાન (આલેમ) માણસ પાસે તેના ઇલમને લાયકની એને તેના કામની કિતાબો (પછી ગમે તેટલાની કેમ નહોય) જરૂરી ઘરની વસ્તુઓમાં દાખલ છે.

પ૬ મસઅલો. કોઈની પાસે પાંચ દશ ઘરો છે. જેને તેણી ભાડે આપે છે. અને તેની આમદનીથી પોતાનું ગુજરાન કરે છે. અથવા એકાદ ગામ છે કે જેની આમદની આવે છે. પણ બાળબચ્ચાં અને ઘરના માણસોનો એટલો ખરચો છે કે સારી રીતે ગુજારો થઈ શકતો નથી. પણ ખરચની અડચણ પડે છે. અને તેણીની પાસે એવો કોઇ માલ પણ નથી જેમાં જકાત વાજેબ થાય તો એવા માણસને પણ ઝકાત દેવી દુરૂસ્ત છે.

પ૭ મસઅલો. કોઈની પાસે હજાર રૂપીયા રોકડા છે. પણ તે પૂરા હઝાર રૂપીયાનો કે એનાથી વધારેનો કરજદાર છે. તો તેવાને પણ ઝકાતનો પૈસો દેવો જાયઝ છે. અને જો કરજો હઝાર રૂપીયાથી ઓછો હોય તો જુઓ કે કરજ પતાવી દેતાં કેટલા રૂપીયા બાકી રહે છે. જો એટલા બચી રહે કે જેટલામાં ઝકાત લાગુ પડે છે. તો તેને ઝકાતના પૈસા દેવા દુરૂસ્ત નથી. અને જો એના કરતાં ઓછા બાકી રહે તો દેવું દુરૂસ્ત છે.

પ૮ મસઅલો. એક માણુસ પોતાના ઘર આગળ તો ઘણો માલદાર છે પણ સફરમાં કંઇ એવો વખત આવી પડયો કે તેની પાસે કંઇ ખરચાનું રહ્યું નહિ. સૌ માલ

ચોરી થઈ ગયું. અથવા બીજા કોઇ કારણ-થી તેની પાસે હવે ઘર પોહોંચવા જેટલો ખરચો નથી. એવા માણસને પણ ઝકાતનો પૈસો દેવો જાયઝ છે. એવીજ રીતે જે હજ્જ પડનારની પાસે રસ્તામાં ખરચો ખૂટી ગયો, અને તેના ઘરમાં ઘણી દોલત છે, તેને પણ ઝકાત દેવી દુરૂસ્ત છે.

૫૯ મસઅલો. ઝકાતનો પૈસો કોઈ કાફેરને દેવો જાયઝ નથી. મુસલમાનનેજ દીએ. અને ઝકાત, ઉશર અને ફિત્રનો સદકો, અને મન્નત, અને કફ્ફારા શિવાય બીજી ખેરાત કાફેરને પણ દેવી દુરૂસ્ત છે.

૬૦ મસઅલો. ઝકાતના પઇસાથી મસીદ બંધાવવી, કે કોઇ વગર વાલી વારેસના મુડદાનું કફન દફન કરવું, મુડદાના તરફથી તેનું કરજ ભરી દેવું, અથવા કોઇ બીજા સારા કામમાં ખરચવું દુરૂસ્ત નથી. જ્યાં સુધી તે (ઝકાત) ના હકદારને નહિ દેવામાં આવે ઝકાત અદા થશે નહિ.

૬૧ મસઅલો. પોતાની ઝકાતનો પૈસો પોતાના માબાપ, દાદા, દાદી, નાના, નાની, પડદાદો વિગેરે જેઓથી કે તેણી જનમી હોય તેઓને દેવું દુરૂસ્ત નથી. તેમજ પોતાની ઓલાદ અને છોકરાના છોકરા કે તેના છોકરા કે નવાસા વિગેરે જેઓકે એની ઓલાદમાં ગણાતા હોય તેઓને પણ દેવું દુરૂસ્ત નથી. તેમજ ધણી પોતાની ઓરતને અને ધણીઆણી પોતાના મરદને ઝકાત દઇ શકતાં નથી.

૬૨ મસઅલો. મચકૂર સગાંઓ શિવાય બીજા સૌ સગાંઓને ઝકાત દેવી દુરૂસ્ત છે. જેવાકે ભાઈ, બેન, ભત્રીજી, ભાણેજ, કાકા, ફોઈ, માશી, મામો, સાવકીમા, સાવકો બાપ, સાવકો દાદો, સાસૂ, સસરો વિગેરે, સૌને દેવું દુરૂસ્ત છે.

૬૩ મસઅલો. નાબાલેગ છોકરાનો બાપ પૈસા વાળો હોય તો તેને ઝકાત દેવી દુરૂસ્ત નથી. અને જો છોકરા છોકરી બાલેગ થઈ ગયા અને તેઓ પોતે તો માલદાર નથી પણ તેઓનો બાપ પૈસાવાળો છે તો તેઓને જો ઝકાત દેશે તો જાયઝ છે.

૬૪ મસઅલો. જો નાના બચ્ચાઓનો બાપ તો પૈસાદાર નથી પણ તેની મા પૈસા વાળી છે તો તે બચ્ચાને ઝકાત દેવી જાયઝ છે.

૬૫ મસઅલો. સૈયદોને અને અલવીયોને, તેમજ હઝરત અબ્બાસની અથવા હઝરત જાફરની અથવા હઝરત અકીલની અથવા હઝરત હારેસ બિન અબદુલ મુત્તલેબ (રદીયલ્લાહોઅનહુમ) ની ઓલાદમાં હોય તેઓને ઝકાતનો પૈસો દેવો દુરૂસ્ત નથી. તેમજ જે સદકો શરીઅતમાં વાજેબ હોય તેઓને તે સદકો કોઈ દીએ તો દુરૂસ્ત નથી. જેમકે નઝર, કફ્ફારો, ઉશર, ફિત્રનો સદકો. એ શિવાય બીજા કોઇ પણ સદકો, ખેરાતનું દેવું તેઓને દુરૂસ્ત છે.

૬૬ મસઅલો. ઘરના નોકરો, દરબાનો, દાઈ, મામા વિગેરેને પણ ઝકાતનો પૈસો દેવો દુરૂસ્ત છે. પણ તે ઝકાતનો પઇસો દઇને તેઓના પગારમાં તેને ગણે નહિ, પણ પગાર ઉપરાંત તેઓને બક્ષીશ તરીખે દીએ; અને દિલમાં ઝકાત દેવાની નીયત કરે તો દુરૂસ્ત છે.

૬૭ મસઅલો. જે બચ્ચાને તમે નાનપણમાં ધવાડયું હોય તેને અને જે સ્રીએ નાનપણમાં તમને ધવાડયા હોય તે સ્રીને પણ ઝકાતનો પૈસો દેવો દુરૂસ્ત છે.

૬૮ મસઅલો. એક ઓરતની મેહેર હઝાર રૂપીયા છે. પણ તેનો ધણી બહુજ ગરીબ છે કે દઇ શકતો નથી તો એવી ઓરતને પણ ઝકાતના પૈસા દેવા દુરૂસ્ત છે. અને જો તેનો ધણી અમીર છે છતાં

મેહેર દેતો નથી; અથવા તેણીએ પોતાની મેહેર માફ કરી દીધી; ત્યારે પણ ઝકાતનો પઇસો તે બીને દેવો દુરૂસ્ત છે. અને જો એવી આશા હોય, કે જ્યારે હું માંગીશ ત્યારે તે (ધણી) દઈ દેશે, કંઇ ઢીલ કરશે નહિ તો એવી ઓરતને ઝકાતનો પૈસો દેવો દુરૂસ્ત નથી.

૬૯ મસઅલો. એક માણસને હકદાર સમજીને ઝકાત દીધી. પછી જણાયું કે પૈસા વાળો છે, અથવા સૈયદ છે, અથવા અંધારી રાતમાં કોઇને દીધા પછી માલમ બડયું કે તે તો મારી મા હતી, અથવા મારી દીકરી હતી અથવા કોઈ એવું સગુ હતું કે જેને ઝકાત દેવી જાયઝ નથી; તો એ સૌ હાલતમાં ઝકાત અદા થઇ ગઈ. બીજી વખતે ફરીથી દેવી વાજેબ નથી. પણ લેનારને જો માલમ પડી જાય કે એ ઝકાતનો પૈસો છે અને હું ઝકાત લઇ શકતો નથી, ત્યારે તે નહિ લીએ, અને પૈસા પાછા દઇ દીએ. અને જો દીધા પછી માલમ પડી આવે કે જેને દીધું તે કાફેર છે. તો ઝકાત અદા થઇ નહિ ફરીથી દીએ.

૭૦. મસઅલો. જો કોઇના ઉપર શક હોય કે તે પૈસાવાળો છે, કે ગરજુ છે તો જ્યાંસુધી ચોકસ માલમ નહિ પડે તેને ઝકાત દીએ નહિ. જો ચોકસ રીતે તપાસ કર્યા વગર દઈ દીધી તો વિચાર કરો કે મનનું વલણ કઈ તરફ વધારે છે. જો દિલ એવી ગવાહી દીએ કે તે ફકીર છે તો ઝકાત અદા થઈ ગઇ; જો મનમાં એવી લાગણી થાય કે તે માલદાર છે તો ઝકાત અદા થઈ નહિ, ફરીદીએ. પણ જો દીધા પછી એમ માલમ પડે કે તે ખરેખાત ગરીબજ છે. તો ફરીથી નહિ દીએ; ઝકાત અદા થઇ ગઇ.

૭૧ મસઅલો. ઝકાત દેવામાં અને ઝકાત શિવાય બીજા સદકા કે ખેરાતમાં સૌથી વધારે પોતાના સગાવ્હાલાઓનું ધ્યાન રાખે કે પહેલાં તેઓનેજ દીએ. પણ તેઓને એમ નહી જણાવો કે એ સદકો, ખેરાતની ચીજ છે, જેથી તેઓને ખોટું લાગે નહિ. હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે સગાવ્હાલા ઓને ખેરાત દેવાથી બમણો સવાબ મળે છે. એક તો ખેરાત કરવાનો અને બીજો પોતાના સગાવ્હાલાઓના ઉપર આભાર કરવાનો. ફરી તેઓને દીધા પછી જે કંઇ વધે તે બીજાઓને દીએ.

૭૨ મસઅલો. એક શહેરની જકાત બીજા શહેરમાં મોકલવી મકરૂહ છે. પણ જો બીજા શહેરમાં તે ઝકાત મોકલનારના સગા રહેતા હોય અને તેઓપર મોકલી; અથવા એ શેહેર કરતાં તે શેહેરના લોકો વધારે મોહતાજ છે; અથવા તે લોકો દીનના કામમાં લાગેલા છે, તેઓને (ઝકાતનો માલ) મોકલાવી દીધો તો મકરૂહ નથી. કેમકે તાલેબુલ ઇલ્મો (મદરસાઓમાં દીની ઇલમ પઢનારાઓ) અને દીનપર ચુસ્ત ચાલનારા આલેમોને દેવું મોટો સવાબ છે.

ફિત્રના સદકાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જે મુસલમાન એવો માલદાર હોય કે તેનાપર ઝકાત વાજેબ હોય; અથવા તેનાપર ઝકાત વાજેબ તો નથી પણ, જરૂરની ચીજો કરતાં તેની પાસે એટલી કીંમતનો સામાન અને માલ છે કે જેના ઉપર ઝકાત વાજેબ થાય છે; તો તેના ઉપર ઈદને દીવસે સદકો દેવો વાજેબ છે. પછી ગમેતો તે વેપારનો માલ હોય કે વેપારનો નહોય. અને ગમેતો તેના ઉપર એક વરસ ગુજરી ગયો હોય અથવા નહિ વિત્યો હોય. અને એવા સદકાને શરીઅતમાં ફિત્રનો સદકો કહે છે.

૨ મસઅલો. કોઈની પાસે રેહવાનું બહુ મોટું ઘેર છે કે જો વેચવામાં આવે તો હઝાર પાનસોને વેચાય. અને પેહેર-

વાના બહુજ કીમતી લુગડાં છે પણ તેમાં ગોટા કિનારી કંઈ મળે નહિ અને નોકરી બજાવવાને બેચાર ચાકરો છે. ઘરમાં પાનસો હજાર રૂપીયાનો જરૂરી સામાન પણ છે, પણ ઘરેણાં નથી. અને તે સૌ, કામમાં વપરાય છે. અથવા કેટલોક સામાન પણ છે જે જરૂરી સામાન કરતાં વધારે છે. અને કેટલીક ગોટા કિનારી અને ઘરેણાં પણ છે, પણ તે એટલાં નથી કે જેટલાના ઉપર ઝકાત વાજેબ થાય છે; તો એવા માણુસપર ફિત્રનો સદકો વાજેબ નથી.

૩ મસઅલો. કોઇના બે ઘર છે. તેમાં એકમાં પોતે રહે છે અને બીજું ખાલી પડેલું છે, અથવા ભાડે દીધેલું છે. ત્યારે આ બીજું ઘર જરૂર કરતાં વધારે છે. ત્યારે જો તેની કીંમત એટલી થાય કે જે રકમપર ઝકાત વાજેબ થાય છે તો તેણીના ઉપર ફિત્રનો સદકો વાજેબ છે. અને એવી ઓરત (કે મરદ) ને કોઇ ઝકાત દીએ તો જાયઝ નથી. જો તેજ ઘર (ની આમદની) થી તેણી પેટ ભરતી હોય તો એ મકાન પણ જરૂરી સામાનમાં ગણાશે અને તેણી ઉપર ફિત્રનો સદકો વાજેબ થશે નહિ. અને એવી ઓરત (કે મરદ) ને ઝકાતનો પૈસો લેવો અને કોઇને તેઓને દેવો દુરૂસ્ત થશે. મતલબ એ થયો કે જેને ઝકાત અને સદકાનો પૈસો લેવો દુરૂસ્ત છે તેણીના ઉપર ફિત્રનો સદકો વાજેબ નથી. અને જેને સદકાનો અને ઝકાતનો પૈસો લેવો દુરૂસ્ત નથી તેણીના ઉપર ફિત્રનો સદકો વાજેબ છે.

૪ મસઅલો. કોઈની પાસે જરૂર કરતાં વધારે સામાન છે પણ તેણી કરજદાર પણ છે. તો કરજો બાદ કરીને જુઓ કે શું બાકી રહે છે. જો એટલી કીંમતનો સામાન બાકી રહે કે જેટલાની ઉપર ઝકાત વાજેબ થાય છે તો ફિત્રનો સદકો વાજેબ છે અને જો એ કરતાં કમી બાકી રહે તો વાજેબ નથી.

૫ મસઅલો. (રમઝાનની) ઈદને દહાડે જ્યારે સવાર પડી કે તેજ વખતે ફિત્રનો સદકો વાજેબ થાય છે. ત્યારે જો કોઇ સવાર પડે તે પેહલાં ગુજરી ગયું તેનાપર ફિત્રનો સદકો વાજેબ નથી તેના માલમાંથી દેવાય નહિ.

૬ મસઅલો. વધારે સારૂં એ છે કે જે વખતે મરદો નમાઝને વાસ્તે ઈદગાહ જતા હોય તે પેહલાંજ સદકો દઇ દીએ. જો તે પેહલાં નહિ દીધું તો કંઇ હરકત નથી પછી દીએ.

૭ મસઅલો. કોઇએ ફિત્રનો સદકો ઇદ થાય તે પેહલાં રમઝાનમાં દઈ દીધો, ત્યારે પણ અદા થઇ ગયો. એ ફરીથી દેવું વાજેબ નથી.

૮ મસઅલો. જો કોઇએ ઇદને દહાડે ફિત્રનો સદકો દીધો નહિ તો માફ નથી થયો. હવે પછી કોઇ પણ દહાડે દઈ દેવો જોઇએ.

૯ મસઅલો. ફિત્રનો સદકો ફક્ત પોતાના તરફથીજ દેવો વાજેબ છે. બીજા કોઈના * તરફથી દઈ દેવો વાજેબ નથી. બચ્ચાંઓની તરફથી તેમજ, માબાપ તરફથી અને ધણી તરફથી, અથવા કોઇ બીજા તરફથી, કોઇના તરફથી પણ દેવું વાજેબ નથી.

૧૦ મસઅલો. જો નાની ઉમ્મરના બચ્ચા પાસે એટલો માલ હોય કે જેટલો

* એ હુકમ ઓરતો વાસ્તે છે. અને મરદપર તો નાબાલેગ ઓલાદ તરફથી પણ દેવું વાજેબ છે. પણ જો તે ઓલાદ માલદાર હોય તો બાપને માથે વાજેબ નથી. પરંતુ તેઓના માલમાંથી દીએ. અને બાલેગ ઓલાદ તરફથી દેવું વાજેબ નથી પણ જો કોઈ છોકરો (કે છોકરી) ગાંડો હોય તો તેના તરફથી પણ દીએ.

માલ હોવાથી ફિત્રનો સદકો વાજેબ થાય છે, જેમકે તેનું કોઈ સગું મરી ગયું, તેના માલમાંથી તે બચ્ચાને વારસો મળ્યો. અથવા કોઈ બીજી તરેહથી માલ મળ્યો. તો તે બચ્ચાના માલમાંથી ફિત્રનો સદકો દીએ. પણ જો તે બચ્ચું ઈદને દહાડે સવાર થયા પછી જનમ્યું હોય તો તેના તરફથી ફિત્રનો સદકો દેવો વાજેબ નથી.

૧૧ મસઅલો. કોઇએ કોઈ ઉજરને લીધે રમઝાનના રોઝા નહિ રાખ્યા તેના ઉપર પણ સદકો વાજેબ છે. અને જેણે રોઝા રાખ્યા તેનાપર પણ વાજેબ છે. બંનેમાં કંઇ ફરક નથી.

૧૨ મસઅલો. ઘઉંનો લોટ, ઘઉં અથવા ઘઉંનો સત્તૂ(ઘઉંને ભુંજીને ઘંટીમાં દળે છે તેને સત્તૂ કહે છે) ફિત્રના સદકામાં દીએ તો એંસી રૂપીયાભારના શેરને હિસાબે એટલે અંગ્રેજી તોળથી પોણાબશેર નવટાંક પણુ બચાવની રૂએ પૂરા બસેર (એટલે આપણે ત્યાં ગુજરાતના ચારશેર) [illegible] કંઇ વધારે દઈ દેવા જોઇએ કેમકે વધારે હોવાથી કંઇ હરકત નથી પણ વધારે સારૂં છે. અને જો જવ કે જવનો લોટ (આટો) દીએ તો એના કરતાં (એટલે ઘઉં કરતાં) બમણા દેવા જોઇએ.

૧૩ મસઅલો. જો ઘઉં અને જવ શિવાય કંઇ બીજું અનાજ જેમકે ચણા કે જુવાર દીએ તો એટલી દીએ કે તેની કીંમત તેટલા ઘઉં અથવા તેટલા જવની બરાબર થઈ જાય જેટલા કે ઉપર બયાન થયા.

૧૪ મસઅલો. જો ઘઉં અને જવ નહિ દીધા પણ તેટલા ઘઉં અને જવની કીંમત દીધી તો એ સૌ કરતાં વધારે સારૂં છે.

૧૫ મસઅલો. એક માણસનો ફિત્રનો સદકો એકજ ફકીરને દીએ અથવા થોડો થોડો કરીને કેટલાક ગરીબોને વ્હેંચે બન્ને રીતે દુરૂસ્ત છે.

૧૬ મસઅલો. જો કેટલાક માણસોનો ફિત્રનો સદકો એકજ ફકીરને દઇ દીધો એ પણ દુરૂસ્ત છે.

૧૭ મસઅલો. ફિત્રનો સદકો તે લોકોનેજ દેવું જાયઝ છે કે જેઓને ઝકાત લેવાનો હક છે.

કુરબાનીનું બયાન.

કુરબાની કરવાનો બહૂજ મોટા સવાબ છે. રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે "કુરબાનીના દહાડામાં કુરબાનીથી વધારે કોઇ ચીજ અલ્લાહ તઆલાને પસંદ નથી. તે દહાડાઓમાં એકામ તમામ નેકીઓથી વધારે સારૂં છે. અને કુરબાની કરતી વખતે એટલે ઝુબેહ કરતી વખતે લોહીનું ટીપું જમીનપર પોંહચે તે પહેલાંજ અલ્લાહુતઆલાની આગળ મકબુલ (પસંદ) થઇ જાય છે. ત્યારે ખૂબ ખુશીની સાથે અને દિલખોલીને કુરબાની કર્યા કરો." અને હઝરત (સલ) ફરમાવ્યું છે કે "કુરબાનીના બદનપર જેટલા વાળ હોય છે તે દરેક વાળના બદલામાં એક એક નેકી લખાય છે." સુબહાનલ્લાહ! જરા વિચારો તો કે એના કરતાં વધારે કયો સવાબ હશે કે એક કુરબાની કરવાથી હજારો અને લાખો નેકીયો મળી જાય છે? ઘેટાના બદનપર જેટલા વાળ હોય છે જો કોઈ સવારથી સાંજ સુધી ગણે તોપણ ગણી રહે નહિ. ત્યારે વિચાર કરશો કે કેટલી નેકીઓ થઇ?

દીનદારીની મોટી વાત તો એ છે કે જો કોઈના ઉપર કુરબાની કરવી વાજેબ નહિ હોય તોપણ એટલા અપાર અને અનહદ સવાબની લાલચે કુરબાની કરી દેવી જોઇએ. કેમકે જ્યારે એ દહાડા ચાલ્યા જશે ત્યારે આવી મોટી નેઅમત ક્યાં હાસેલ

થશે? અને એવી સેહુલાદ'થી એટલી બધી નેકીઓ કેવી રીતે મેળવી શકશે? અને જો ખોદા તાઆલા કે માલદાર અને અમીર બનાવી હોય તો લાયક એ છે કે જ્યારે પોતાના તરફથી કુરબાની કરે ત્યારે જે સગા વ્હાલાં મરી ગયાં હોય જેવાકે માબાપ વિગેરે; તેઓના તરફથી પણ કુરબાની કરી દીએ કે જેથી તેઓની રૂહને એટલો મોટો સવાબ પોંહચે.

હઝરત (સલ), અને આપ (સલ)ની બીબીયો (રદી), પોતાના પીર વિગેરેના તરફથી કુરબાની કરે. અને નહિતો ઓછામાં ઓછું એટલુંતો જરૂર કરે કે પોતાના તરફથી કુર્બાની કરે કેમકે માલદારપર વાજેબ છે. જેની પાસે દોલત વિગેરે સૌ કંઇ હોય અને કુર્બાની કરવી તેના ઉપર વાજેબ છે છતાં તેણીએ કુર્બાની નહિ કીધી તેના કરતાં વધારે કમનસીબ અને (સવાબથી) દૂર રહેનાર બીજું કોણ હશે? અને ગુનો રહી ગયો તેતો જુદો.

જ્યારે કુરબાનીના જનાવરને કિબલા તરફ સુવાડે ત્યારે પહેલાં એ દોઆ પઢે "ઈન્ની વજ્જહતો વજહેય લીલ્લઝી ફતરસસમાવાતે વલ અરદ હનીફંવ વમા અના મિનલ મુશરેકીન. ઈન્ન સ્લાતી વ નોસોકી વ મહયાય વ મમાતી લીલ્લાહે રબ્બીલ આલમીન લાશરીક લહૂ વ બે ઝાલેક ઉમિરતો વ અના મિનલ મુસલેમીન. અલ્લાહુમ મિનક વ લક.
ફરી બિસમિલ્લાહે અલ્લાહો અકબર કહીને ઝુબેહ કરે. અને ઝુબેહ કીધા પછી એ દેઆ પઢે. અલ્લાહુમ્મ તકબ્બલહો મિન્ની* કમા તકબ્બલત મિન હબીબેક સૈયદના મોહમ્મદીંવ વ ખલીલેક ઈબરાહીમ અલૈહેમસ સલાતો વસ સલામ.

૧ મસઅલો. જેનાપર ફિત્રનો સદકો વાજેબ છે તેનાપર બકરઈદના દહાડાઓમાં કુરબાની કરવી પણ વાજેબ છે. અને જો તેટલો માલ નહિ હોય કે જેટલું હોવાથી ફિત્રનો સદકો વાજેબ થાય છે તેનાપર કુરબાની વાજેબ નથી તે છતાં પણ જો કુર્બાની દીએ તો ઘણોજ સવાબ મેળવશે.

૨ મસઅલો. મુસાફરપર કુરબાની વાજેબ નથી.

૩ મસઅલો. બકરીઈદની દશમી તારીખથી લઇને બારમી તારીખે સૂરજ ડુબે ત્યાં સુધી કુરબાની કરવાનો વખત છે. પછી ગમે તે દિવસે કુરબાની કરે. પણ કુરબાની કરવાનો સૌથી વધારે સારો દહાડો બકરીદનો દિવસ છે પછી અગ્યારમી તારીખ અને પછી બારમી તારીખ.

૪ મસઅલો. બકરીદની નમાઝ થાય તે પેહલાં કુરબાની કરવી દુરૂસ્ત નથી. જ્યારે લોકો નમાઝ પઢી રહે ત્યારે કુરબાની કરે. પણ જો કોઈ ઓરત (કે મરદ) કોઈ ગામડામાં રેહતી હોય તો ત્યાં સવારની નમાઝ થઈ રહી કે કુરબાની કરવી દુરૂસ્ત છે. શેહેર અને કસબાના રેહનારા (ઈદની) નમાઝ પછી કુરબાની કરે.

૫ મસઅલો. જો શેહેરની રેહનાર કોઇ ઓરત (કે મરદ) પોતાની કુરબાનીનું જનાવર કોઇ ગામમાં મોકલી દીએ. તો તેની કુરબાની ઈદની નમાઝની પેહલાં પણ દુરૂસ્ત છે. અગરજો તે પોતે શેહેરમાંજ હાજર રહે પણ જ્યારે કુર્બાની ગામડામાં મોકલાવી દીધી ત્યારે નમાઝથી પેહલાં કુરબાની કરવી દુરૂસ્ત થઇ ગઈ. ઝુબેહ થઇ જાય તે પછી તેને મંગાવી લે અને તેનું માંસ ખાએ.

---

* મિન્ની એ શબ્દ તે વખતે બોલે કે જ્યારે પોતાને માટે પોતે ઝુબેહ કરતો હોય. પણ જો બીજાને વાસ્તે ઝુબેહ કરતો હોય તો મિન્નીને ઠેકાણે મીન કહીને તેનું નામ લીએ.

૬ મસઅલો. બારમી તારીખે સૂરજ ડૂબે તે પેહલાં કુરબાની કરવી દુરૂસ્ત છે. જ્યારે સૂરજ ડૂબી ગયો તે વખતે કુરબાની કરવી દુરૂસ્ત નથી.

૭ મસઅલો. દસમી તારીખથી બારમી તારીખ સુધી જ્યારે મનમાં આવે ત્યારે કુરબાની કરે. ગમેતો દિવસે ગમેતો રાત્રે. પણ રાત્રે ઝુબેહ કરવું ઠીક નથી બુરૂં છે. કે રખેને કોઈ રગ (નસ) કપાય નહિ અને કુરબાની દુરૂસ્ત નહિ થાય.

૮ મસઅલો. (બકરીદની) દસમી અને અગ્યારમી તારીખે સફરમાં હતી ફરી બારમી તારીખે સૂરજ આથમે તે પેહલાં ઘેર પોંહચી ગઈ. અથવા પંદર દહાડા કોઇ ઠેકાણે રેહવાની નીયત કરી લીધી તો હવે તેણીપર કુરબાની કરવી વાજેબ થઈ ગઇ. તેમજ પેહલાં એટલો માલ નહિ હતો કે જેથી કુરબાની વાજેબ થાય ફરી બારમી તારીખે સૂરજ ડૂબે તે પેહલા કોઈ ઠેકાણેથી માલ મળી ગયો તો કુરબાની કરવી વાજેબ છે.

૯ મસઅલો. પોતાની કુરબાનીને પોતાને હાથે ઝુબેહ કરવું બેહતર છે. જો પોતે ઝુબેહ કરવા નહિ જાણુતી હોય તો કોઈ બીજાને હાથે ઝુબેહ કરાવી લે. અને ઝુબેહ કરતી વેળાએ ત્યાં જનાવરની પાસે ઉભું રેહવું વધારે સારૂં છે. અને જો કોઇ એવી જગ્યા હોય કે પડદો કરવાના સબબથી સામે ઉભી રહી શકતી નથી તોપણ સારૂં કંઇ હરકત નથી.

૧૦ મસઅલો. કુરબાની કરતી વખતે ઝબાનથી નીયત પઢવી અથવા દોઆ પઢવી જરૂર નથી. જો મનમાં એવું ધ્યાન કીધું કે હું કુરબાની કરૂં છું અને ઝબાનથી કંઇ પઢી નહિ માત્ર બિસ્મિલ્લાહે અલ્લાહોઅકબર કહીને ઝુબહે કરી દીધું તોપણ કુરબાની દુરૂસ્ત છે. પણ જો યાદ હોય તો તે દોઆ પડવી બહેતર છે જે કે ઉપર બયાન કરવામાં આવી (જુઓ કુરબાનીની ફઝીલતના બયાનમાં)

૧૧ મસઅલો. કુરબાની ફકત પોતાના તરફથીજ દેવી વાજેબ છે; ઓલાદના તરફથી દેવી વાજેબ નથી. એટલુંજ નહિ પણ જો નાબાલેગ (નાની ઉમ્મરની) ઓલાદ માલદાર હોય તો પણ તેનાં તરફથી કરવી વાજેબ નથી. નહિ પોતાના માલમાંથી અને નહિ તે (ઓલાદ) ના માલમાંથી. જોકોઇએ તેના તરફથી કુરબાની કરી દીધી તો નફિલ થઈ ગઇ. પણ પોતાનાજ માલમાંથી (એવી નફિલ કુરબાની કરવી હોયતો) કરે. તે નાબાલેગ બચ્ચાના માલમાંથી કદી પણ કરે નહિ.

૧૨ મસઅલો. બકરી, ઘેટું, મેંઢો, ગાય, બળદ, ભેંસ, પાડો અને ઉંટ એટલાજ જનાવરોની કુરબાની દુરૂસ્ત છે. અને બીજા કોઇ જાનવરની કુરબાની દુરૂસ્ત નથી.

૧૩ મસઅલો. ગાય, ભેંસ, અને ઊંટમાં સાત માણુસો ભાગીયા થઈને કુરબાની કરે તો પણ દુરૂસ્ત છે. પણ તેમાં શરત એછે કે કોઇને હિસ્સો સાતમા ભાગ કરતાં ઓછો નહિ હોવો જોઇએ. જો કોઇનો હિસ્સો સાતમા ભાગ કરતાં ઓછો હશે તો કોઇની કુરબાની દુરૂસ્ત થશે નહિ. જેનો પૂરો ભાગ છે તેની પણ અને જેનો સાતમા ભાગ કરતાં ઓછો છે તેની પણ (દુરૂસ્ત થશે નહિ).

૧૪ મસઅલો. જો ગાયમાં સાત માણુસો કરતાં ઓછા લોકો ભાગીયા થયા જેવાકે પાંચ માણુસો કે છ માણુસો શરીક થયા અને તે સૌ લોકો બરાબર

ના ભાગીયા છે. ત્યારે પણ સૌની કુરબાની દુરૂસ્ત છે. અને આઠ માણુસો શરીક થયા તો કોઈની કુરબાની દુરૂસ્ત થશે નહિ.

૧૫ મસઅલો. કુરબાનીને વાસ્તે કોઇએ ગાય ખરીદ કીધી અને ખરીદી કરતી વખતે એવી નીયત કીધી કે જો કોઇ બીજો માણુસ મળી જશે તો તેને પણ એ ગાયમા ભાગ્યો કરી લેશું અને ભાગમાં કુરબાની કરશું. તે પછી કેટલાક બીજા લોકો તે ગાયમાં શરીક થઇ ગયા તો એ દુરૂસ્ત છે. અને જો ખરીદ કરતી વખતે તેની નીયત ભાગિયો કોઇને કરવાની નહોતી, પણ પૂરી ગાય પોતાના તરફથી કુરબાની કરવાનો ઇરાદો રાખતો હતો, ત્યારે હવે તેમાં કોઇને ભાગીદાર થવું ઠીકતો નથી. તો પણ જો કોઇને ભાગિયો કરી લીધો ત્યારે જોવું જોઇએ કે જેણે (પોતાની કુરબાનીમાં બીજાને) ભાગિયો બનાવ્યો છે તે પૈસાદાર છે કે જેનાપર કુર્બાની વાજેબ છે, અથવા તો ગરીબ માણુસ છે કે જેનાપર કુરબાની વાજેબ નથી. જો પૈસાદાર હોય તો (એવી રીતે ભાગિયા થવું) દુરૂસ્ત છે. અને જો ગરીબ છે તો દુરૂસ્ત નથી.

૧૬. મસઅલો. જો કુરબાનીનું જનાવર કેથે ખોવાઈ ગયું તેથી કરીને બીજું ખરીદ કીધું. ફરી તે પહેલું (ખોવાયલું) મળી આવ્યું. જો પૈસાદારપર એવો પ્રસંગ આવે તો એકજ જનાવરની કુરબાની તેનાપર વાજેબ છે. અને જો ગરીબ માણુસપર એવો વખત આવી બન્યો તો બંને જાનવરોની કુરબાની તેના ઉપર વાજેબ થશે.

૧૭ મસઅલો. સાત માણુસ ગાયમાં ભાગિયા થયા. ત્યારે માંસ હેંચતી વખતે અટકળથી નહિ વ્હેંચીલીએ પણ સારી રીતે તોલીને વ્હેંચી લીએ. નહિતો કોઈનો ભાગ ઓછો કે વધારે રેહશે તો વ્યાજ થઇ જશે અને ગુનો થશે. પણ જો ગોસ્તની સાથે મુંડી પાયા અને ચામડાને મેળવી લીએ તો જે બાજુએ મુંડી પાયા કે ચામડું હશે તે તરફ જો માંસ કમી હશે તો દુરૂસ્ત છે. પછી ગમે તેટલું માંસ ઓછું કેમ ન હોય. જે તરફ માંસ વધારે હતું તે તરફ મુંડી પાયા જો સામેલ કીધા તો પણ વ્યાજ થઈ ગયો અને ગુનો થયો.

૧૮ મસઅલો. બકરૂં એક વરસથી ઓછી ઉમરનું દુરૂસ્ત નથી. જ્યારે પુરા એક વરસનું હોય ત્યારે કુર્બાની જાયઝ છે. અને ગાય તેમજ ભેંસ બે વરસથી ઓછી ઉમરની દુરૂસ્ત નથી. પૂરા બે વરસનાં હોયતોજ કુર્બાની દુરૂસ્ત છે. અને ઉંટ પાંચ વરસથી ઓછી ઉમરનો નહી હોવો જોઇએ. અને મેઢું કે ઘેટું જો એવું મોટું અને જાડું હોય કે [જોવાથી] એક વરસનું માલમ પડતું હોય. અને એક વરસના ઘેટાં અને મેઢાંઓમાં છોડી દઇએ તો કંઈ ફરક માલમ પડે નહિ એવી હાલતમાં છ મહિનાના મેંઢા અને ઘેટાની કુરબાની પણ દુરૂસ્ત છે. અને જો એવું ન હોય તો એક વરસનું હોવું જોઇએ.

૧૯ મસઅલો. જે જનાવર આંધળું હોય અથવા કાણું હોય કે એક આખના ત્રીજા ભાગ જટલી આંખની રોશની અથવા એથી વધારે જતી રહેલી હોય. અથવા એક કાન ત્રીજા ભાગ કે તે કરતાં વધારે કપાઇ ગયો હોય અથવા પુંછડી ત્રીજા ભાગ જેટલી અથવા તેથી વધારે કપાયલી હોય તો તે જનાવરની કુર્બાની દુરૂસ્ત નથી.

૨૦ મસઅલો. જે જનાવર એવું ખોડું હોય કે ફક્ત ત્રણ પગથીજ ચાલતું હોય ચોથો પગ મુકી શકતુંજ નહોય.

અથવા ચોથો પગ મુકે છે પણ તેનાથી ચાલી શકાતું નથી તેની કુરબાની પણ દુરૂસ્ત નથી. અને જો ચાલતી વખતે તે પગ (જે ખોડું છે) જમીનપર ટેકીને ચાલતો હોય, અને ચાલવામાં તેનાથી મદદ લેતું હોય, પણ લંગડાતું ચાલે છે, તો તેની કુરબાની દુરૂસ્ત છે.

૨૧ મસઅલો. એટલો કમજોર બિલકુલ મરકટ (મરણતોલ) જનાવર જેના હાડકાઓમાં બિલકુલ ગુદો નહિ રહયો હોય તેની કુરબાની દુરૂસ્ત નથી. અને જો એટલો બધો કમજોર નહિ હશે તો તેના નબળા હોવાથી કંઈ નુકશાની નથી. તેની કુરબાની દુરૂસ્ત છે. પણ સારા તંદુરૂસ્ત ભરેલા જનાવરની કુરબાની કરવી વધારે સારી છે.

૨૨ મસઅલો. જે જનાવરને બિલકુલ દાંત નહોય તેની કુરબાની દુરૂસ્ત નથી. અને જો કેટલાક દાંત પડી ગયા હોય પણ જેટલા પડી ગયા તેના કરતાં વધારે બાકી છે તો તેની કુરબાની દુરૂસ્ત છે.

૨૩ મસઅલો. જે જનાવરને તે પેદા થયું ત્યારથી કાનો નહોય તેની કુરબાની પણ દુરૂસ્ત નથી. અને જો કાનો તો છે પણ બિલકુલ નાના નાના છે તો તેની કુરબાની દુરૂસ્ત છે.

૨૪ મસઅલો. જે જનાવરને તે પેદા થયું ત્યારથી શીંગડાં નહોય અથવા શીંગડાં તો હતા પણ ટૂટી ગયાં તેની કુરબાની દુરૂસ્ત છે. પણ જો તે બિલકુલ જડમૂળથી ટૂટી ગયા હોય તો કુરબાની દુરૂસ્ત નથી.

૨૫ મસઅલો. ખસ્સી કીધેલા બકરાં અને મેંઢાની કુરબાની દુરૂસ્ત છે. જે જનાવરને ખસ થયલીહોય તેની કુરબાની પણ દુરૂસ્ત છે. પણ જો ખસને

લીધે તદન નબળું થઇ ગયું હોય તો દુરૂસ્ત નથી.

૨૬ મસઅલો. કુરબાની વાસ્તે જનાવર ખરીદ કીધા પછી કોઇ એવી ખોડ તેમાં થઈ આવી જેથી કુરબાની દુરૂસ્ત નથી. તો તેના બદલામાં બીજું જનાવર ખરીદ કરીને કુરબાની કરે પણ જો તે માણુસ ગરીબ હોય કે જેનાપર કુરબાની કરવી વાજેબ નથી તો તેવા માણુસને વાસ્તે જાયઝછે કે તેજજાનવરની કુરબાની કરીદે.

૨૭ મસઅલો. કુરબાનીનું માંસ પોતે ખાય અને પોતાના સગાં બ્હાલાંઓને દીએ, અને ફકીરોને ખેરાત કરે. વધારે સારૂં એછે કે ઓછામાં ઓછો ત્રીજો ભાગ ખેરાત કરે. ખેરાત કરવામાં ત્રીજા ભાગથી ઓછું કરે નહિ. પણ જો કોઇએ થોડુંજ માંસ ખેરાત કીધું તો કોઈ પણ ગુનો થયો નહિ.

૨૮ મસઅલો. કુરબાનીનું ચામડું જોઇએતો એમજ ખેરાત કરીદે અથવા તેને વેચીને તેની કીંમત ખેરાત કરે. અને તે ચામડાની કીંમતના પૈસા એવા માણુસોને દીએ કે જેઓને ઝકાતનો પૈસો દેવો જાયઝ છે. અને કીંમતના જે પૈસા મલા છે તેજ પૈસાઓને ખેરાત કરી દેવા જોઇએ. જો તે પૈસા કોઈ કામમાં ખરચી નાંખ્યા અને તેટલાજ પૈસા પોતાની પાસેથી દઇદીધા તો ઠીક કીધું નહિ. પણ તે ખેરાત અદા થઈ જશે.

૨૯ મસઅલો. એ ચામડાની કીંમતને કોઇ મસીદ સમારવાના અથવા બીજા કોઇ કામમાં લગાડવી દુરૂસ્ત નથી. ખેરાત કરવી જોઇએ.

૩૦ જો ચામડાને પોતાના કામમાં લીએ જેમકે તેની ચાલણી બનાવી લીધી,

અથવા મસક, કે ડોલ, અથવા મુસલ્લો, બનાવો એ પણ જાયઝ છે.

૩૧ મસઅલો. માંસ કે ચરબી અથવા છીંછડાં કંઇ પણ કસાઇને મજુરીના પેટામાં નહિ દીએ પણ મજુરી પોતાની પાસેથી જુદી દીએ.

૩૨ મસઅલો. કુરબાની (ના જનાવરને બાંધવા અને ઢાંકવા વાપરેલી તે)ની દોરડી કે ઓઢા વિગેરે સૌ ચીજોને ખેરાત કરી દે.

૩૩ મસઅલો. કોઇના ઉપર કુરબાની વાજેબ નહિ હતી પણ તેણે કુરબાનીની નીયતથી જનાવર ખરીદી લીધું ત્યારે હવે તે જનાવરની કુરબાની કરી દેવી વાજેબ થઇ ગઇ.

૩૪ મસઅલો. કોઇના ઉપર કુરબાની વાજેબ હતી પણ કુરબાનીના ત્રણે દહાડા ગુજરી ગયા પણ તેણે કુરબાની કીધી નહિ. ત્યારે એક બકરાની અથવા એક ઘેટાની કીંમત જેટલા પૈસા ખેરાત કરી દે. અને જો બકરૂં (અથવા બીજું કોઈ જનાવર) ખરીદી લીધું હતું તો તેજ જનાવરનેજ ખેરાત કરી દે.

૩૫ મસઅલો. જેણે કુરબાની કરવાની માનતા (નઝર) માની; પછી તે કામ (જે કામને વાસ્તે માનતા માની હતી પુરૂં થઇ ગયું, ત્યારે હવે કુરબાની કરવી વાજેબ છે. પછી (તે નઝર માનનારો) ગમે તો પૈસાવાળો હોય કે નહોય. અને માનતાની કુરબાનીનું તમામ માંસ ફકીરોને ખેરાત કરીદે. પોતે નહિ ખાય તેમજ પૈસાવાળા લોકોને પણ નહિં દીએ (જો ભૂલથી પોતે ખાધું હોય અથવા પૈસાવાળા લોકોને ખવાડયું હોય તો) જેટલું પોતે ખાધું અથવા પૈસાદાર માણસોને દીધું હોય તેટલું (ફરી) ફરીથી ખેરાત કરવું પડશે.

૩૬ મસઅલો. જો પોતાની મરજીથી કોઇ ગુજરી ગયલા માણસને સવાબ પોહોંચાડવાની નીયતથી કુરબાની કરે તો તેનાં માંસમાંથી પોતે ખાવું બીજાઓને ખવડાવવું વ્હેચવું સૌ દુરૂસ્ત છે.જેવી રીતે કે પોતાની કુરબાનીને વાસ્તે હુકમ છે.

અકીકાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જેને છોકરો કે છોકરી પેદા થાય તો તેને વાસ્તે બેહતર છે કે (જે દહાડે બચ્ચું પેદા થયું તે દહાડાથી) સાતમે દહાડે તેનું નામ રાખે; અને અકીકો કરે. અકીકો કરવાથી તમામ બલાઓ દૂર થઈ જાય છે. અને આફતોથી બચેલું રહેછે.

૨ મસઅલો. અકીકો કરવાની રીત એછે કે જો છોકરો (પેદા થયો) હોય તો બે બકરાં કે બે ઘેટાં; અને છોકરી (અવતરી) હોય તો એક બકરૂં કે ઘેટું ઝુબેહ કરે. અથવા કુરબાનીની ગાય (જે ભાગમાં કુરબાની થવાની હોય તે) માં છોકરા વાસ્તે બે ભાગ અને છોકરી વાસ્તે એક ભાગ લઇ લીએ. અને (બચ્ચાના) માથાના વાળ બોડાવી નંખાવે, અને વાળના બરાબર ચાંદી કે સોનું તોલીને ખેરાત કરીદે. અને જો મન ચાહે તો બચ્ચાના માથામાં કેસર (ઝાફરાન) લગાડે.

૩ મસઅલો. જો (બચ્ચું પેદા થયા પછી) સાતમે દહાડે અકીકો નહિ કરે તો જ્યારે કરે ત્યારે સાતમો દહાડો હોવાનું ધ્યાન રાખે. એ વધારે સારૂં છે. અને તેની રીત એમ છે કે જે દહાડે બચ્ચું પેદા થયું હોય તેનાથી એક દહાડો અગાઊ અકીકો કરી નાંખે. એટલે જ

જુમ્માને દિવસે પેદા થયું હોય તો (આવતી) જુમેરાતે અકીકો કરી નાંખે. અને જો જુમેરાતે પેદા થયું હોય તો (આવતા) બુધને દહાડે કરી નાંખે. ગમે ત્યારે કરે તે હિસાબથી સાતમો દહાડો પડશે.

૪ મસઅલો એ જે રિવાજ (થઇ ગયલો) છે કે જે વખતે બચ્ચાના માથાપર અસ્ત્રો રાખવામાં આવે છે, અને હજામ માથું બોડવું શરૂ કરેછે કે તરતજ તેજ વખતે બકરૂં ઝુબેહ કરવામાં આવે છે; એ બિલકુલ નકામી રસમ છે. શરીઅતમાં સૌ જાયઝ છે; ગમેતો માથું બોડી રહ્યા પછી ઝુબેહ કરે, અથવા ઝુબેહ કીધા પછી માથું બોડાવે. વગર કારણ અને દલીલે એવી રસમો ઘડી કાઢવી નઠારૂં કામ છે.

૫ મસઅલો. જે જનાવરની કુરબાની જાયઝ નથી તેનો અકીકો પણ કરવો દુરૂસ્ત નથી. અને જેની કુરબાની દુરૂસ્ત છે તેને અકીકાંમાં વાપરવું પણ જાયઝ છે. (કુરબાનીમાં કયા જનાવર દુરૂસ્ત નથી તેનું બયાન કુરબાનીના મસઅલાઓમાં જુઓ).

૬ મસઅલો. અકીકાનો ગોશ્ત ગમેતો કાચો વ્હેંચે, અને ગમેતો રાંધીને વ્હેંચે, અને ગમેતો નોતરૂં કરીને (દઅવત દઇને) ખવડાવે સૌ દુરૂસ્ત છે.

૭ મસઅલો. અકીકાનું માંસ માબાપ, દાદો, દાદી, નાની વિગેરે, સૌને ખાવું દુરૂસ્ત છે.

૮ મસઅલો. કોઇને (બે બકરા અકીકામાં ઝુબેહ કરવા એટલી પૈસાની) ગુંજાશ ન હોય અને તેથી કરીને તે છોકરા તરફથી એકજ બકરાનો (કે ઘેટાનો) અકીકો કરે તો એની પણ કંઈ હરકત નથી જાયઝ છે. અને જો બિલકુલ અકીકોજ નહિ કરે તોપણ કંઈ હરકત નથી.

હજ્જનું બયાન.

જે માણસ પાસે જરૂર કરતાં વધારે એટલો ખરચો હોય કે સવારી ઉપર દરમ્યાના ખરચાથી ખાતો પીતો ચાલ્યો જાય, અને હજ્જ કરીને ચાલ્યો આવે, તેને માથે હજ્જ ફરઝ થઇ જાય છે. અને હજ્જની મોટી ફઝીલત આવેલી છે; જેમકે જનાબ રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જે હજ્જ ગુનાહો અને બુરાઇયોથી પાક હોય તેનો બદલો જન્નતવગર બીજું કંઇજ નથી. તેવીજ રીતે ઉમરાને વાસ્તે પણ મોટા સવાબનો વાયદો ફરમાવવામાં આવેલો છે.

જેમકે હુઝૂર રસૂલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે હજ્જ અને ઉમરો બંને ગુનાહોને એવા દૂર કરે છે કે જેવી રીતે ભઠ્ઠી લોઢાના મેલને દૂર કરે છે. અને જેને માથે હજ્જ ફરઝ હોય અને તે નહિ કરે તેને વાસ્તે બહુજ મોટી ધમકી (દેવામાં) આવેલી છે. જેમકે રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જેની પાસે ખાવાપીવાનો અને સવારીનો એટલો સામાન હોય કે જેથી તે બેતુલ્લાહ શરીફ સુધ્ધી જઇ શકે, અને ફરી તે હજ્જ નહિ કરે તો, કંઇ તાજુબી જેવી વાત નથી કે તે યહૂદી થઇને અથવા નસરાની થઇને મરે. અને એ પણ ફરમાવેલું છે કે હજ્જને તરક કરવી ઈસલામનો તરીકો નથી.

૧ મસઅલો. આખી ઉમ્મરમાં એક વખત હજ્જ કરવી ફરઝ છે. જો ઘણી હજ્જ કીધી તો એક ફરઝ હજ્જ અદા થઈ; અને બાકી સૌ નફિલ હજ્જો થઇ. અને તેઓનો પણ બહુજ મોટો સવાબ છે.

૨ મસઅલો. જુવાન થાય તે પહેલાં નાનપણમાં જો કોઇએ હજ્જ કીધી હોય તેની કંઇ ગણત્રી નથી. જો પૈસાદાર હોય તો જુવાન થયા પછી ફરીથી હજ્જ કરવી ફરઝ છે. અને જે હજ્જ તેણે નાનપણમાં કીધી છે તે નફિલ છે.

૩ મસઅલો. આંધળી ઓરત અથવા મરદ) પર હજ્જ ફરઝ નથી પછી ગમે તેવી માલદાર કેમ ન હોય.

૪ મસઅલો. જ્યારે કોઇના ઉપર હજ્જ ફરઝ થઇ ગયો ત્યારે તરતજ તેજ વરસે હજ્જ કરવી (તેના ઉપર) વાજેબ છે. વગર ઉજરે વાર લગાડવી અને એમ વિચારવું કે હજી ઉમ્મર ઘણી બાકી છે ફરી કોઈ વરસે કરી લેશું એ દુરૂસ્ત હથી. ફરી બે ચાર વરસ પછી પણ જો હજ્જ કરશે તો અદા તો થશે પણ (વાર લગાડવાથી) ગુનેગાર થશે.

૫ મસઅલો. હજ્જ કરવાને વાસ્તે રસ્તામાં પોતાના ધણી અથવા મહરમ [કે જેની સાથે કદીપણ નિકાહ કરવું શરીઅતમાં દુરૂસ્ત નથી તે] નું સાથે હોવું પણ જરૂરી છે. તે [મહરમ] ને સાથે લીધા વગર હજને વાસ્તે જવું દુરૂસ્ત નથી. પણ મક્કા શરીફથી જો બઢતા દૂર રહેતી હોય કે તેણીના ઘરથી મક્કા શરીફ સુધી ત્રણ મનઝિલ નહિ થતી હોય તો ધણી અથવા મહરમને સાથે લીધા વગર જવું પણ દુરૂસ્ત છે.

૬ મસઅલો. જો તે મહરમ નાબાલેગ (નાની ઊમરનો) અથવા એવો બદદીન [ખરાબ ચાલનો] હોય કે મા કે બેન વિગેરેને વાસ્તે પણ તેના પર ભરોસો નહિ રખાય તો તેની સાથે જવું પણ દુરૂસ્ત નથી.

૭ મસઅલો. સાથે જવા વાસ્તે જ્યારે કોઇ મહરમ મળી જાય ત્યારે હવે જો ધણી પોતાની ધણીઆણીને હજ કરવા જવાને રોકાણ કરે તો એવાત ધણીને જાયઝ નથી. જો ધણી રોકાણ કરે તો પણ તેની વાત માને નહિ અને ચાલી જાય.

૮ મસઅલો. જે છોકરી હજી જુવાન થઈ નથી પણ જુવાનીને લગભગ પાસે છે તેને પણ શરએ શરીફે ઠેરવેલા મહરમ વગર જવું દુરૂસ્ત નથી. તેમજ ગેર મહરમ વગર જવું પણ તેણીને જાયઝ નથી.

૯ મસઅલો. જે મહરમ તેણીને હજ કરાવવા વાસ્તે લઈ જાય તેનો તમામ ખર્ચો તેના પરજ વાજેબ છે; જે કંઈ ખરચ થાય તે દીએ.

૧૦ મસઅલો. જો આખી ઉમ્મર એવો મહરમ નહિ મળ્યો જેની સાથે સફર કરે તો હજ નહિ કરવાનો ગુનો થશે નહિ. પણ મરતી વખતે એવી વસીયત કરી જવી વાજેબ છે કે મારા તરફથી હજ કરાવશો. મરી જવા પછી તેના વારસો તેણીનાજ માલમાંથી કોઇ માણસને ખરચો દઇને મોકલે કે તે જઇને તે મુડદાના તરફથી હજ કરીને આવે. તેથી કરીને તેના માથાપરથી હજ ઉતરી જશે. અને એ હજને જેબીજાના તરફથી કરવામા આવે છે હજ્જે બદલ કહે છે.

૧૧ મસઅલો. જો કોઇને માથે હજ ફરઝ હતો અને તેણીએ સુસ્તી કરીને વારલગાડી દીધી પછી તે આંધળી થઈ ગઇ અથવા એવી માંદી પડી ગઈ કે બિલકુલ સફર કરવા લાયક રહી નહિ, તો તેણીને પણ હજ્જે બદલની વસીયત કરી જવી જોઇએ.

૧૨ મસઅલો. જો તેણી એટલુ માલ છોડીને મરી ગઈ કે કરજો વિગેરે દેતાં

ત્રીજા ભાગમાંથી હજ્જે બદલ કરાવી શકીએ છીએ, ત્યારે તો વારસો ઉપર તેણીની વસીયતનું પૂરૂં કરવું અને હજ્જે બદલ કરાવવું વાજેબ છે. અને જો માલ થોડો હોય કે જેથી માલના ત્રીજા ભાગમાંથી હજ્જે બદલ નહિ થઇ શકતો હોય તો તેણીનો વલી હજ કરાવે નહિ. પણ જો એમ કરે કે મુરદાના માલનો ત્રીજો ભાગ દીએ અને તે ઉપરાંત જેટલો વધુ ખરચ થાય તે પોતે દઇ દીએ, તો અલબત્ત હજ્જે બદલ કરાવી શકે છે. સાર એ કે મુરદાના માલમાંથી ત્રીજો ભાગ કરતાં વધુ દીએ નહિ પણ જો તેણીના તમામ વારસો પોતાની ખુશીથી રાજી થઇ જાય કે અમે પોતાનો હિસ્સો લેશું નહિ તમે હજ્જે બદલ કરાવી દો તો ત્રીજા ભાગ કરતાં વધારે ખરચવું પણ જાયઝ છે. પણ નાબાલેગ વારસોની રજાનો શરએ શરીફમાં કંઇ ભરોસો નથી. તેથીકરીને તેઓનો હિસ્સો બિલકુલ નહિ લીએ.

૧૩ મસઅલો. જો તેણી હજ્જે બદલની વસીયત કરીને મરીગઇ પણ માલ ઓછો હતો તેથી કરીને ત્રીજા ભાગમાં હજ્જે બદલ થઇ શકયો નહિ, અને ત્રીજા ભાગ કરતાં વધારે ખરચવાને વારસોએ ખુશીસાથે કબૂલ રાખ્યું નહિ, તેથીકરીને હજ કરાવવામાં આવી નહિ, તો તે બેચારીપર કોઈ તરેહનો ગુનો નથી.

૧૪ મસઅલો. સૌ વસીયતોનો એજ હુકમ છે. તેથી જો કોઈના ઉપર ઘણા રોઝા અને નમાઝો કઝા થયલાં બાકી હતાં; અથવા ઝકાત બાકી હતી અને વસીયત કરીને મરી ગઈ તો માલ માલના ત્રીજા ભાગમાંથી એ સૌ કંઇ કરવામાં આવશે. ત્રીજા ભાગ કરતાં વધારે, વારસોની મનની ખુશી વિના ખરચવું, જાયઝ નથી અને એનું બયાન પેહલાં પણ આવી ગયું છે.

૧૫ મસઅલો. તેણીની વસીયત વગર તેણીના માલમાંથી હજ્જે બદલ કરાવવું દુરૂસ્ત નથી. પણ જો તમામ વારસો ખુશીથી કબૂલ રાખે તો જાયઝ છે. પણ નાબાલેગની રજા આપવી માતબર નથી. પણ એમાં તેણીનો ફરજ હજ અદા થશે નહિ. નફિલ હજનું સવાબ મળશે.

૧૬ મસઅલો. જો તે ઓરત ઈદ્દતમાં હોય તો ઈદ્દત છોડીને હજવાસ્તે જવું દુરૂસ્ત નથી.

૧૭ મસઅલો. જેની પાસે મકકે જઇ આવવા જેટલો ખરચો હોય અને મદીના શરીફ જવાનો ખરચ નહોય તેને માથે હજ ફરઝ છે. કેટલાક લોકો સમજે છે કે જ્યાં સુધી મદીના શરીફનો ખરચો પણ પાસે નહોય ત્યાં સુધી જવું ફરઝ નથી એ તદન ખોટો વિચાર છે.

૧૮ મસઅલો. એહરામમાં ઓરતને મોં ઢાંકવા વાસ્તે લુગડું મોંથી લગાડવું દુરૂસ્ત નથી. આજ કાલ એ કામ વાસ્તે એક જાળીવાળો પંખો વેચાતો મળે છે; તેને ચેહારાપર બાંધી લેવું જોઇએ. અને આંખો આગળ જાળીને રાખે તેનાઊપર બુરકો પડયો રહે એ દુરૂસ્ત છે.

૧૯ મસઅલો. હજના બાકી મસઅલાઓ હજ કીધા વગર સમજી શકાય તેવા નથી, તેમજ યાદ રાખી શકાય તેવા પણ નથી. અને જ્યારે હજ કરવા જઇએ છીએ ત્યારે ત્યાં મોઅલ્લિમ લોકો સૌ શીખાડીદેછે તેથી લખવાની જરૂર જણાઇ નહિ. તેમજ ઊમરાની રીત પણ ત્યાં જવાથી માલમ પડી જાય છે.

મદીના શરીફની ઝીયારતનું બયાન.

જો શકિત હોય તો હજ પછી અથવા

હજ પેહલાં મદીનએ મુનવવરામાં હાઝર થઇને જનાબ રસૂલે મકબૂલ સલ્લલ્લાહો અલેહે વસલ્લમના રોઝા મુબારક અને મસજીદે નબવીની ઝીયારતથી બરકત હાસેલ કરે. એને વાસ્તે રસૂલે મકબૂલે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે "જે માણસે મારી વફાત પછી મારી ઝીયારત કીધી તેને તેજ બરકત મળશે જેવી કે મારી જીંદગીમાં કોઇએ ઝીયારત કીધી." અને એપણ ફરમાવ્યું છે કે જે માણસ ફકત હજ કરે અને મારી ઝીયારતે નહિ આવે તેણે મારી સાથે મોટી બેમરવતી કીધી. અને એ મસીદ (મસજીદેનબવી)ને વાસ્તે આપે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જે માણસ એમાં એક નમાઝ પડશે તેને પચાસ હઝાર નમાઝો પડવા જેટલો સવાબ મળશે. અલ્લાહ તઆલા આપણને સૌને એ દોલત નસીબ કરે અને નેક કામોની તોફીક અતા કરે આમીન યારબ્બુલ આલમીન.

મન્નત (માનતા) માનવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઇ કામપર ઇબાદત કરવા વાસ્તે કોઈ નઝર માની, ફરી તે કામ પૂરૂં થઇ ગયું કે જેને વાસ્તે મન્નત માની હતી તો હવે મન્નતનું પૂરૂં કરવું વાજેબ છે. જો મન્નતને પૂરી નહિ કરશો તો બહૂજ ગુનો થશે. પણ જો કોઈ ખોટી મન્નત લીધી હોય જે શરેશરીફની રૂએ માતબર નથી તો તેનું પુરૂ કરવું વાજેબ નથી જેમ કે અમે આગળ બયાન કરશું.

૨ મસઅલો. કોઇએ કહ્યું કે ઓ-અલ્લાહ તઆલા જો મારૂં ફલાણું કામ થઈ જાય તો પાંચ રોઝા રાખીશ તો જ્યારે કામ થઈ જશે ત્યારે પાંચ રોઝા રાખવા પડશે. અને જો કામ નહિ થયું તો રાખવા પડશે નહિ. જો ફકત એટલુંજ કહ્યું કે પાંચ રોઝા રાખીશ તો તેને અખત્યાર છે જોઇએ તો પાંચ રોઝા લગોલગ એક સાથે રાખે અને જોઇએ તો એકેક બબે કરીને પૂરા કરી લીએ. બન્ને વાતો દુરૂસ્ત છે, અને જો નઝર માનતી વખતે એમ કહી દીધું કે પાંચે રોઝા લગોલગ રાખીશ, અથવા દિલમાં એવી નીયત કીધી ત્યારે તો સૌ એક સાથેજ રાખવા પડશે જો વચ્ચે એકાદ છુટી જાય તો ફરીથી રાખે.

૩ મસઅલો જો એમ કહ્યું કે જુમ્માનો રોઝો રાખીશ અથવા મોહરમની પહેલી તારીખથી દસમી તારીખ સુધી રોઝા રાખીશ તો ખાસ જુમ્માને દહાડે રોઝો રાખવો વાજેબ નથી અને મોહરમની ખાસ તેજ તારીખોમાં રોઝા રાખવા વાજેબ નથી જ્યારે ચાહે ત્યારે દશ રોઝા રાખી લીએ. પણ દરોદસ રોઝા લગોલગ રાખવા પડશે. પછી ગમે તો મોહરમમાં રાખે અને ચાહે તો કોઇ બીજા મહિનામાં, સૌ જાયઝ છે. તેમજ જો એમ કહ્યું કે "જો આજે મારૂં કામ થઈ જાય તો કાલેજ રોઝો રાખીશ ત્યારે પણ તે ચાહે ત્યારે રાખી શકે છે,

૪ મસઅલો કોઇએ નઝર માનતી વખતે એમ કહ્યું કે મોહરમના મહિનાના રોઝા રાખીશ. તો મોહરમના આખા મહિનાના રોઝા લગોલગ તોહીને રાખવા પડશે. જો વચ્ચે કોઇ સબબને લીધે પાંચ દશ રોઝા છુટી જાય તો તેના બદલામાં તેટલા રોઝા બીજા રાખીલીએ. સૌ રોઝા ફરીથી રાખે નહિ. અને તેણી એમ પણ કરી શકે છે કે તે નઝરના રોઝા ખાસ મોહરમમાં નહિ રાખતાં

બીજા કોઇ મહીનામાં રાખે. પણ લગોલગ રાખવા જોઇએ.

૫ મસઅલો. કોઇએ માનતા લીધી કે મારી ખોવાઇ ગયેલી વસ્તુ મળવાથી હું આઠ રકાત નમાઝ પઢીશ. તો તેના મળી જવાથી આઠ રકાત નમાઝ પઢવી પડશે. ગમે તો એક સાથેજ આઠે રકાતની નીયત બાંધી લીએ. અથવા ચાર ચારની નીયત કરે, અથવા બબેની, સૌનો તેને અખત્યાર છે.

૬ મસઅલો. કોઇએ એક રકાત પઢવાની મન્નત માની તો પૂરી બે રકાત પઢવી પડશે. જો ત્રણ રકાતની મન્નત કરે તો પૂરી ચાર અને જો પાંચ રકાતની નઝર માને તો પૂરી છ રકાતો પઢે. એવીજ રીતે વધૂ ગણત્રીનો હુકમ છે.

૭ મસઅલો. એવી રીતે માનતા માની કે દશ રૂપીયા ખેરાત કરીશ, અથવા એક રૂપીયો ખેરાત કરીશ, તો જેટલું કહ્યું તેટલુંજ ખેરાત કરે. જો એમ કહ્યું કે પચાસ રૂપીયા ખેરાત કરીશ. અને તેની પાસે તે વખતે માત્ર દશ રૂપીયા જેટલોજ સંજોગ છે, તો દશ રૂપીયાજ દેવા પડશે. પણ જો દશ રૂપીયા ઉપરાંત કંઇ માલ રાચરચીલું પણ હોય તો તેની કીંમત પણ તેજ મન્નતમાં સાથે ગણી લેવી પડશે. તેનો દાખલો એમ સમજો કે દશ રૂપિયા રોકડા છે. અને સૌ માલ અસબાબ પંદર રૂપીયાનો છે. એ સૌ મળી પચીસ રૂપીયા થયા. ત્યારે ફક્ત પચીસ રૂપીયા ખેરાત કરવા વાજેબ છે. તેથી વધારે કરવા વાજેબ નથી.

૮ મસઅલો. જો એમ મન્નત માની કે દશ ફકીરોને ખવડાવીશ ત્યારે જો મનમાં એવો વિચાર હોય કે એક વખત ખવડાવીશ અથવા બે વખત ખવડાવીશ ત્યારે તો એવીજ રીતે ખવડાવે. અને જો કંઇ મનમાં ધાર્યું નથી તો દશ ફકીરોને બે વખત ખવડાવે. અને જો કાચું અનાજ દીએ તો તેમાં પણ એજ વાત છે કે જો મનમાં કંઇ વિચાર કીધો હોય કે દરેક ફકીરને એટલું અનાજ દઇશ તો તેટલું દીએ. અને કંઈ વિચાર કીધો નહોતો તો દરેકને એટલું દીએ કે જેટલું અમે ફિત્રના સદકામાં બયાન કીધું છે.

૯ મસઅલો. જો એમ કહ્યું (નઝર માની) કે એક રૂપીયાની રોટલી ફકીરોને વ્હેંચીશ તો તેને અખત્યાર છે કે ગમે તો એક રૂપીયાની રોટલી દીએ, અને ગમે તો એક રૂપીયાની કોઈ બીજી ચીજ, અથવા એક રૂપીયો નગદ દીએ.

૧૦ મસઅલો કોઇએ એમ કહ્યું કે દસ રૂપીયા ખેરાત કરીશ દરેક ફકીરને એક એક રૂપીયો દઇશ. પછી દસે દસ રૂપીયા એકજ ફકીરને દઇ દીધા તો પણ જાયઝ છે દરેક ફકીરને એક એક રૂપીયો દેવો વાજેબ નથી. જો દશ રૂપીયા વીશ ફકીરોને દીએ તોપણ જાયઝ છે. અને જો એમ મન્નત માની હોય કે દસરૂપીયા દસ ફકીરોમાં ખેરાત કરીશ ત્યારે પણ જો તે ચાહે તો દસને દીએ અને ગમેતો દસ કરતાં ઓછા ફકીરોને અને ગમેતો દસ કરતાં વધારે ફકીરોને દીએ.

૧૧ મસઅલો. જો એમ કહ્યું કે દસ નમાઝીઓને અથવા દસ હાફેઝોને ખવડાવીશ; તો દસ ફકીરોને ખવડાવે પછી તેઓ ગમે તો નમાઝી કે હાફેઝ હોય અથવા નહિં હોય.

૧૨ મસઅલો. કોઇએ એમ કહ્યું કે મક્કામાં દસ રૂપીયા ખેરાત કરીશ તો મક્કામાંજ ખેરાત કરવી વાજેબ નથી.

જયાં જોઈએ ત્યાં ખેરાત કરે. અથવા એમ કહયું હતું જુમ્માને દહાડે ખેરાત કરીશ અને ફલાણા ફકીરને દઇશ તો જુમ્માનેજ દહાડે ખેરાત કરવી અને તેજ ફકીરોને દેવી કંઇ જરૂર નથી. તેમજ એક રૂપીયો ખાસ ઠેરવ્યો અને કહયું કે એજ રૂપીયો અલ્લાહની રાહમાં દઇશ, તો ખાસ તેજ રૂપીયો દેવાની કંઈ જરૂર નથી ગમે તે દીએ, અથવા તેટલુંજ બીજું દીએ.

૧૩ મસઅલો. એવી રીતે જો મન્નત માની કે જુમ્મા મસીદમાં નમાઝ પઢીશ અથવા મક્કા શરીફમાં નમાઝ પઢીશ, ત્યારે પણ તેની મરજીમાં આવે ત્યાં (મસીદમાં કે ઘરમાં નમાઝ) પઢી લીએ.

૧૪ મસઅલો. કોઇએ એમ કહયું કે જો મારો ભાઈ સારો થઇ જશેતો એક બકરી ઝુબેહ કરીશ અથવા એમ કહયું કે એક બકરીનું ગોશ્ત ખેરાત કરીશ તો મન્નત થઈ ગઇ. જો એમ કહયું કે કુરબાની કરીશ તો કુર્બાનીના દહાડામાં ઝુબેહ કરવું જોઇએ. અને મચકુર બન્ને હાલતોમાં તેનું ગોશ્ત ફકીરો શિવાય બીજા કોઈને દેવું અને પોતે ખાવું દુરૂસ્ત નથી. જેટલું પોતે ખાય અથવા પૈસાદારોને દીએ તેટલું ફરીથી ખેરાત કરવું પડશે.

૧૫ મસઅલો. એક ગાય કુરબાની કરવાની મન્નત માની ફરી ગાય નહિ મળી તો સાત બકરીઓ (કુરબાની) કરી દીએ.

૧૬ મસઅલો. એમ નઝર માનેલી કે મારો ભાઇ (જે પરદેશમાં છે તે) આવે તો દસ રૂપીયા ખેરાત કરીશ. ફરી આવવાની ખબર સાંભળીને તેણીએ તેના આવવા પેહલાંજ રૂપીઆ ખેરાત કરી દીધા તો મન્નત પૂરી થઇ નહિ. તેના આવવા પછી ફરીથી ખેરાત કરે.

૧૭ મસઅલો જો એવા કામ સારૂ મન્નત માની કે જે કામ થઈ જવાની ઉમેદ રાખેછે અને ઇચ્છા રાખતી હોય કે એ કામ થઈ જાય; જેમકે એમ કહે કે જો હું (માંદગીથી) સારી થઇ જાઉં તો એવી રીતે કરૂં. જો મારો બાપ તેનાપર જે મુકરદમો ચાલેછે તેનાથી છૂટી જાય તો અથવા તેની નોકરી થઇ જાયતો એવી રીતે કરીશ. તો જ્યારે તે કામ થઈ જાય ત્યારે મન્નત પૂરી કરે. અને જો એમ કહયું કે જો તારી સાથે વાત કરૂં તો બે રોઝા રાખું અથવા એમ કહયું કે આજે હું નમાઝ નહિ પઢું તો એક રૂપીયો ખેરાત કરૂં. ફરી તેની સાથે વાત કીધી અથવા નમાઝ નહિ પઢી તો ચાહે તો કસમનો કફારો દીએ, અને ચાહે તો બે રોઝા રાખે, અને એક રૂપીયો ખેરાત કરે. તેને અખત્યાર છે.

૧૮ મસઅલો. મન્નત માની કે હઝારવખતે દરૂદ શરીફ પઢીશ. અથવા હઝાર વખતે કલમો પઢીશ. તો મન્નત થઇ ગઇ અને પઢવું વાજેબ થઇ ગયું. અને જો કહે કે હઝાર વખતે સુબહાનલ્લાહ પઢીશ અથવા હઝાર વખત લાહોલ પઢીશ તો મન્નત થઇ નહિ અને પઢવું વાજેબનથી

૧૯ મસઅલો. મન્નત માની કે દસ કુરાને શરીફ ખતમ કરીશ અથવા એક પારો પઢીશ તો મન્નત થઇ ગઈ.

૨૦ મસઅલો. એવી મન્નત માની કે અમુક કામ થઈ જાય તો મોલુદ પઢાવીશ તો મન્નતજ થઈ નહિ. અથવા મન્નત કીધી કે ફલાણું કામ થશે તો ફલાણાપીરની કબરપર ચાદર ચઢાવીશ (અ-

થવા ગિલાફ ચઢાવીશ) તો એ મન્નત નહિ થઈ. અથવા શાહ અબ્દુલહક સાહેબ (રૂદૌલીવાળા રહ.) નો તોશો માન્યો, અથવા ત્રણમણની દેગ, અથવા સૈયદ કબીર (રહ)ની ગાય માની, અથવા મસીહમર ગુલગુલા ચઢાવવાની અને અલ્લાહપાકનાં તાંકાં ભરવાની મન્નત (જેમકે હિંદુસ્તાન-માં માનવાનો રિવાજ છે) માની અથવા બડે પીર સાહેબ (રહ) ની અગ્યારવીંની મન્નત માની તો એ મન્નત સહીહ નથી (બલકે એમાં કેટલીએક તો શીર્ક છે તેનું પુરૂં કરવું વાજેબ નથી).

૨૧ મસઅલો. મૌલા મુશકિલ કુશાનો રોઝો, આસબીબીનો કુંડો, એસા તદ્દન ખોટી વાતો અને બાતેલ કામો છે. અને મુશકિલ કુશાનો અથવા કોઇ પણ વલી પેગંબર, જીન, ફરિશ્તાનો રોઝો રાખવો, અથવા તેની મન્નત માનવી શિર્ક છે.

૨૨ મસઅલો. એવી મન્નત માની કે ફલાણી મસીદ ટૂટી પડી છે તેને બંધાવી દઈશ. અથવા ફલાણું પુલ બંધાવી દઇશ. તો એ મન્નત પણ સહીહ નથી તેને માથે કંઇ વાજેબ થયું નથી.

૨૩ મસઅલો. જો એમ કહયું કે મારો ભાઈ સારો થઇ જાય તો નાચ કરાવીશ, અથવા વાજું વગડાવીશ, અથવા ડુમનીઓ ગવાડીશ, (અથવા ઢોલક વગાડીને રતજગો કરીશ,) ત્યારે એ મન્નત[કબીરો] ગુનો છે. સારા થયા પછી એમ કરવું જાયઝ નથી.

૨૪ મસઅલો. અલ્લાહ તઆલા શિવાય બીજા કોઇની મન્નત માનવી જેમકે એમ કેહવું કે ઓ બડે પીર [રહ]! જો મારૂં કામ થઇ જાય તો હું તમારે વાસ્તે ફલાણું કામ કરીશ, અથવા કબરો અને મઝારો પર [મન્નત માનવા અને તે કબર વાળાઓથી મદદ માંગવા] જવું, અથવા જયાં જીન્નો રહેતા હોય ત્યાં જવું અને મદદ માગવી, હરામ અને શીરક છે. એટલુંજ નહિ પણ એ મન્નતની ચીઝનું ખાવું પણ હરામ છે. અને કબરો પર જવાની ઓરતો વાસ્તે (હઝરત નબી [સલ]ની કબર શીવાય) હદીસમાં મનાઇ આવેલી છે, હઝરતે (સલ] એવી ઓરતો પર લઅનત કીધી છે.

કસમ ખાવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. વગર જરૂરતે વારંવાર કસમ ખાવી બુરી વાત છે. એમાં ખોદા પાકના નામની ઘણીજ હલકાઈ અને બેઇઝઝતી થાય છે. જ્યાંસુધી બની શકે ત્યાંસુધી સાચી વાત પર પણ કસમ નહિ ખાવા જોઇએ.

૨ મસઅલો. જેણે અલ્લાહ તઆલાની કસમ ખાધી અને એમ કહ્યું અલ્લાહ કસમ, ખોદા કસમ, ખોદાની ઇઝઝત અને જલાલની કસમ, ખોદાની બુઝુર્ગી અને મોટાઇની કસમ, તો કસમ થઇ ગઇ; હવે તેનાથી વિરૂદ્ધ કરવું જાયઝ નથી. જો ખોદાનું નામ નહિ લીધું ફક્ત એટલુંજ કહી દીધું કે હું સમ ખાઉં કે ફલાણું કામ નહિ કરીશ ત્યારે પણ કસમ થઇ ગઈ.

૩ મસઅલો. જો એમ કહે કે ખોદા ગવાહ છે, ખોદાને ગવાહ કરીને કહું છું, ખોદાને હાઝેર નાઝેર જાણીને કહું છું ત્યારે પણ કસમ થઈ જશે.

૪ મસઅલો. કુરઆનની કસમ, કલામુલ્લાહની કસમ, કલામે મજીદની કસમ ખાઇને કંઈ વાત કીધી તો કસમ થઇ ગઇ. અને જો કલામે મજીદને હાથમાં લઇને અથવા તેપર હાથ મુકીને કંઇ વાત કીધી પણ કસમ નહિ ખાધી ત્યારે કસમ થઇ નહિ.

૫ મસઅલો. જો એમ કહે કે જો ફલાણું કામ કરૂં તો બેઈમાન થઈને મરૂં; મરતી વખતે ઈમાન નસીબ નહિ થાય, બેઈમાન થઇ જાઉં; અથવા એમ કહ્યું કે જો ફલાણું કામ કરૂં તો હું મુસલમાન નહિ, ત્યારે કસમ થઇ ગઈ. તે (કહેલી) વાતથી જો ઉલટું કરશે તો (કસમનો) કફારો દેવો પડશે, અને ઇમાન જશે નહિ.

૬ મસઅલો. જો તે કામ કીધું હોય તો હાથ ટૂટી જાય, દીદા (ડોળા) ફૂટે, કોઢી થઈ જાય બદન ફૂટી નીકળે, ખોદાનું ગઝબ ટૂટી પડે, આસમાન ફાટીને પડી જાય, દાણાદાણાની મોહતાજ થઈ જાય, ખોદાની માર પડે, ખોદાની ફીટકાર પડે, જો ફલાણું કામ કરૂં તો સુવ્વર ખાઉં, મરની વખતે કલમો નસીબ નહિ થાય, કેયામતને દહાડે ખોદા અને રસૂલની સામે મોં કાળું થાય. એ વાતોથી કસમ થતી નથી. મઝકૂર વાતોમાંથી કોઈ વાત કહીને પછી તેથી ઉલટું કામ કર્યું હોય તો કફારો દેવો પડશે નહિ.

૭ મસઅલો. ખોદા શિવાય બીજા કોઇની કસમ ખાવાથી કસમ થતી નથી જેમકે રસુલુલ્લાહ (સલ) ની કસમ, કાબાની કસમ, મારી આંખોની કસમ, મારી જુવાનીની કસમ. મારા હાથ પગની કસમ, મારા બાપની કસમ, મારા બચ્ચાની કસમ, મારા વ્હાલાઓની કસમ, તમારા માથાની કસમ તમારા જાનની સોગન, તમારા સોગન, મારા સોગન. એવી રીતે સોગન ખાઇને જો તેથી ઉલટું કરે તો કફારો દેવો પડશે નહિ. પણ અલ્લાહ તઆલા શિવાય બીજા કોઇના પણ (પછી તે રસુલ હોય, નબી, વલી, ગૌસ, કુતુબ, જીન, ફરીશ્તો, પીર કે શહીદ) સમ એટલે સોગન ખાવા બહુજ મોટો ગુનો છે. હદીસે શરીફમાં એની બહુજ સખત મનાઇ આવેલી છે. અલ્લાહને છોડી બીજા કોઇના સોગન ખાવા એ શીર્ક છે. એનાથી બહુજ બચવું જોઇએ.

૮ મસઅલો. કોઇએ કહયું કે તારા ઘરનું ખાવું મને હરામ છે, અથવા એમ કહયું કે ફલાણી વસ્તુ મેં મારા પર હરામ કરી લીધી. તો એમ કહેવાથી તે ચીજ હરામ થતી નથી. પણ એ કસમ થઈ ગઈ જો ખાશે તો કફારો દેવો પડશે.

૯ મસઅલો. કોઈ બીજાના સોગન દેવાથી કસમ થતી નથી. જેમકે કોઇએ તમને કહયું તમને ખોદાના સોગન એ કામ જરૂર કરશો. તો એ કસમ નહિ થઇ તેથી ઉલટું કરવું દુરૂસ્ત છે.

૧૦ મસઅલો. કસમ ખાઇને તેની સાથે ઈનશાઅલ્લાહ એ શબ્દ કહી દીધો. જેમકે કોઈ એમ કહે કે ખોદાની કસમ ફલાણું કામ ઈનશાઅલ્લાહ નહિ કરીશ તો કસમ થઈ નહિ.

૧૧ મસઅલો. જે કામ થઈ ગયું હોય તેને માટે જૂઠી કસમ ખાવી મોટો ગુનો છે. જેમકે કોઇએ નમાઝ પઢી નહિ હોય અને કોઇએ પુછયું તો કહી દીએ કે ખોદાના સોગંદ મેં નમાઝ પઢી લીધી અથવા કોઈથી ગલાસ ટૂટી ગયો હોય અને જયારે પુછવામાં આવ્યું ત્યારે કહી દીધું ખોદાના સોગન મેં નહિ તોડયો; જાણી જોઇને જૂઠા સોગન ખાધા તો તેના ગુનાનો કંઈ પાર નથી. અને તેનો કંઈ કફારો પણ નથી. હવે તો રાત અને દહાડો ખોદા પાકથી તોબા અસતગફાર કરીને પોતાના ગુનાહોની માફી માંગે એ શિવાય બીજું કંઈ થઈ શકતું નથી. અને જો ભૂલથી અથવા દગા ફટકામાં આવીને જૂઠી કસમ ખાઈ લીધી તો,

જેમકે કોઈએ કહયું કે ખોદાના સમ હજી ફલાણો માણસ આવ્યો નથી. અને પોતાના મનમાં ચોકસ રીતે તેમજ સમજતી હતી કે હું સાચા સમ ખાઈ રહેલી છું, પછી જણાયું કે તે માણસ તે વખતે આવી ગયું હતું ત્યારે એ સોગન માફ છે. એમાં ગુનો પણ નહિ થશે અને કફારો પણ દેવો પડશે નહિ.

૧૨ મસઅલો. જો એવી વાતપર સમ ખાધા કે જે હજી થઈ નથી પણ હવે પછી થશે, જેમકે કોઈ કહે કે ખોદાના સોગન વરસાદ આજે વરસશે, અથવા ખોદાના સમ આજે મારો ભાઈ (બહાર ગામથી) આવશે. ફરી તે આવ્યો નહિ, અને વરસાદ વરસ્યો નહિ તો (કસમનો) કફારો દેવો પડશે.

૧૩ મસઅલો. કોઈએ સમ ખાધા કે આજે કુરાન જરૂર પઢીશ તો હવે કુરાન પઢવું વાજેબ થઈ ગયું. નહી પઢશે તો ગુનો થશે. અને કફારો દેવો પડશે. અને જો કોઈએ સોગન ખાધા કે ખોદાના સમ આજે ફલાણું કામ નહી કરીશ ત્યારે હવે તે કામ કરવું દુરૂસ્ત નથી. જો કરશે તો કસમ તોડવાનો કફારો દેવો પડશે.

૧૪ મસઅલો. કોઈએ ગુનાહ કરવાના સોગન ખાધા કે ખોદાના સમ આજે ફલાણીની ચીજ ચોરી લાવીશ, ખોદાના સમ આજે નમાઝ નહિ પઢીશ. ખોદાના સોગન મારા માબાપથી કદી બોલીશ નહિ. તો એવે વખતે કસમ તોડી નાંખવી વાજેબ છે. સોગન તોડીને કફારો દઈ દીએ, નહિ તો ગુન્હો થશે.

૧૫ મસઅલો. કોઈએ સમ ખાધાકે આજે હું ફલાણી ચીજ નહિ ખાઇશ. ફરી ભૂલથી ખાધી અને સમ યાદ નહિ રહયા અથવા કોઈએ જોર જુલમથી મોં ચીરીને ખવાડી દીધી તો પણ કફારો દીએ.

૧૬ મસઅલો. ગુસ્સામાં સમ ખાધાકે તને કદી એક પઇ પણ નહિ દઈશ. ફરી એક સવાકો કે એક રૂપીયો દઈ દીધો ત્યારે પણ સમ ટુટી ગયા કફારો દીએ.

કસમના કફારાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જો કોઈએ સમ તોડી નાંખ્યા તો તેનો કફારો એ છે કે દશ મોહતાજોને બે વખત ખવાડે અથવા કાચો અનાજ દીએ અને દરેક ફકીરને અંગ્રેજી તોલથી પોણી બસેર અને અધોળ ઘઉં દેવા જોઈએ. પણ બચાવને વાસ્તે બસેર ઘઉં પૂરા દઇ દીએ (એટલે આપણું ત્યાંના ચારશેર). અને જો જવ આપે તો એથી બમણા (આઠશેર) આપે. બાકી સૌ રીત ફકીર ખવડાવવાની તેજ છે જે રોઝાના કફારાના બયાનમાં થઈ ગઈ. અથવા દસ ફકીરોને લુગડું પેહરાવે. દરેક ફકીરને એટલું મોટું લુગડું દીએ જેથી તેના શરીરનો વધારે ભાગ ઢંકાઈ જાય. જેવી કે ચાદર અથવા બહુજ લાંબો કુડતો દઈ દીધો કફારો અદા થઈ ગયો. પણ તે કપડું બહુ પુરાનું હોવું જોઈએ નહિ. જો દરેક ફકીરને અકેક લુંગી અથવા અકેક ઈજાર દઈ દીધી તો કફારો અદા થયો નહિ. અને જો લુંગીની સાથે કુડતો પણ હોય તે અદા થઈ જશે. એ બેઉ વાતોમાં તેને અખત્યાર છે; જોઈએ તો લુગડું દીએ અને જોઈએ તો ખાવું ખવાડી દીએ. બન્ને તરેહથી કફારો તો અદા થઈ જશે. અને એ હુકમ જે બયાન થયો એ ત્યારે છે કે જયારે મરદને લુગડું દીએ. અને જો કોઈ ગરીબ ઓરતને કપડું દીએ તો એટલું મોટું હોવું જોઈએ કે આખું બદન ઢંકાય. અને તેનાથી નમાઝ પઢી શકે. એથી ઓછું હશે તો કફારો અદા થશે નહિ.

૨ મસઅલો. જો કોઇ એવી ગરીબ હોય કે નહિ ખાવું ખવાડી શકતી હોય અને નહિ લુગડું દઈ શકતી હોય તો લગોલગ ત્રણ રોઝા રાખે. જો જુદા જુદા રાખશે અને ત્રણ રોઝા પૂરા કરશે તો કફ્ફારો અદા થશે નહિ. ત્રણે રોઝા લગો-લગ એક પછી એક રાખવા જોઇએ. જો બે રોઝા રાખ્યા પછી કોઇ ઉઝરને લીધે વચ્ચે એક રોઝો છુટી ગયો હવે ફરીથી ત્રણે રાખે.

૩ મસઅલો. સમ તોડવા આગળજ કફ્ફારો દઇ દીધો. અને તે પછી કસમ તોડી નાંખી તો કફ્ફારો થયો નહિ. હવે સમ તોડયા પછી ફરી કફ્ફારો દેવો જો-ઇએ. અને જે કંઇ (પેહલાં) ફકીરોને દઇ ચુકી છે તેને પાછું (તેઓ પાસેથી) લેવું દુરૂસ્ત નથી.

૪ મસઅલો. કોઇએ ઘણીવખત સમ ખાધા. એક વખત કહ્યું ખોદાના સમ ફલાણું કામ નહિ કરીશ તે પછી ફરી કહ્યું ખોદાના સોગન ફલાણું કામ નહિ કરીશ, તેજ દહાડે (એમ ઘણી વખત) કહ્યું અથવા બીજે કે ત્રીજે દહાડે; સાર એકે એવીજ રીતે ઘણી વખતે કહ્યું. અ-થવા એમ કહ્યું કે ખોદાના સમ, અલ્લા-હના સમ કલામુલ્લાહના સોગન, ફલાણું કામ જરૂર કરીશ. ફરી તે કસમ તોડી નાંખી ત્યારે એ સો કસમોનો એકજ કફ્ફારો દીએ.

૫ મસઅલો. કોઇને માથે કસમના ઘણા કફ્ફારા એકઠા થઇ ગયા તો દરેકને વાસ્તે જુદો કફ્ફારો દેવો જોઇએ. જો પો-તાની જીંદગીમાં નહિ દીએ તો મરતી વખતે વસીયત કરી જવી વાજેબ છે.

૬ મસઅલો. કફ્ફારામાં તેજ ગરીબોને લુગડાં અથવા ખાવું દેવું દુરૂસ્ત છે જેઓ-ને કે ઝકાત દેવી જાયઝ છે.

ઘરમાં જવાના સમ ખાવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઇએ સમ ખાધા કે હું કદી પણ તારે ઘેર જઇશ નહિ. ફરી તેના ઉમરા ઉપર ઉભી થઈ ગઇ, અથવા બારણા આગળના છજા નીચે ઉભી રહી પણ અંદર દાખેલ થઇ નહિ તો સમ ટુટા નહિ. અને જો બારણાની અંદર ચાલી ગઇ તો સમ ટૂટી ગયા.

૨ મસઅલો. કોઇએ સમ ખાધા કે એ ઘરમાં નહિ જઇશ ફરી જ્યારે તે ઘર પડી જઇને તદ્દન ખંડેર થઇ ગયું ત્યારે તેમાં ગઇ તોપણ સમ ટૂટી ગયા. અને જો તે જગ્યા તદ્દન મેદાનજ થઇ ગઇ ચોખી જમીનજ રહી ગઇ અને તે ઘરની કંઇ નિશાણી પણ રહી નહિ; અથવા તે જગ્યા કોઇએ ખેતર કીધું, અથવા કોઇએ મસીદ બંધાવી, કે બગીચો બનાવ્યો ત્યારે તેમાં ગઇ તો કસમ ટૂટી નહિ.

૩ મસઅલો. સમ ખાધા કે આ ઘ-રમાં હું જઇશ નહિ. ફરી જ્યારે તે ઘર પડી ગયું અને ફરીથી બંધાવાયું ત્યારે તેમાં ગઇ તો સોગન ટૂટી ગયા.

૪ મસઅલો. કોઇએ સમ ખાધા કે તારે ઘેર હું નહિ આવીશ. ફરી ધાબું ઓળંગીને આવી અને છાપરાપર ઉભી ર-હી તો કસમ ટૂટી ગઇ. અગરજો તે નીચે ઉતરે નહિં.

૫ મસઅલો. કોઇએ ઘરમાં બેઠાં બેઠાં સોગન ખાધા કે હવે અહિં કદી નહિ આ-વીશ તે પછી થોડી વાર બેસી રહી તો ક-સમ ટૂટી નહિ. પછી ગમે તેટલા દહાડા ત્યાં કેમ નહિ બેસી રહે. જ્યારે બાહેર જ-

ઇને ફરી આવશે ત્યારે સમ ટૂટી જશે. અને જો કસમ ખાધી કે આ લુગડું કદી નહિ પેહેરીશ, એમ કહી તરતજ ઉતારી કાઢયું તો કસમ ટૂટશે નહિ. અને જો તરતજ નહિ ઉતાર્યું કેટલીક વાર પેહેરી રાખ્યું તો કસમ ટૂટી ગઇ.

૬ મસઅલો. સમ ખાધા કે એ ઘરમાં કદી રહીશ નહિ. પછી તરતજ તે ઘરથી સામાન ઉઠાવી લઇ જવાનો બંદોબસ્ત કરવો શરૂ કીધો તો કસમ નહિ ટૂટી. અને જો તેજ વખતે સામાન ઉઠાવવો શરૂ નહિં કીધો પણ કેટલી વાર શોભી ગઇ તો કસમ ટૂટી ગઇ.

૭ મસઅલો. સોગન ખાધા કે હવે તારા ઘરમાં પગ મેલીશ નહિ. ત્યારે તેનો અર્થ એ થયો કે હું આવીશ નહિ. જો તે પાલખીમાં સવાર થઇને આવશે. અને ઘરમાં તેજ પાલખી પર બેઠી રેહશે, પગ ભોંયપર મુકશે નહિ ત્યારે પણ સોગન ટૂટી ગયા.

૮ મસઅલો. કોઇએ સોગન ખાઇને કહ્યું કે તારે ઘેર કોઇ પણ વખતે જરૂર આવીશ. ફરી તેણીથી આવવાનું બની શકયું નહિ. ત્યારે જ્યાં સુધી જીવતી છે ત્યાં સુધી કસમ ટુટશે નહિ. મરતી વખતે કસમ ટુટી જશે. તેણીને જોઇએ કે તે વખતે વસીયત કરી જાય કે મારા માલમાંથી કસમનો કફારો દઈ દે જો.

૯ મસઅલો. સોગન ખાધા કે ફલાણીના ઘરમાં હું જઇશ નહિ. તો જે ઘરમાં તેણી રહે છે ત્યાં જવું નહિ જોઇએ. પછી ગમે તો તે તેણીનું પોતીકું ઘર હોય, અથવા ભાડે રહેતી હોય, અથવા વગર ભાડું આપે રહેવા વાસ્તે માંગી લીધું હોય.

૧૦ મસઅલો. કસમ ખાધી કે તારે ત્યાં હું કદી આવીશ નહિ. ફરી કોઇને કહ્યું કે તું મને તારા ખોળામાં લઈને ત્યાં પોંહચાડે. તેથી કરીનોબીજીએ તેણીને ખોળામાં ઉચકીને ત્યાં પોંહચાડી દીધી ત્યારે પણ કસમ ટૂટી ગઈ. પણ જો તેણીએ એમ નહિ કહ્યું પણ તેણીના કહ્યા વગર બીજી કોઇએ તેણીને ઉઠાવીને ત્યાં પોંહચાડી દીધી, તો કસમ નહિ ટૂટી. તેમજ જો સમ ખાધાકે એ ઘરથી હું કદી નીકળીશ નહિ. ફરી કોઈને કહયું કે આ ઘરથી મને ઉચકીને લઈ જા, અને તે બીજી ઓરત ઉચકી લઈ ગઈ તો સમ ટુટી ગયા. અને જો કહ્યા વગર ઉચકી લઈ ગઈ તો કસમ ટુટી નહિ (જે ઠેકાણે "કસમ કે "સોગન કે સમ ટુટી ગયા" એમ લખ્યું હોય ત્યાં સમજી લેવું એ ઠેકાણે કસમનો કફારો દેવો વાજેબ થઈ ગયો. અને જે ઠેકાણે કસમ કે સોગન કે સમ ટુટયા નહિ એવું લખ્યું છે ત્યાં સમજી લેશો કે એ ઠેકાણે કસમનો કફારો લાગુ પડયો નહિ.).

ખાવા પીવાની કસમ ખાવાનું બયાન

૧૧ મસઅલો, સમ ખાધા કે એ દૂધ નહિ ખાઇશ. ફરી તેજ દૂધનું દહીં બનાવી લીધું ત્યારે તેના ખાવાથી સમ ટૂટશે તહિ.

૧૨ મસઅલો. બકરાનું બચ્ચું પાળેલું હતું તેને વાસ્તે સમ ખાધા કે આ બચ્ચાનું ગોશ્ત નહિ ખાઇશ. ફરી તે બચ્ચું વધીને મોટી બકરી થઈ ગયું ત્યારે તેનું ગોશ્ત ખાધું ત્યારે પણ કસમ ટૂટી ગઈ.

૧૩ મસઅલો. સોગન ખાધા કે ગોશ્ત ખાઈશ નહિ ફરી માછલી કે કાળજું કે ઓઝરી ખાધી તો કસમ ટૂટી નહિ.

૧૪ મસઅલો. સોગન ખાધા કે હું આ ઘઉં નહી ખાઈશ. ફરી તે ઘઉંને દળાવીને રોટલી ખાધી અથવા તેના સતુ (ઘઉંને ભૂંજીને પછી દળીને તેમાં શાકેર

સાથે પાણી કે ઘી મેળવીને બનાવે છે તે) ખાધા તો સમ તૂટી નહી. પણ જો ખાસ તે ઘઉં ઉકાળીને ખાધા અથવા ભૂંજીને ચાવી ખાધા તો કસમ તૂટી ગઈ. પણ જો તે વખતે એવો ઈરાદો મનમાં કીધો હોય. કે તે ઘઉંના લોટની પણ કોઇ ચીજ ખાઇશ નહિ તો હરેક ચીજ ખાધાથી સમ તૂટી જશે.

૧૫ મસઅલો. જો સમ ખાધા કે આ લોટ નહિ ખાઇશ પછી તેની રોટલી ખાવાથી કસમ તૂટી જશે. અને જો તેની લહાઇ કે હલવો રાંધીને ખાધો તોપણ સોગન તૂટી ગઈ. અને જો તેવુંને તેવુંજ કાચું લોટ ખાઇ લીધું તો સોગન તૂટયા નહિ.

૧૬ મસઅલો. સોગન ખાધા કે રોટલી નહિ ખાઇશ તો તે દેશમાં જેટલા અનાજની રોટલી ખવાતી હોય તે સૌ અનાજની રોટલી નહિ ખાવી જોઇએ. નહિ તો કસમ તૂટી જશે.

૧૭ મસઅલો. સમ ખાધા કે મુંડી નહિ ખાઇશ તો ચલ્લી, તીતર, મરઘાં વિગેરે પક્ષીઓના માથાં ખાવાથી સોગન તુટશે નહિ. જો બકરૂં કે ગાયની મુંડી ખાશે તોજ કસમ તુટી જશે.

૧૮ મસઅલો. સમ ખાધા કે મેવો નહિ ખાઈશ ત્યારે દાડેમ, અંગૂર, ખારેક, બદામ, અખરોટ, દરાખ, મોટી દરાખ, અને ખજૂર ખાવાથી સોગન તુટી જશે. અને જો ખરબૂજો, તરબૂજ, કાકડી, ચીબડાં અને આંબા ખાધા તો સમ તુટયા નહિ.

નહિ બોલવાના સોગન ખાવાનું બયાન.

૧૯ મસઅલો. સોગન ખાધા કે ફલાણી ઓરત સાથે બોલીશ નહિ ફરી જ્યારે તે સૂઇ રહેલી હોય તે વખતે તેણીની સુવાની હાલતમાં તેણીને કંઇ કહ્યું, અને તેણીના કેહવાથી તે સૂતેલી જાગી ઉઠી તો કસમ તૂટી ગઇ.

૨૦ મસઅલો. સોગન ખાધા કે માની રજા વિના ફલાણીની સાથે વાત નહિ કરીશ. ફરી માએ રજા દીધી પણ રજા દેવાની ખબર હજી તેણીને થઇ નહિ હતી, અને તેટલામાં તેણીએ જેની સાથે નહિ બોલવાના સમ ખાધેલા તેણીની સાથે વાતચીત કીધી, અને વાત કીધા પછી ખબર થઇ કે માએ રજા દઇ દીધી હતી. ત્યારે પણ કસમ તૂટી ગઇ.

૨૧ મસઅલો. સોગન ખાધા કે આ છોકરી સાથે કદી નહિ બોલીશ, ફરી જ્યારે તે જુવાન થઇ અથવા ઘરડી થઇ ગઇ, ત્યારે તેણીની સાથે વાત કીધી ત્યારે પણ સમ તૂટી ગયા.

૨૨ મસઅલો. સમ ખાધા કે તારી સૂરત હું નહિ જોઇશ, તારૂં મોહું હું નહિ જોવાની, તો તેના અર્થ એ છે કે તારી સાથે મેળાપ નહિ રાખીશ, મળીશ નહિ, જો દૂરથી તેણીનો ચેહેરો જોયેતો કસમ તૂટયા નહિ.

વેચવાની અને ખરીદવાની કસમ ખાવાનું બયાન.

૨૩ મસઅલો. સમ ખાધા કે ફલાણી ચીજ હું ખરીદીશ નહિ. ફરી કોઇ બીજાથી કહી દીધું કે તમે મને ખરીદી દીઓ. અને તેણે ખરીદીને દીધી તો સમ તૂટયા નહિ. એવીજ રીતે જો એમ સોગન ખાધા હોય કે હું મારી ફલાણી ચીજ વેચીશ નહિ. ફરી પોતેતો નહિ વેચી પણ બીજાથી કહ્યું કે તમે વેચી દીઓ. અને તેણે વેચી આપી, તો સમ તૂટયા નહિ. એવીજ

રીતે ભાડે લેવાનો હુકમ પણ સમજવો. જો સમ ખાધા કે આ ઘર હું ભાડે રાખીશ નહિ, ફરી કોઇ બીજાની મારફતે કીરાએ લીધું, તો સોગન તૂટયા નહિ. પણ જો સોગન ખાવાથી મતલબ એ હોય કે નહિ પોતે લેશે અને નહિ બીજાની મારફતે તે કામ કરાવશે; તો બીજાની મારફતે તે કામ થવાથી પણ કસમ તૂટી જશે. સાર એકે જે મતલબ મનમાં ધાર્યું હશે તેજ પ્રમાણે આ હુકમો લાગુ પડશે. અથવા એ કે સમખાનાર પડદાવાળી સ્ત્રી હોય અથવા અમીરજાદી હોય કે પોતે જાતેતો વેચતી અથવા ખરીદતી નથી તો એ હાલતમાં જો તે કામ બીજાને કહીને કરાવી લીએ તોપણ કસમ તૂટી જશે.

૨૪ મસઅલો. સોગન ખાધા કે હું મારા આ છોકરાને મારીશ નહિં ફરી કોઈ બીજાને કહી તે છોકરાને મરાવ્યો તો કસમ તૂટી નહિ.

રોઝા નમાઝની કસમ ખાવાનું બયાન.

૨૫ મસઅલો. કોઈએ બેવકુફીથી સોગન ખાધા કે હું રોઝો નહિ રાખીશ. ફરી રોઝાની નીયત કરી લીધી તો એક મિનીટ ગુજરવાથી પણ કસમ તૂટી ગઈ. પૂરો દહાડો ગુજરવાની રાહ જુએ નહિ. જો થોડી વાર રહીને રોઝો તોડશે તોપણ કસમ તૂટવાનો કફારો દેવો પડશે. અને જો એમ કહ્યું કે એક રોઝો પણ નહિ રાખીશ તો રોઝો પૂરો થતી વખતે સમ તૂટી જશે. જ્યાં સુધી આખો દિવસ ગુજરી નહિ જાય અને રોઝો ખોલવાનો વખત નહિ આવે ત્યાં સુધી કસમ તૂટશે નહિ. વખત આવવા આગળ રોઝો તોડી નાંખ્યો તો કસમ તૂટી નહિ.

૨૬ મસઅલો. સમ ખાધા કે હું નમાઝ પઢીશ નહિ. ફરી પસ્તાવો કરવા લાગી અને નમાઝ પઢવા ઉભી થઈ તો જ્યારે પેહલી રકાતનો સિજદો કીધો તેજ વખતે કસમ તૂટી ગઈ. અને સિજદો કરવા પેહલાં કસમ તૂટી નહિ. જો એક રકાત પઢવા પછી નમાજ તોડી નાંખી ત્યારે પણ કસમ તૂટી ગઇ. અને યાદ રાખશો કે આવી કસમો ખાવી બહુજ મોટો ગુનો છે. જો એવી મુર્ખાઈ થઇ ગઇ તો તે કસમને તરત તોડી નાંખે. અને તેનો કફારો દીએ.

લુગડાં વિગેરેની કસમ ખાવાનું બયાન.

૨૭ મસઅલો. સોગન ખાધા કે આ ગાલીચા ઉપર નહિ સૂઇશ. ફરી ગાલીચો પાથરીને તેના ઉપર ચાદર પાથરીને સૂતી તો સોગન તૂટી ગયા. અને જો તે ગાલીચા ઉપર બીજો ગાલીચો પાથર્યો અથવા શેત્રંજી પાથરી અને તેના ઉપર સૂતી તો સમ તૂટયા નહિ.

૨૮ મસઅલો. સોગન ખાધા કે ભોંયપર નહિ બેસીશ. ફરી ભોંયપર સાદડી, કે લુગડું, કે ગુણી, વિગેરે પાથરી બેસી ગઈ, તો સમ તૂટયા નહિ. પણ પોતાનો દુપટો જે ઓઢેલો હતો તેનો છેડો પાથરીને બેસી ગઈ તો સમ તૂટી ગયા. પણ જો એમ હોય કે દુપટો ઉતારીને પાથરી દીધો અને તેપર બેઠી તો સમ તૂટયા નહિ.

૨૯ મસઅલો. સમ ખાધા કે આ પલંગ કે તખત પર બેસીશ નહિ. ફરી તે ઉપર ગાલીચો કે શેત્રંજી વિગેરે કંઈ પાથરીને બેઠીતો કસમ તૂટી ગઈ. જો તે પલંગના ઉપર એક બીજું પલંગ મુકયું અને તખતના ઉપર એક બીજો તખત મુકયો ફરી ઉપર મુકે

લા પલંગ કે તખત ઉપર બેઠી તો સોગન તૂટયા નહિ.

૩૦ મસઅલો. સમ ખાધા કે ફલાણીને ન્હવડાવીશ નહિ. ફરી તેણીના મરી જવા પછી તેણીને ન્હવડાવે તો કસમ તૂટી ગઈ.

૩૧ મસઅલો. ધણીએ સમ ખાધા કે તને કદી મારીશ નહિ. ફરી ગુસ્સામાં ચોટલો પકડીને ઘસડી, અથવા ગળું મરડી કાઢયું, અથવા જોરથી કરડયો, તો કસમ તુટી ગઈ. અને જો હસવામાં અને પ્યારમાં કરડી લીધું તો સોગન તુટયા નહિ.

૩૨ મસઅલો. સમ ખાધા કે ફલાણીને જરૂર મારીશ. અને તેણી (જેણીને એણીએ મારવાના સમ ખાધા) પહેલાંથીજ મરી ચુકી છે. ત્યારે જો તેણીનું મરવું માલમ નહિ હતું તેથી કરીને સમ ખાધા છે તો કસમ તુટશે નહિ. અને જો જાણી જોઈને સમ ખાધા છે ત્યારે સમ ખાવાથી તરત જ સોગન તૂટી ગઈ.

૩૩ મસઅલો. જો કોઈએ કોઈ કામ કરવાના સોગન ખાધા જેમકે એમ કહયું કે ખોદાના સમ હું જરૂર દાડમ ખાઈશ ત્યારે પોતાની આખી ઉમરમાં એક વખતે ખાઈ લેવું બસ છે. અને જો કોઈ કામ નહિ કરવાના સોગન ખાધા હોય તો, જેમકે એમ બોલી કે ખોદાના સોગન હું અનાર ખાઈશ નહિ. ત્યારે તો હમેશને વાસ્તે દાડેમ ખાવું છોડી દેવું પડશે. જ્યારે ખાશે ત્યારે કસમ તૂટી જશે. પણ જો એમ હોય કે ઘરમાં દાડેમ, દરાખ, વિગેરે આવ્યાં. અના ર ખાસ કરીને. તે દાડેમોને વાસ્તે કહયું કે હું નહિ ખાઈશ. ત્યારે એ જુદી વાત છે. તે દાડેમો નહિ ખાવા જોઈએ. તેઓ શિવાય બીજા મંગાવીને ખાય, તો કંઈ હરકત નથી.

દીનથી ફરી જવા (મુરતદ થવા)નું બયાન.

૧ મસઅલો. જો ખોદા નકરે કોઇ પોતાના ઇમાન અને દીનથી ફરી ગઇ, તો ત્રણ દહાડાની તેને મોહલત દેવામાં આવશે. અને જે વાતનો તેણીને શક પડયો હોય તેનો જવાબ દેવામાં આવશે. જો એટલી મુદ્દતમાં મુસલમાન થઇ ગઇ તો ઠીક, નહિતો હમેશને વાસ્તે કેદ કરવામાં * આવશે. જ્યારે તોબા કરશે ત્યારે તેને છોડી દેવામાં આવશે.

૨ મસઅલો. જ્યારે કોઇએ કુફરનો કલમો મોંથી બહાર કાઢયો કે તેનું ઈમાન જતું રહ્યું. અને જેટલી નેકીયો અને ઇબાદત તેણે કીધી હતી સૌ નકામી (નિષ્ફળ-ફોકટ) ગઇ. નિકાહ તૂટી ગઈ. ફરઝ હજ કીધી હતી તો તેપણ તૂટી ગઈ. હવે જો તોબા કરીને ફરીથી મુસલમાન થઇ તો પોતાનો નિકાહ ફરીથી પઢાવી લીએ અને ફરીથી હજ કરે.

૩ મસઅલો. એવીજ રીતે જો કોઈનો ધણી તોબા તોબા બેદીન થઇ જાય તો પણ નિકાહ તૂટી જાય છે. હવે જ્યાં સુધી તોબા કરીને ફરીથી તે નિકાહ નહિ કરે ત્યાં સુધી ઓરતને જોઇએ કે તેની સાથે (સોહબતનો) કંઇ સંબંધ (મિળાપ) રાખે નહિ. જો કોઇ મામલો ધણી ધણીઆણીના જેવો (સોહબત) થયો તો ઓરત પણ ગુનેગાર થશે. અને જો ધણી મચકૂર કામને વાસ્તે કંઇ જોર જુલમ કરે તો એ વાતને સૌની આગળ કહી દીએ. કેહવામાં શરમાવે નહિ. દીનની વાતમાં શરમ કેવી?

* (આ હુકમ ઓરતોને વાસ્તે છે. મરદોને વાસ્તે ખોદા બચાવે, જો તે મુરતદ થઈ જાયતો, ત્રણ દહાડા પછી તેને કતલ કરવામાં આવશે).

૪ મસઅલો. જ્યારે કુફ્રનો કલમો મોંથી કાઢયો કે ઇમાન જતો રહ્યો. જો હંસવામાં અથવા મસકરીમાં કુફ્રની વાત મોંઢેથી કાઢી અને અગરજો તેના દિલમાં તે વાત નહિ હતી તોપણ એજ હુકમ છે. જેમકે કોઇએ કહ્યું, કે શું ખોદાને એટલી કુદરત નથી કે ફલાણું કામ કરી દીએ?" તેનો જવાબ દીધો કે "હા, નથી." તો એમ કેહવાથી કાફેર થઇ ગઇ.

૫ મસઅલો. કોઇએ કહ્યું ચાલો ઉઠો નમાઝ પઢી લીએ. જવાબ દીધો "કોણ ઉઠ બેસ કરે?" અથવા કોઇએ રોઝો રાખવા કહ્યું તો જવાબ દીધો કે "કોણ ભૂખે મરે." અથવા એમ કહ્યું કે રોઝો તે રાખે જેને ઘેર ખાવાનું નહિ હોય; એ સૌ કુફ્ર છે.

૬ મસઅલો. તેણીને ગુનો કરતી જોઇને કોઇએ કહ્યું "ખોદાથી શું તું બીતી નથી." જવાબ દીધો કે "હા, હું બીતી નથી." તો કાફેર થઇ ગઇ.

૭ મસઅલો. કોઇને બુરૂં કામ કરતી જોઇને કોઇએ કહયું શું તું મુસલમાન નથી જે આવા કામો કરી રહેલી છે. જવાબ દીધો કે હા, હું નથી. તો કાફેર થઈ ગઈ. જો હંસી મજાકમાં કહયું હોય ત્યારે પણ એવોજ હુકમ છે.

૮ મસઅલો. જો કોઈએ નમાઝ પઢવી શરૂ કીધી એકાએક તેનાપર કોઈ મુશીબત આવી પડી અને તેથી કરીને કહયું કે એ સૌ નમાઝનીજ નેસ્તી છે. તો કાફર થઈ ગઇ.

૯ મસઅલો. કોઈ કાફરની કોઇ વાત સારી માલમ પડી. તેથી કરીને મનની ઇચ્છાથી કહ્યું કે આપણે પણ કાફેર હોતતો સારૂં થાત કે આપણે પણ એમ કરતે તો કાફેર થઇ ગઇ.

૧૦ મસઅલો. કોઇનો છોકરો મરી ગયો તેણીએ એમ કહ્યું કે ઓ અલ્લાહ! મારા ઉપર એ જુલમ તેં કેમ કર્યો? મને તેં કેમ સતાવી.? તો એમ કહેવાથી કાફેર થઈ ગઈ.

૧૧ મસઅલો. કોઇએ કહયું કે જો ખોદા પાકપણ મને કહે તો પણ એ કામ હું નહિ કરૂં, અથવા એમ કહયું કે જો જીબરીલ (અલ) ઉતરી આવે તો પણ તેવણનું કેહવુ માનીશ નહિ. તો કાફર થઈ ગઈ.

૧૨ મસઅલો. કોઈએ કહયું કે હું એવું કામ કરૂં છું કે ખોદા પાક પણ તે જાણતો નથી, કીરામન કાતેબૈન પણ જાણતા નથી તો કાફેર થઈ ગઇ.

૧૩ મસઅલો. જ્યારે અલ્લાહ તઆલાની અથવા તેના રસૂલની (સ) બે અદબી [હિકારત, તિરસ્કાર]કીધી, અથવા શરીઅતનીવાતને બુરી સમજી અને તેમાં એબ કાઢી, કુફ્રની વાતને પસંદ રાખી, એ સૌ વાતોથી ઇમાન જતો રહે છે અને કુફ્રની વાતો જેનાથી ઇમાન જતો રહે છે અમે (બેહેશતી ઝેવરના) પેહલાજ ભાગમાં તમામ અકીદાઓ બયાન કીધા પછી લખી ગયા છીએ. ત્યાં જોઈ લેવું જોઇએ. અને પોતાના ઈમાનની સંભાળમાં બહુજ સાવચેતી રાખવી જોઇએ. અલ્લાહ તઆલા આપણા સૌના ઈમાન દુરસ્ત રાખે અને ઈમાનપર જ ખાતેમો કરે આમીન યા રબ્બલઆલમીન.

ઝુબેહ કરવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. ઝુબેહ કરવાની રીત એ છે કે જનાવરનું મોં કિબલા તરફ કરીને તેજ છરી હાથમાં લઈને બિસમીલ્લાહે અલ્લાહો અકબર કહીને તેના ગળાને કાપે એટલે સુધી કે ચાર નસો કપાઈ જાય, એક

નરખરો (એટલે નાળી કે) જેથી દમ (શ્વાસ) લેછે. બીજી તે નસ કે જેનાથી દાણો પાણી (પેટમાં) જાય છે. અને બે શાહરગો કે જેઓ નરખરાની જમણી અને ડાબી બાજુએ હોય છે. જો મઝકૂર ચાર નસોમાંથી ફકત ત્રણજ કપાઈ ત્યારે પણ ઝુબેહ દુરસ્ત છે. તેનું ખાવું હલાલ છે. અને જો બેજ નસો કપાઇ તો તે જનાવર મુરદાર છે. તેનું ખાવું દુરસ્ત નથી.

૨ મસઅલો. ઝુબેહની વખતે બિસમીલ્લાહ જાણીજોઇને નહિ કહી તો તે જનાવર મુરદાર છે અને તેનું ખાવું હરામ છે. અને જો (ઝુબેહકરનારો બીસમીલ્લાહ પઢવી) ભૂલી જાય તો ખાવું તે જનાવરનું દુરસ્ત છે.

૩ મસઅલો. બુઠ્ઠી (તેજ નહોય તવી) છરીથી ઝુબેહ કરવું મકરૂહ છે, અને મના છે. કેમકે તેનાથી જનાવરને બહુજ તકલીફ પોહચે છે. તેમજ તે (મરીને) ટાઢો પડી જાય તેપેહલાં તેની ખાલ (ચામડું) કાઢવી હાથ અને પગનાં હાડકાં ભાંગવાં, કાપવું, અને એ ચારે નસો કપાઇ જાય તે પછી પણ ગળું કાપ્યાજ જવું, એ સૌ મકરૂહ છે.

૪ મસઅલો. ઝુબેહ કરવામાં મરઘીનું ગળું (પુરૂં) કપાઇ ગયું તો તેનું ખાવું દુરસ્ત છે, મકરૂહ પણ નથી. પણ એટલું બધું ઝુબેહ કરવું એ કામ મકરૂહ છે, મરઘી મકરૂહ થઇ નહિ.

૫ મસઅલો. મુસલમાનનું ઝુબેહ કરવું દરેક હાલતમાં દુરસ્ત છે. પછી ગમેતો ઓરત ઝુબેહ કરે અથવા મરદ; અને ગમેતો તે પાક હોય અથવા નાપાક હોય. દરેક હાલતમાં તેનું ઝુબેહ કીધેલું જનાવર હલાલ છે. અને કાફેરનું ઝુબેહ કીધેલું જનાવર ખાવું હરામ છે.

૬ મસઅલો. જે ચીજ ધાર વાળી હોય જેવોકે ધારવાળો પથ્થર, શેરડી કે વાંસનું છોડું, સૌથી ઝુબેહ કરવું દુરસ્ત છે.

હલાલ અને હરામ ચીઝોનું બયાન.

૧ મસઅલો. જે જનાવર અને જેટલા પક્ષીઓ શિકાર કરીને ખાતા હોય, અથવા તેઓનો ખોરાક ફકત ગંધાતી, કોહલી, બદબોવાળી કે નજીસ ચીજો હોય, તેઓનું ખાવું જાયઝ નથી. જેવાકે વાઘ, વરૂ, કોલી, બિલાડી, કૂત્રું, વાંદરો, શકરો, ગીધ વિગેરે. અને જે એવા નહોય, જેવાકે પોપટ, મેના, લાવરી, ચલ્લી, તીતર, પાણીની બતક, કબૂતર, નીળગાય, હરણ, બતક, સસલું વિગેરે, સૌ જાયજ છે.

૨ મસઅલો. ખિજ્જૂ, પાટલાગો, કાચબો, મધમાખ, ખચ્ચર, ગધેડા(નું ગોશ્ત અને) ગધેડીનું દૂધ દુરસ્ત નથી. ઘોડાને ખાવું જાયઝ છે; પણ સારૂં નહિ. દરીયા (અને પાણી)ના જનાવરોમાં ફકત માછલી હલાલ છે બાકી સૌ હરામ.

૩ મસઅલો. માછલી અને તીડ ઝુબેહ કીધા વગર પણ ખાવાં જાયઝ છે. એના શિવાય કોઇ પણ જાનદાર ચીજ ઝુબેહ કીધા વગર ખાવી દુરસ્ત નથી. જ્યારે કોઇ જાનદાર ચીજ મરી ગઇ તો હરામ થઇ ગઇ.

૪ મસઅલો. જે માછલું મરીને પાણીની ઉપર ઉંધું તરતું હોય તેનું ખાવું જાયઝ નથી.

૫ મસઅલો. ઓઝરી ખાવી હલાલ છે. હરામ અથવા મકરૂહ નથી.

૬ મસઅલો. કોઈ ચીજમાં કીડીઓ મરી ગઇ તો તેઓને કાઢ્યા વગર તે ચીજને ખાવી દુરસ્ત નથી. જો એકાદ કીડી પણ ગળામાં ઉતરી ગઇ તો મુરદાર ખા-

વાનો ગુનો થયો. કેટલાક છોકરાં, એટલુંજ નહિ પણ, મોટી ઉમ્મરના માણસો પણ, ઊબરા (ગુલર)ને તેની અંદરના ઝીણા જીવડાં સાથે ખાઇ જાય છે. અને એમ સમજે છે કે એના ખાવાથી આંખો દુખવા આવતી નથી. એ હરામ છે; મુરદાર ખાવાનો ગુનો થાય છે.

૭ મસઅલો. જે ગોશ્ત હિંદુ વેચતો હોય, અને એમ કેહતો હોય કે મેં મુસલમાનને હાથે જનાવર ઝુબેહ કરાવેલું છે. તેનાથી ખરીદીને ખાવું દુરસ્ત નથી. પણ જે વખતથી મુસલમાને ઝુબેહ કીધું હોય જો તે વખતથી કોઈ મુસલમાન બરાબર જોઇ રહયો છે, અથવા તે જવા લાગ્યો ત્યારે બીજો તેને ઠેકાણે બેસી ગયો તો દુરસ્ત છે.

૮ મસઅલો. જે મરઘી બદબોવાળી કોહેલી ચીજો ખાતી ફરતી હોય તેને ત્રણ દહાડા ગોંધી રાખીને ઝુબેહ કરવી જોઈએ. ગોંધી રાખ્યા વિના ખાવું મકરૂહ છે.

૯ મસઅલો. જેટલી તરેહની શરાબો (દારૂ) છે સૌ હરામ અને નાપાક છે. તાડીનો પણ એજ હુકમ છે. દવાને વાસ્તે પણ તેને ખાવું કે પીવું દુરસ્ત નથી. એટલુંજ નહિ પણ જે દવાઓમાં એવી ચીજ પડી હોય, તે દવાઓ લગાડવી કે ચોપડવી પણ જાયઝ નથી.

૧૦મસઅલો. શરાબ શિવાય બીજી જેટલી ચીજો કેફ (નીશા)ની છે, જેવી કે અફીણ, જાયફળ, જાફરાન (કેસર) વિગેરે તો તેનો હુકમ એ છે કે દવાને વાસ્તે કરીને એટલો ભાગ ખાવો તેઓનો દુરસ્ત છે, કે જેમાં બીલકુલ કેફ (નીશો) ચઢે નહિ. અને જે દવામાં એ ચીજો પડી હોય તે દવાઓને લગાડવી પણ દુરસ્ત છે. અને એટલું ખાવું કે જેમાં કેફ થઈ જાય હરામ છે.

૧૧ મસઅલો. તાડી અને દારૂનો સરકો ખાવો દુરસ્ત છે.

૧૨ મસઅલો. કેટલીક ઓરતો, બચ્ચાઓને અફીણ ખવાડીને સુવાડી દેછે, કે કેફમાં પડયાં રહે, રડે નહિ, એ હરામ છે.

૧૩ મસઅલો. સોના ચાંદીના વાસણમાં ખાવું પીવું જાયઝ નથી. એટલુંજ નહિ પણ ચાંદી સોનાની બનાવેલી વસ્તુઓને કોઈ પણ રીતે વાપરવી જાયઝ નથી. જેમકે ચાંદીના ચમચા વતી ખાવું પીવું, ખિલાલથી દાંત સાફ કરવા, ગુલાબદાનીથી ગુલાબ છાંટવું સુરમેદાની અથવા સળીથી સુરમો લગાડવો, અત્તરદાનીથી અત્તર લગાડવો, પાનદાનમાં પાનસોપારી વીગેરે રાખવું, તેનીબનાવેલી પ્યાલીથી તેલ ચોપડવું, જે પલંગના પાયા ચાંદી સોનાના હોય તેના ઉપર બેસવું કે સૂવું, ચાંદી કે સોનાના ચોકઠામાં જડેલી આરસીમાં મોં જોવું, એસો હરામ છે. પણ નાની આરસી(કે જેનું ચોકઠું સોના કે ચાંદીનું હોય તેને) શણગાર વાસ્તે પેહરી રાખવું દુરસ્ત છે. પણ તેમાં કદીપણ પોતાનું મોં જુએ નહિ. સારએ કે એ બન્ને (સોના તથા ચાંદી) ની ચીજોને (ઓરતોના ઘરેણાં શિવાય) કોઇપણ રીતે વાપરવી જાયઝ નથી.

પોશાક અને પડદાનું બયાન.

૧ મસઅલો. નાના છોકરાઓને કડાં હાંસળી વિગેરે કોઈ પણ ઘરેણું અને રેશમી લુગડાં પેહરાવવાં મખમલ પેહરાવવી જાયઝ નથી. એવીજ રીતે રેશમી (લુગડું ચડાવેલું) અને ચાંદી સોનાનું તાવીઝ બનાવીને પેહરાવવું અને કસુમ્બનું (રાતું) અને કેસર (ઝાફરાન) નું રંગાવેલું લુગડું પેહરાવવું પણ દુરસ્ત નથી. મતલબ એ કે જે ચીજો મરદોને

વાસ્તે હરામ છે. તે છોકરાઓને પણ નહિ પેહરાવવી જોઈએ. પણ જો તાણો રેશમી હોય અને વાણો સૂતરનો હોય એવા (વણેલાં) લુગડાં છોકરાઓને પેહ-રાવવા જાયઝ છે. તેવીજ રીતે મખમલ નાં રૂવાં જો રેશમના નહિ હોય તો તે પણ દુરસ્ત છે. અને એ સૌ મરદોને વાસ્તે પણ દુરસ્ત છે. અને ગોટો કિનારી લગાડીને લુગડાં (છોકરાઓને) પેહરાવવાં પણ દુરસ્ત છે. પણ તે ફીત, કે કિનારી, કે ગોટો ચાર આંગળથી વધારે ચોડાં નહિ હોવાં જોઈએ.

૨ મસઅલો. સાચી જરીની ટોપી અથવા બીજુ કોઈ પેહરવાનું લુગડું છોકરાઓને વાસ્તે ત્યારે જાયઝ છે, જ્યારે ઘણો ખીચાખીચ કામ નહોય. જો એટલો ખીચાખીચ ભરેલું જરી કામ છે કે થોડી દુરથી જોવાથી સૌ જગ્યા જરીના કામથી ભરેલીજ માલમ પડે છે, લુગડું તદ્દન માલમ પડતુંજ નથી; તો તેવા લુગડાનું પેહરવું જાયઝ નથી. એજ હાલ રેશમી ભરતના કામનું પણ છે, કે જો એટલું ખીચાખીચ હોય તો છોકરાઓને પેહરાવવું જાયઝ નથી.

૩ મસઅલો. બહૂજ ઝીણું લુગડું જેવું કે મલમલ, જાલી, બુક, આબેરવાં, તેઓનું પેહરવું અને નાંગા રેહવું બંને બરાબર છે. હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે ઘણીએક લુગડાં પેહેરનારી ઓરતો કયામતને દહાડે નાંગી ગણાશે. અને કુડતો અને દુપટો બંને ઝીણા હોય તો એ વધારે નુકસાનકારક છે.

૪ મસઅલો. મરદોના જેવા જોડા અને મરદોના જેવી પોતાની સૂરત બનાવવી દુરસ્ત નથી. હઝરતે (સલ) એવી ઓરતોપર લઅનત કીધી છે.

૫ મસઅલો. ઓરતોને ઘરેણાં પેહેરવાં જાયઝ છે. પણ વધારે પેહેરવાં ઠીક નથી. જેણે દુનિયામાં નહિ પેહેર્યાં તેણીને આખેરતમાં ઘણાં મળશે. અને જે ઘરેણાંમાં અવાજ ઝમકારો થતો હોય જેવા કે ઝાંઝર, પાઝેબ, ઘુઘર્યાં વિગેરે, તેવાં પેહેરવાં જાયઝ નથી. અને ઝમકારાવાળું ઘરેણું છોકરીઓને પેહરાવવું પણ જાયઝ નથી. ચાંદી સોના શિવાય બીજા કોઇ ધાતૂનું ઘરેણું પેહેરવું પણ દુરસ્ત છે; જેવી કે પિત્તળ, ગિલીટ, કલ્લાઇ, વિગેરેના. પણ વીટી સોના અથવા ચાંદી વગર બીજી કોઇ વસ્તૂની *દુરસ્ત નથી.

૬ મસઅલો. ઓરતને આખું શરીર માથાથી પગસુધી ઢાંકી રાખવાનો હુકમ છે. જે મહરમ નહોય તેની આગળ ઉઘાડવું દુરસ્ત નથી. પણ ઘરડી ઓરતને મોં હથેલી અને ગુંટીથી નીચે પગ ઉઘાડવા દુરસ્ત છે. બાકી બીજા શરીરને ઉઘાડવું કોઈ પણ રીતે દુરસ્ત નથી. માથાપરથી ઘણી વખતે દુપટો ખસી જાય છે. અને તેવીજ હાલતે જે મહરમ ન હોય તેવા મરદની સામે તેઓ ચાલી આવે છે. એ જાયઝ નથી. જે મહરમ નહોય તેવા મરદની સામે એક વાળ પણ ખોલવો નહિં જોઈએ એટલુંજ નહિ પણ જે વાળ કાંસકીમાં તૂટે છે અને કાપેલા નખ પણ કોઇ એવી જગ્યાએ નાંખે કે કોઇ નામહરમની નજર પણ નહિ પડે; નહિ તો ગુનેગાર થશો. એવીજ રીતે પોતાના શરીરને એટલે હાથ પગ વિગેરે કોઈ પણ શરીરના ભાગને ના-મહરમ મરદના શરીરથી લગાડવો પણ દુરસ્ત નથી.

*મરદોને ચાંદી શિવાય બીજી કોઈ પણ વસ્તુની વીટી પેહેરવી જાયઝ નથી; સોનાની પણ નહિ તેમજ કોઈ બીજી ચીજની પણ નહિ. ચાંદીની જાયઝ છે. પણ તે એવી શરતે કે સાડાચાર માસાથી ઓછી હોય.

૭ મસઅલો. જુવાન ઓરતને બીજા મરદની સામે પોતાનું મોં ઉઘાડવું પણ જાયઝ નથી. તેમજ. એવી જગ્યાએ ઉભી પણ નહિ રહે જ્યાં કોઇ બીજો મરદ જોઇ શકે. એના ઉપરથી જણાય છે, કે નવી દુલ્હનનું મોં દેખાડવાની જે રસ્મ છે, કે આખા કુટુંબના મરદો આવીને મોં જુએ છે. તદ્દન જાયઝ નથી અને મોટો ગુનો છે.

૮ મસઅલો. પોતાના મહરમની સામે મોં; અને માથું, અને છાતી, અને કોણી, અને નળા (પીંડલીઓ) ખુલ્લા થઇ જાય તો કંઇ ગુનો થતો નથી. અને પેટ, પીઠ અને જાંગ તેઓની સામે પણ ખુલ્લી નહિ થઇ જવી જોઈએ.

૯ મસઅલો. ડુંટીથી લઈને જાંગોની નીચે સુધી, કોઈ ઓરતની સામે ખોલવું પણ દુરસ્ત નથી. કેટલીક ઓરતો નાંગી એક બીજાની રૂબરૂ ન્હાય છે. એ બહુજ મોટી બેશરમી, અને નાદુરસ્ત વાત છે. છઠ્ઠી અને છિલ્લાની વખતે નાંગી કરીને ન્હવડાવવું, અને એ કામ વાસ્તે તેઓપર દબાણ કરવું, દુરસ્ત નથી. ડુંટીથી જાંગો સુધી કદીપણ શરીરને નાંગું કરવું જોઇએ નહિ.

૧૦ મસઅલો. જો કોઇ નાચારી હોય તો જરૂર જેટલું શરીર દેખાડવું દુરસ્ત છે. જેમકે જાંગમાં ફુલ્લો છે તો ફકત ફુલ્લાની જગ્યાજ ખોલવી; વધારે કદીપણ નહિ ખોલવી. તે વાસ્તે એમ કરવું જોઈએ કે જૂની ઇજાર કે ચાદર પેહેરીને ફુલ્લાની જગ્યા જેટલી કાતરી નાંખવી, અથવા ફાડી નાંખવી, તેને વાઢકાપ કરનારો વૈદ જોઇ લેશે. પણ તે જગ્યા વૈદ શિવાય બીજા કોઈને જોવી જાયઝ નથી; નહિ ઓરતને અને નહિ મરદને પણ જો ડુંટી અને જાંગની વચ્ચેની જગ્યામાં નહિ હોય કોઈ બીજે ઠેકાણે હોય તો ઓરતને દેખાડવું જાયઝ છે. તેમજ અમલ એટલે હુકનો લેતી વખતે ફકત જરૂર જેટલુંજ શરીર ખોલવું દુરસ્ત છે. વધારે ખોલવું દુરસ્ત નથી. એજ હુકમ દાઈનો છે કે જરૂર પડે તે વખતે તેની સામે શરીર ખોલવું દુરસ્ત છે. પણ જેટલી જરૂર હોય તે કરતાં વધારે ખોલવું દુરસ્ત નથી. બચ્ચું પેદા થતી વખતે અથવા કોઈ દવા વાપરતી વખતે ફકત તેટલુંજ શરીર ખોલવું જોઈએ. તદ્દન નાંગી થઈ જવું જાયઝ નથી. તેને વાસ્તે એમ કરવું જોઈએ કે કોઈ ચાદર વિગેરે બંધાવી દેવાય અને જરૂર જેટલું શરીર દાઈની સામે ખોલાય. જાંગો ખુલ્લી થઈ જવા નહિ પામે. અને દાઈ શિવાય બીજા કોઈને શરીરને જોવું દુરસ્ત નથી. તદ્દન નાંગા કરી નાંખવું, અને સૌ ઓરતોએ સામે બેસીને જોવું તદ્દન હરામ છે. હઝરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે છુપી જગ્યાને દેખાડનારી અને છુપી જગ્યાને જોનારી બંને ઉપર ખોદાની લઅનત થજો. એવી તરેહના મસઅલાઓનું બહૂજ ધ્યાન રાખવું જોઈએ.

૧૧ મસઅલો. ગર્ભવંતી હોય તે વખતે દાઈની પાસે જો પેટ ચોળાવવો હોય તો ડુંટીથી નીચેનો અંગ ખોલવું દુરસ્ત નથી. દુપટો વિગેરે નાંખી લેવો જોઈએ જરૂર વગર દાઈને દેખાડવું પણ જાયઝ નથી. એવો રિવાજ છે કે પેટ ચોળતી વખતે દાઈ પણ જુએ છે અને ઘરની બીજી મા બેનો પણ જુએ છે એ જાયઝ નથી.

૧૨ મસઅલો. જેટલા અંગને જોવું જાયઝ નથી ત્યાં હાથ લગાડવું પણ જાયઝ નથી. તેથી કરીને ન્હાતી વખતે જો અંગને નહિ પણ ખોલે તોએ હજામડીથી

જાંઘો ખોળાવવી દુરસ્ત નથી. અગરજો કપડાની અંદર હાથ નાંખીને ચોળે. પણ જો હજામડી પોતાના હાથમાં ખીસો પેહરીને લુગડાની અંદર હાથ નાંખીને ચોળે તો જાયઝ છે.

૧૩ મસઅલો. કાફેર ઓરતો જેવીકે ભરવાડી, તંબોલન, કોલણ, ધોબણ, ભંગિયેણ, મોચણ વિગેરે જેઓ ઘરમાં આવે છે, તેઓને વાસ્તે પણ એજ હુકમ છે કે જેટલો પડદો નામહરમ મરદથી છે તેટલોજ મઝકુર ઓરતોથી પણ વાજેબ છે. મોં, કોણી સુધી હાથો, અને ગુંટી સુધી પગો શિવાય એક વાળનું ખોલવું પણ દુરસ્ત નથી. એ મસઅલાને ખુબ યાદ રાખશો. સૌ ઓરતો એનાથી ઉલટું કરી રહેલી છે. મતલબ એક માથું અને આખો હાથ અને પીંડલી તેઓની સામે ખોલશો નહિ. અને એના ઉપરથી એ પણ સમજી લો કે જો દાઇ જણાવનારી હિંદુ કે મડમ હોયતો બચ્ચું પેદા થવાની જગ્યાતો તેણીને દેખાડવી દુરસ્ત છે. અને માથું વિગેરે બીજા બદનના ભાગો તેણીની સામે ખોલવા દુરસ્ત નથી.

૧૪ મસઅલો. પોતાના ધણીથી કોઇ જગ્યાનો પરદો નથી. તમને તેની સામે અને તેને તમારી સામે તમામ બદનનું ખોલવું જાયઝ છે. તેપણ જરૂર વગર ખોલવું ઠીક નથી.

૧૫ મસઅલો. જેવી રીતે કે મરદોની સામે આવવું અને શરીર ખોલવો દુરસ્ત નથી, એવીજ રીતે ઝાંકીને મરદોને જોવા પણ જાયઝ નથી. ઓરતો એમ સમજે છે કે મરદો અમને નહિ જુએ અમે તેઓને જોઇ લઇએ તો કંઇ હરકત નથી એ તદ્દન ખોટી વાત છે. દરવાજાની ફાટમાંથી અગાસીપરથી મરદોને જોવું, દુલ્હાની સામે આવી જવું, અથવા કોઈ તરેહથી દુલ્હાને જોવું એ સૌ નાજાયઝ છે.

૧૬ મસઅલો. નામહરમની સાથે એકાંતમાં બેસવું અને સૂવું દુરસ્ત નથી. અગરજો બંને જુદા જુદા અને કંઇક દૂર હોય તોપણ જાયઝ નથી.

૧૭ મસઅલો. પોતાના પીરની સામે આવવું એવુંજ છે કે જેવી રીતે કોઇ નામહરમ મરદની સામે આવવું. તેથી કરીને એપણ જાયઝ નથી. એવીજ રીતે કોઇનો છોકરો જેને દત્તક કરી લીધો હોય તેપણ તદ્દન નામહરમ છે. છોકરો કરી લેવાથી તે ખરેખર છોકરો થઇ જતો નથી. સૌને તેની સાથે તેજ પ્રેમાણે ચાલવું જોઇએ. જેવી રીતે કે બીજા નામહરમો સાથે ચાલવાનો હુકમ છે. એવીજ રીતે જે નામહરમ સગપણ છે. જેમકે દીએર, જેઠ, બનેવી, નણદોઇ, કાકાભાઇ, ફોઇભાઇ, મામાભાઇ વિગેરે એ સૌ શરએશરીફમાં નામહરમો છે. એ સૌથી મજબૂત પડદો હોવો જોઇએ.

૧૮ મસઅલો. હીજડો, ખ્વાજેસરા, આંધળો વિગેરેની સામે આવવું પણ દુરસ્ત નથી.

૧૯ મસઅલો. કેટલીક ઓરતો ચૂડી વેચનારાને હાથે ચૂડીઓ પેહરે છે એ બહુજ ખોટી વાત છે. તેઓતો શું પણ જે ઓરતો બાહેર નીકળે છે તેઓને પણ તેને હાથે ચૂડીઓ પેહેરવી જાયઝ નથી.

જુદા જુદા મસઅલાઓ.

૧ મસઅલો. હરેક અઠવાડીયામાં ન્હાઈ ધોઈને ડુંટીની નીચેના અને બગલના વાળ સાફ કરીને શરીરને ચોખ્ખું કરવું મુસ્તહબ છે. હરેક અઠવાડીયામાં નહિ થઈ શકતું હોય તો પંદરમે દહાડે કરે. વધારામાં વધારે ચા-

બીશમે દહાડે એથી વધારેની રજા નથી. જો ચાળીશ દહાડા ગુજરી ગયા અને વાળ દૂર નહિ કીધાતો ગુનો થશે.

૨ મસઅલો. પોતાના માબાપ ધણી વિગેરેને નામ લઈને પોકારવું મકરૂહ છે, અને મના છે. કેમકે તેમાં બે અદબી છે. પણ જરૂરને વખતે જેમ માબાપનું નામ લેવું જાયઝ છે તેમજ ધણીનું નામ લેવું પણ જાયઝ છે. એવીજ રીતે ઉઠતી બેસ્તી વખતે અને વાતચીત અને દરેક વાતમાં અદબ તાઝીમની સંભાળ રાખવી જોઇએ.

૩ મસઅલો. કોઇપણ જાનદારચીજને આગમાં બાળવી દુરસ્ત નથી. જેવી રીતે કે મધમાખોને બાળવી, અને માકડ વિગેરેને પકડીને આગમાં નાંખવા, એ સૌ નાજાયઝ છે. પણ જો નાચારી હોય કે વગર બાળે ચાલી નહિ શકે તો મધમાખોને બાળવી, અથવા પલંગમાં ખળખળતું ગરમ પાણી નાંખવું દુરૂસ્ત છે.

૪ મસઅલો. કોઇ વાતમાં શરત નાંખવી જાયઝ નથી. જેવી રીતે કે કોઇ કહે કે એક શેર મિઠાઇ ખાઇ જાઓ તો અમે એક રૂપીયો દેશું. અને જો નહિ ખાઈ શકશો તો અમે તમારી પાસેથી લેશું. મતલબ એકે જ્યારે બંને તરફથી શરત નાંખવામાં આવે તો જાયઝ નથી. પણ જો એકજ તરફથી શરત નાંખવામાં આવે તો જાયઝ છે.

૫ મસઅલો. જ્યારે કોઈ બે માણસો પોતપોતામાં ધીમેથી વાતો કરતા હોય ત્યારે તેઓની પાસે નહિ જવું જોઈએ. સંતાઇને તે વાતો સાંભળવી બહુજ મોટો ગુનો છે. હદીસે શરીફમાં આવેલું છે કે જે કોઈ બીજાઓની વાત છુપી રીતે સાંભળે અને તેઓને ખોટું લાગે તો કેઆમતને દહાડે તેના કાનમાં ગરમ કરી પીગળાવેલું સીસું નાંખવામાં આવશે. એના ઉપરથી જણાઇ આવ્યું કે શાદીમાં દુલ્હો (વર) અને દુલ્હન (કન્યા)ની વાતો સાંભળવી, અને જોવું બહૂજ મોટો ગુનો છે.

૬ મસઅલો. ધણીસાથે જે વાતો થઈ હોય, *જે કંઈ મામલો બન્યો હોય તે વાતોને બીજા કોઈ આગળ કેહવી બહુજ મોટો ગુનો છે. હદીસમાં આવ્યું છે કે એ છુપી વાતોને જાહેર કરનાર ઉપર ખોદાપાકનો સૌથી વધારે ગુસ્સો અને ગજબ થાય છે.

૭ મસઅલો. એવીરીતે કોઈની સાથે હાંસી મજાક કરવી કે તેને ખોટું લાગે અથવા તેને ઇજા થાય દુરસ્ત નથી. મજાક એટલીજ કરવી જોઈએ કે જેથી તેને હાંસી આવે.

૮ મસઅલો. મુશીબતની વખતે મોત માંગવી અથવા પોતાને બદ દુઆ નાંખવી દુરસ્ત નથી.

૯ મસઅલો. પચ્ચીસી, ચોસર, પાના વિગેરે રમવા દુરસ્ત નથી. અને બાજી બોલીને રમે તો એ ખુલ્લો જુવો અને હરામ છે.

૧૦ મસઅલો. જ્યારે છોકરા છોકરી દસ વરસના થઇ જાયતો, છોકરાઓને, મા, બેન, ભાઇ વિગેરેની પાસે સુવાડવું, અને છોકરીઓને ભાઇ અને બાપની પાસે સુવાડવું દુરસ્ત નથી. પણ છોકરો જો બાપની પાસે અને છોકરી માની પાસે સુએ તો જાયઝ છે.

૧૧ મસઅલો. જ્યારે કોઇને છીંક

* તેવીજ રીતે મરદને પોતાની ઓરતનો હાલ કેહવો દુરસ્ત નથી.

આવે તો અલહમ્દો લીલ્લાહ કહી લેવું બેહતર છે. અને જ્યારે અલહમ્દો લીલ્લાહ કહ્યું ત્યારે સાંભળનારીને તેના જવાબમાં યરહમોકિલ્લાહ કેહવું વાજેબ છે. નહિ કેહશે તો ગુનેહગાર થશે. અને એ પણ યાદ રાખશો કે જો છીંકનારી ઓરત કે છોકરી છે તો કાફને ઝેરની સાથે (એટલે યરહમોકિલ્લાહ) કહો. અને જો મરદ કે છોકરો હોય તો કાફને ઝબર (એટલે યરહમોકલ્લાહ) કહો. ફરી છીંકનારી તેના જવાબમાં કહે યગફેરૂલ્લાહો લના વ લકુમ. પણ છીંકનારીને માથે એ જવાબ વાજેબ નથી પણ મુસ્તહબ છે.

૧૨ મસઅલો. છીંકવા પછી અલહમ્દોલીલ્લાહ કેહતાં ઘણા માણસોએ સાંભળ્યું તો સૌને યરહમોકિલ્લાહ કેહવું વાજેબ નથી. જો તેઓમાંથી એક કહી દે તો સઉના તરફથી અદા થઇ જશે. જો કોઇએ પણ જવાબ નહિ દીધો તો સૌ ગૂનેહગાર થશે.

૧૩ મસઅલો. જો કોઇ વારંવાર છીંકે અને અલહમ્દો લીલ્લાહ કહેતો, ફકત ત્રણ વખત યરહમોકલ્લાહ કેહવું વાજેબ છે. તે પછી વાજેબ નથી.

૧૪ મસઅલો. જ્યારે હુઝુર (નબી સલ)નું મુબારક નામ લીએ અથવા પઢે અથવા સાંભળે ત્યારે દરૂદ શરીફ પઢવું વાજેબ થઇ જાય છે. જો નહિ પઢે તો ગુંનો થશે. પણ જો એકજ ઠેકાણે ઘણી વખતે નામ (મુબારક) લેવાયો તો દરેક વખતે દરૂદ પઢવું વાજેબ નથી. એકજ વખતે પઢી લેવું બસ છે. પણ જો જગ્યા બદલી જવા પછી ફરી નામ મુબારક લેવાયો અથવા સાંભળ્યો તો ફરી દરૂદ પઢવું વાજેબ થઇ ગયું.

૧૫ મસઅલો. બચ્ચાઓની બાબરી વિગેરે બનાવવી જાયઝ નથી. આખું માથું બોડાવી નંખાવે, અથવા તમામ માથાપર વાળ રખાવે.

૧૬ મસઅલો. અત્તર વિગેરે પોતાનાં લુગડાઓમાં લગાડવું એવી રીતે કે બીજા મરદોને તેની ખુશબો પોંહચે દુરૂસ્ત નથી.

૧૭ મસઅલો જે લુગડું પેહેરવું જાયઝ નહિ હોય તેવો પોશાક શીવી આપવું પણ જાયઝ નથી. જેમકે ઘણી એવો પોશાક સીવડાવે જે તેને પેહેરવું જાયઝ નથી, તો ઉઝર કરી (સબબ બતલાવી) દે. તેમજ દરજણ મજુરીથી પણ તેવું લુગડું સીવે નહિ

૧૮ મસઅલો. જુઠા કિસ્સા અને વગર સનદની હદીસો જે જાહેલોએ ઉર્દુ કિતાબોમાં લખી દીધી અને માતબર કિતાબોમાં તેઓનો કોઇ ઠેકાણે પત્તો નહિ. જેવીકે નુરનામું (કિયામત નામું સખાવત નામું) અને ખુબસુરતી અને ઇશ્કની કિતાબો જોવી અને પઢવી જાયઝ નથી. એવી જ રીતે ગજલો અને કસીદાઓની કિતાબો, ખાસ કરીને આજકાલ નીકળેલી નાવેલો ઓરતોને તદન જોવી નહિ જોઇએ. તેઓનું ખરીદવું પણ જાયઝ નથી. જો પોતાની છોકરીઓ પાસે જુઓ તો બાળી નાંખશો.

૧૯ મસઅલો. ઓરતોમાં પણ સલામો અલયકુમ અને મુસાફેહો કરવો સુન્નત છે. એ રિવાજને ફેલાવયો જોઇએ. પોતપોતામાં કર્યા કરશો.

૨૦ મસઅલો. જ્યાં તમે મેહમાન જાઓ ત્યાં કોઈ ફકીરને રોટલી કે ખાણું દેશો નહિ. તે (ઘરધણી)ને પૂછ્યા વગર અને રજા લીધાવગર દેવું ગુંનો છે.

કોઇ પડેલી ચીજ મળે તેનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઈ રસ્તો કે ગલીમાં કે ઓરતોની મિજલસમાં અથવા પોતાને ત્યાં કોઈ જમણવાર થયું હતું. અથવા વાએઝ પઢાવી હતી. આ લોકોના ગયા પછી કંઈ મળી આવ્યું; અથવા કોઇ ઠેકાણે કોઈની પડી ગયલી ચીજ જડી, તો તેને પોતે લેવી જાયઝ નથી. હરામ છે. જો તે ચીજને ઉઠાવે તો એવી નીયતથી ઉઠાવે કે તેના માલેકને ઢુંઢીને દઇ દેશું.

૨ મસઅલો. જો કોઇ એવી ચીજ મળી અને તેને ઉઠાવી નહિ તો કંઇ ગુનો નથી. પણ જો એવી બીક હોય, કે જો હું નહિ ઉઠાવીશ, તો કોઈ બીજો લઈ લેશે, અને જેની ચીજ છે, તેને મલશે નહિ, તો તેને ઉઠાવી લેવી, અને તેના માલેકને પોંહચાડવી વાજેબ છે.

૩ મસઅલો. જ્યારે કોઇએ પડેલી વસ્તુ ઉઠાવી લીધી, ત્યારે હવે તેનાપર તે ચીજના માલેકને ઢુંઢવું, અને ઢુંઢયા પછી તેને દેવું તેને માથે થઇ ગયું. હવે જો ઉઠાવીને પછી ત્યાંજ નાંખી દીધી, અથવા ઉઠાવીને પોતાને ઘેર લઈ આવી પણ માલેકને ઢુંડયો નહિ, તો ગુનેગાર થઇ. પછી ગમેતો તે એવી જગ્યા પડેલી હોય કે જ્યાંથી ઉઠાવવી તેને માથે વાજેબ નહિ હતી. એટલે કોઇ એવી બચાવની જગ્યાએ પડેલી હતી, કે નાશ થઇ જવાની બીક નહિ હતી. અથવા એવી જગ્યા હોય કે ઉઠાવી લેવું વાજેબ છે, બંનેનો એજ હુકમ છે, કે ઉઠાવી લીધા પછી માલેકને શોધીને પોંહચાડવું, વાજેબ થઈ જાય છે. ફરી ત્યાંજ નાંખી દેવું જાયઝ નથી.

૪ મસઅલો. મરદો અને ઓરતોની મેહફીલો તેમજ એકઠા થવાની જગ્યાએ પોકારી પોકારીને કહે અને ઢુંઢે. જો મરદોમાં પોતે નહિ જઈ શકે તો પોતાના ધણી વિગેરે, કોઇ બીજાને પોકારીને કેહવા વાસ્તે કહે. અને એ વાતને ખૂબ જાહેર કરાવે, કે અમને એક ચીજ મળી છે. જેની હોય તે આવીને અમારાથી લીએ. પણ એ વાત સારી રીતે જાહેર નહિ થવા દે, કે શું ચીજ મળી છે. કે જેથી કોઈ જુઠ અને ધોકાથી નહિ લઈ શકે. પણ કંઈ એવોજ અધુરો પત્તો બતલાવવો જોઇએ; જેમકે એક ઘરેણું છે કે, એક લુગડું છે કે એક વાટવો છે કે, જેમાં કંઇ રોકડ છે. જો કોઇ આવે અને પોતાની ચીજનો ઠીક ઠીક પત્તો દીએ. તો તેને સોંપી દેવી જોઇએ.

૫ મસઅલો. બહુજ ઢુંઢવા પછી અને જાહેર કીધા પછી જ્યારે તદ્દન નિરાશાજ થઈ જાય કે હવે એનો કોઈ માલેક, વારસ મળશેજ નહિ તો, તે ચીજને ખેરાત કરી દીએ, પોતાની પાસે રાખે નહિ. પણ જો તે જાતે ગરીબ અને કંગાળ હોય તો પોતેજ પોતાનાં કામમાં લીએ. પણ જો ખેરાત કીધા પછી તેનો માલેક આવી પોહોંચ્યો તો તે તેની કીંમત (જેને તે ચીજ મળી હોય તેની પાસેથી) લઈ શકે છે. અને જો ખેરાત કરીદેવાને તેણે મંજુર રાખ્યું તો તેને ખેરાતનો સવાબ મળશે.

૬ મસઅલો. પાળેલું કબૂતર, કે પોપટ, મેના, અથવા બીજું કોઇ પક્ષી તેણીના ઘરમાં ઉડી આવીને પડી ગયું અને તેણીએ તેને પકડયું, તો માલેકને ઢુંઢીને પો

હોંચાડવું વાજેબ થઈ ગયું; પોતે લઈ લેવું હરામ છે.

૭ મસઅલો. બગીચામાં આંબા, કે જમરૂખ વિગેરે, પડેલા છે તો તેઓને, વગર રજાએ ઉઠાવવું, અને ખાવું હરામ છે. પણ જો કોઈ એવી હલકી વસ્તુ હોય કે તેવી ચીજને કોઇ ઢુંઢતું નથી, અને તેના લેવાથી અને ખાવાથી કોઇને ખોટું લાગતું નથી, તો તેવી ચીજને વાપરવી દુરસ્ત છે. જેમકે રસ્તામાં એક બોર પડેલું મળ્યું અથવા એક મુઠી ભુંજેલા કાચા ચણા મળ્યા.

૮ મસઅલો. કોઈ મકાન કે જંગલમાં ખજાનો અથવા કંઇ દાટેલો માલ નિકળી આવ્યો તો તેનો પણ તેજ હુકમ છે. જે પડેલી મળી આવેલી ચીજનો હુકમ છે. પોતે લઈ લેવું જાયઝ નથી. ઢુંઢવામાં કોશિશ કરવા પછી જો માલેકનો પત્તો નહિ મળે, તો તેને ખેરાત કરી દીએ. અને જો પોતે મુફલેસ હોય તો પોતે પણ લઈ શકે છે.

વકફનું બયાન.

૧ મસઅલો. પોતાની કોઈ મિલકત, જેવીકે ઘર, બાગ, ગામ, વિગેરે ખોદાના રસ્તામાં ફકીરો, ગરીબો, અને ભિકારૂઓને માટે વકફ કરી દીધાં. કે એ ગામની તમામ આમદની ફકીરો અને ગરીબોપર ખરચ કરવામાં આવે અથવા બાગના તમામ ફૂલ અને ફૂળો ગરીબોને દઇ દેવાય. એ મકાનમાં મુફલેસ લોકો રહે, બીજા કોઈના કામમાં આવે નહિ. તો એનો બહુ મોટો સવાબ છે. જેટલા નેક કામો છે મરી ગયા પછી બંધ થઈ જાય છે; પણ એ એવું ભલું કામ છે કે જ્યાં સુધી તે મિલકત બાકી રહેશે, કેયામત સુધી તેનો સવાબ મળતો રહેશે. જ્યાં સુધી ફકીરોને આરામ અને ફાયદો પોંહચ્યા કરશે ત્યાં સુધી બરાબર તેણીના અઅમાલનામામાં લખાયા કરશે.

૨ મસઅલો. જો પોતાની કોઇ ચીજ વકફ કરેતો કોઇ સારા, નેક, ભરોસેદાર માણુસને સોંપે, કે જે તેની દેખરેખ કરે. કે જેથી જે કામને વાસ્તે તે વકફ કીધી છે, તેમાંજ ખરચ થયા કરે, કોઇ ઠેકાણે નકામો ખરચ થઈ શકે નહિ,

૩ મસઅલો. જે ચીજ વકફ કરી દીધી, હવે તે ચીજ તેણીની નહિ રહી. અલ્લાહ તઆલાની થઈ ગઇ. હવે તેને વેચવી કોઇને દુરસ્ત નથી, હવે તેમાં કોઇ માણુસ પોતાનો દખલ દઇ શકતો નથી. જે કામને વાસ્તે વકફ છે તેજ કામ તેનાથી લેવામાં આવશે. બીજું કંઇ થઈ શકતું નથી.

૪ મસઅલો. મસીદની કોઈ વસ્તુ, જેવી કે, ઇંટો, ગારો, ચુનો, લાકડાં, પથ્થર વિગેરે, કોઇ પણ વસ્તુ પોતાના કામમાં લેવી જાયઝ નથી. પછી તે ગમે તેવી નકામી કેમ નહિ થઇ ગઇ હોય. તો ઘરના કામમાં નહિ લેવી જોઇએ, પણ તેને વેચીને મસીદનાંજ ખરચમાં લગાડી દેવી જોઇએ.

૫ મસઅલો. વક્ફમાં શરત કરી લેવી પણ દુરસ્ત છે. કે "જ્યાં સુધી હું જીવતી છું ત્યાં સુધી, મઝકુર વક્ફની આમદનીમાંથી અર્ધી, અથવાતો તેનો ત્રીજો ભાગ પોતાના ખરચમાં લાવ્યા કરીશ. ફરી મરા પછી ફલાણી નેક જગ્યામાં ખરચ થયા કરે" જો એમ કહયું તો તેટલી આમદની તેણીને લઇ લેવી જાયઝ અને હલાલ છે. અને એ બહૂજ સેહલી રીત છે, કે તેની અંદર પોતાને પણ કોઈ વાતની તંગી થવાની બીક નથી, અને મિલકત પણ વકફ થઈ ગઈ. તેવીજ રીતે જો એમ શરત કરીદે કે એની આમદનીમાંથી મારી એ લાદને તો આટલું અપાય, ફરી જે બાકી રહે તે રકમ તે નેક (કામ, કે નેક) જગ્યાએ ખરચ કરવામાં આવે. એ પણ દુરસ્ત છે. અને તેણીનાં બચ્ચાંઓને તેટલુંજ દઈ દેવામાં આવ્યા કરશે.

સમાપ્ત

જાહેર ખબર.

માલા બુદ્દ મિન્હો—નામની જગત જાણીતી ફારસી કીતાબ મહાવિદ્વાન વલીયે કામેલ જનાબ કાજી સનાઉલ્લાહ પાણીપતી (રહ) ની રચેલી કે જે ઘણા શેહેરોના ઘણા પ્રેસોમાં ઘણીવાર છપાઈ માન પામી દરેક ઈસ્લામી મદરસાઓમાં ચાલુ છે. તેનો તરજુમો ગુજરાતીમાં છપાયો છે. મજકુર કિતાબનો તરજુમો ઉર્દુમાં પણ થઈ ઘણો માનીતો થયો છે. પણ તે ફકત કિતાબનો તરજુમો છે. અને ગુજરાતીમાં કિતાબના તરજુમા સાથે તેની નોટોનો પણ તરજુમો થયો છે કે જેમાં નમાઝ, રોઝા, ઝકાત અકાએદ વગેરેના સેંકડો મસઅલાઓનો મોટો ખજાનો સમાયો છે. અને એજ કારણથી ફારસી માલા બુદ્દ મિન્હોની સાથે દરેક પ્રેસવાળાએ એ નોટને છાપી છે. એ તરજુમો ૬૦ રતલી ઉમદા કાગળ ઉપર છપાઈ બહાર પડયો છે. કી. રૂ.૧)

તોહફતુલ હિન્દ—નામની કીતાબ જે ઉર્દુ ભાષામાં માન પામી ૧૧ વાર છપાયલી તેનો અંગ્રેજી ભાષામાં તરજુમો થયો છે. અને જો કે કરતાએ માત્ર હિન્દુ ધર્મ અને ઈસ્લામી ધર્મની સરખામણી કીધી હતી પણ ભાષાંતરકર્તાએ નોટમાં ખ્રીસ્તીઓની અને આર્ય સમાજવાળાઓની પણ સરખામણી કરી તેઓના લખાણનો જવાબ પણ લખ્યો છે. જેથી તે અસલ કીતાબ સહીત ત્રણ ગણી મોટી થઈ છે. મતલબ કે એ કીતાબનો વાંચનાર હીંદુ ખ્રીસ્તી અને ઈસ્લામી ધર્મથી વાકેફ થઈ જશે. કીંમત પોષ્ટ વગર રૂ૦ ૨)

આકાશ ચાલ—રદે પૃથ્વી ચાલ કીંમત આનો ૧.

ગુલ દસ્તએ તમીજ—એમાં સંસારી ઘણી ઉમદા શીખામણ છે. કીં. આના ૧૦.

મશારેકુલ અનવાર ભાગ ૧ લો—કીં૦ રૂ૦ ૧) એમાં બુખારી તથા મુસલીમની ૭૩૧ હદીસો છે.

મશારેકુલ અનવાર ભાગ ૨ જો—કીં૦ રૂ૦ ૧) એમાં બુખારી તથા મુસલીમની ૭૨૬ હદીસો છે.

મશારેકુલ અનવાર ભાગ ૩ જો- કીં૦ રૂ૦ ૧) એમાં બુખારી તથા મુસલિમની ૮૧૨ હદીસો છે. અને એજ ભાગપર મઝકૂર કીતાબ તમામ થાય છે

બેહેશ્તી ઝેવર ભાગ ૩ જો—જેમા રોઝો ઝકાત. ફિત્રના સદકો કુરબાની. અકીકા, હજ, મદીના શરીફની ઝીયારત, મન્નત (નઝર) માનવી. કસમ (સોગન) ખાવી, કસમના કફારો. દીન (ઇસ્લામ)થી ફરી જવાનું (મુરતદ થવાનુ) બયાન. કુબૂલ કરવાના મનાઅ ઇલા હરામ અને હલાલ ચીઝો, પોશાક અને પહેરવા, પરચુરણ મસઅલા, રસ્તાપર પડેલી વસ્તુ મળવી (લુકતા) અને વકફ વગેરા બધા વિષયોના ઘણાજ ખુલાસા સાથે બયાન થયલા મસઅલાની હઝરત મૌલવી અશરફઅલી સાહેબની બનાવેલી ખાસ હનફી મઝહબની કિતાબનો ગુજરાતીમા તરજુમો થઇ છપાઇ પ્રગટ થયો છે. કીમત આના ૫

અમલ પરીક્ષા કી૦ આના ૨ જેહાદની હકીકત કી આ. ૧	આ બંને ચોપડી એ ઇજહારૂલ હક્કના નમુના છે.

રાહેનજાત ગુજરાતી ઉમદા કાગળ ઉપર કીમત આના ૨

મઝહબુલ ઇસ્લામ ગુજરાતી કીમત આના ૪.

રાહે નજાત-- ઉર્દુ કીમત આનો ૧ાા

નસીહતુલ મુસ્લેમીન—ઉર્દુ કી. આ ૧

કુરઆને શરીફ- મોટા તથા ઉમદા ખતમા અને તેની નીચે શાહ અબદુલ કાદેર (રહ)નો જગત જાણીતો તરજુમો ગુજરાતી અક્ષરોમાં કી. રૂ. ૫

સફાઇ મોઆમલા—ઉર્દુ કીં. આના ૨

"તોહફતુલ હિંદ" ઉર્દુ કીં આના ૧૦.

બેહેશ્તી ગોહર ઉર્દુ—મરદોને લગતા તમામ મસઅલા ઇલાજ વગેરે જે બેહેશતી ઝેવરમાં બયાન થયા નથી તે એમાં ઘણી સારી રીતે લખાયા છે. કીમત આના ૯.

તઅલીમુદ-દિન—ઉર્દુ આ ઘણી પ્રખ્યાત કીતાબ છે. એમાં દીનના મસલા ઘણી ઉમદગીથી બયાન થયા છે. એજ કારણથી ઘણા પ્રેસોમાં છપાય છે. કીમત આના ૭.

"ઇજહારૂલ હક્ક" નામનું પુસ્તક કે જે મોલવી રહમતુલ્લાહ મોહાજેરે મક્કા સાહેબનુ અરબીમા રચેલ છે તેનો તરજુમો ગુજરાતી ભાષામાં કરી ગલેઝ ૧૦ રતલી કાગલ ઉપર આઠ પેજી ૫૪ પાનાં ઉપર છપાવ્યું છે. એ આખી જગતના પાદરીઓને અઉત્તર કરનારૂં છે એજ કારણથી અરબી. તુરકી. ફ્રેંચ ભાષામાં ઘણી વાર છપાય છે એમા એક પ્રસ્તાવના છ અધ્યાય છે પ્રસ્તાવનામા કેટલીક જાણવાજોગ બાબતો લખી પાદરી ફાનડરની મીજાનુલ હક્કના કેટલાક ફકરાઓનો જવાબ છે. પેહેલા અધ્યાયમાં બાઇબલનુ વર્ણન છે તથા તેની ભુલોની, ખોટાગની સાબેતી છે બીજા અધ્યાયમાં બાઇબલના ફેરફાર ..વાના સિધ્ધાંત તથા પાદરીઓના વાંધાઓનો ઉત્તર છે. ત્રીજામાં નાસેખ મનસુખનું વર્ણન છે ચોથામા ત્રીદેવનુ (તસલીસનું) ખોટાઇ બાઇબિલથી તથા અકલી દાખલાઓથી છે. અને ત્રીદેવ વિષે તેઓના લીધેલા આધારનો ઉત્તર પણ છે. પાંચમામાં કુરઆનનું કલામુ-લ્લા થવું સિધ્ધ કરી કુરઆન ઉપર તેઓની કાઢેલી શંકાઓનો ઉત્તર છે. તથા એની સાથે હદીસોનો કેટલોક હાલ તથા તે વિષેની શંકાઓનો ઉત્તર પણ છે. છઠામાં હજરત મોહમ્મદ (સલ) સાહેબની પેગમ્બરીની સાબેતી છે. અને એની વચ્ચે બીજી ઘણી બાબતો સમાયલી છે. હજરતની નુબુવ્વત ઘણી સારી રીતે તેઓની બાઇબિલથી પણ સાબેત કરવામાં આવી છે. કી રૂ ૨-૦-૦ પોસ્ટ જુદુ.

ગુલામ મોહમ્મદ